ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

НАВЧАННЯ
БЕЗ МЕЖ

Ольга Тагліна
Олена Агєєва
Наталка Котелянець
Вікторія Вдовенко

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

3
КЛАС
ЧАСТИНА 1

Ольга Тагліна
Олена Агєєва
Наталка Котелянець
Вікторія Вдовенко

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник
для 3 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

rnk.com.ua/107907

Інтерактивний
електронний додаток
до підручника

Київ • Харків
Видавництво «Ранок»
2025

УДК 501:37.016(075.2)
Т13

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 10.03.2025 № 430)

Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна

Тагліна О.

Т13 Я досліджую світ : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / О. Тагліна, О. Агєєва, Н. Котелянець, В. Вдовенко. — Х. : Вид-во «Ранок», 2025.

УДК 501:37.016(075.2)

Інтерактивний електронний додаток до підручника доступний за QR-кодом або посиланням **rnk.com.ua/107907**

© Тагліна О. В., Агєєва О. В., Котелянець Н. В., Вдовенко В. В., 2025
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2025

Привіт!
Рушаймо з нами у подорож світом!
Я Олівець-Мандрівець!
Майстриня Голочка буде навчати нас
виготовляти важливі дрібнички
й розвивати креативні здібності,
а Фея відкриє секрети світу інформатики.
Будемо разом досліджувати
та спостерігати, занотовувати
та робити відкриття!

— Поділись своїми думками

— Дай відповідь на запитання

— Досліджуй та спостерігай

— Працюйте разом

— Зроби власноруч

— Прочитай текст

— Виконай завдання, розшифруй, відгадай

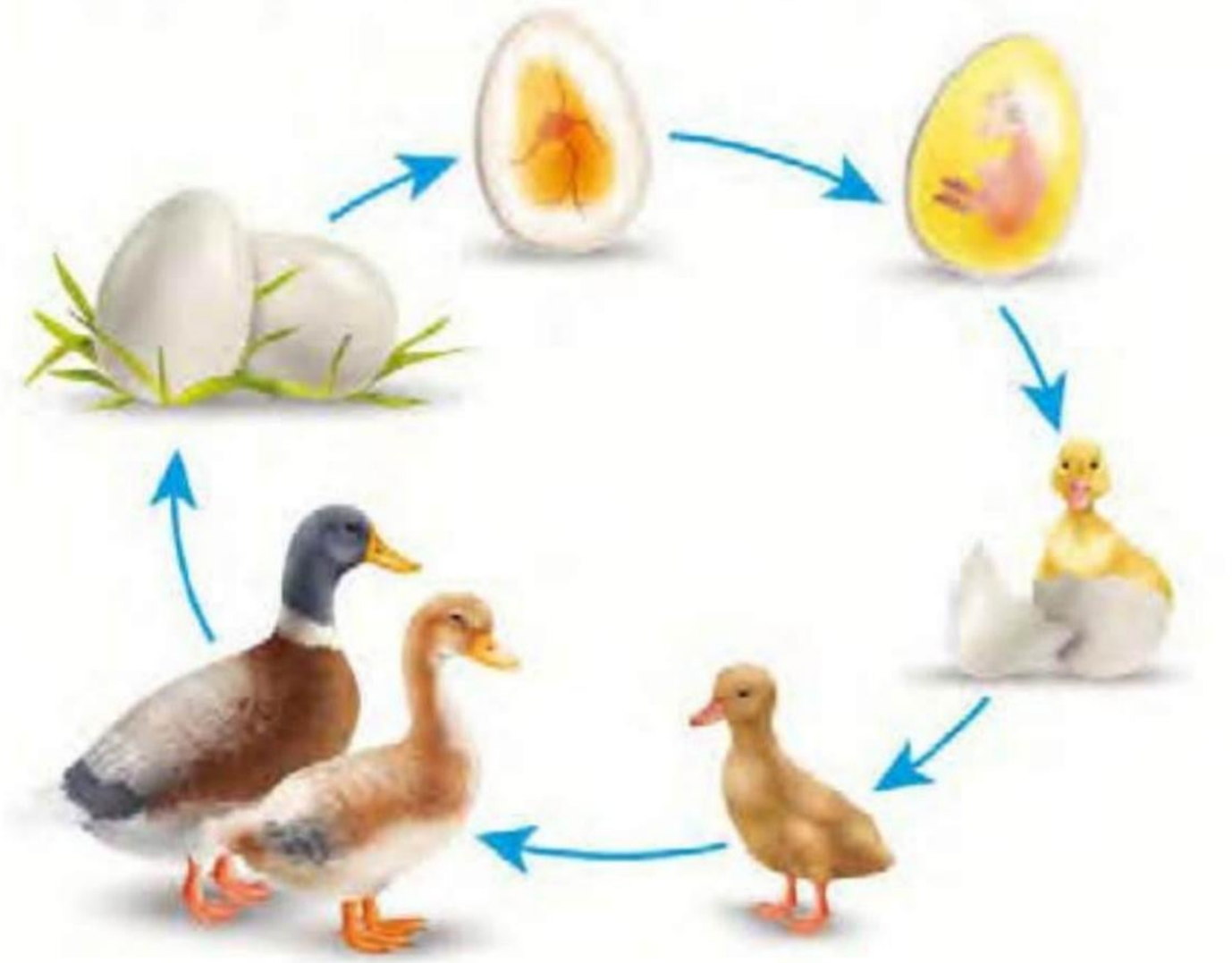
— Виконай практичне завдання

1 **Прочитай і відгадай загадку.**

Народжується, дихає, росте,
Спочатку повзає, а потім ходить кроком,
Навчається і світ цей пізнає,
Стає сильнішим і мудрішим з кожним роком.

2 **З'ясуй, із чого зрозуміло, що йдеться про людину. Які ознаки притаманні тільки людині?**

3 **Доведи, що ти ростеш і змінюєшся. Розкажи, як росте й змінюється в часі тварина, а як — людина.**

4 **З'ясуй, які відмінності в процесах їхнього росту й розвитку. Чи змінюється людина тільки зовні?**

5 Прочитай текст.

Протягом життя людина росте і постійно змінюється. Ці зміни відбуваються у часі – рік за роком. Кожен з вас теж росте і змінюється.

Зовнішні зміни ви можете побачити у дзеркалі, про ці зміни свідчать одяг і взуття, з яких ви вже виросли. Внутрішні зміни оком побачити важко, але, коли ви починаєте щось робити, виявляється, що ви здобули нові знання та вміння.

Ви вже вмієте читати й писати, можете висловлювати свої думки таким чином, щоб ті, хто вас слухають, вас зрозуміли. Ви самі навчилися уважно слухати, коли говорять інші, вже вмієте розв'язувати проблеми за допомогою слів. Ви гарно малюєте, співаєте, читаєте вірші, займаєтеся фізкультурою, танцюєте. Ви намагаєтеся бути сильними і мужніми, витривалими і влучними. Ви вже можете прийти на допомогу і знаходите вихід із складної ситуації.

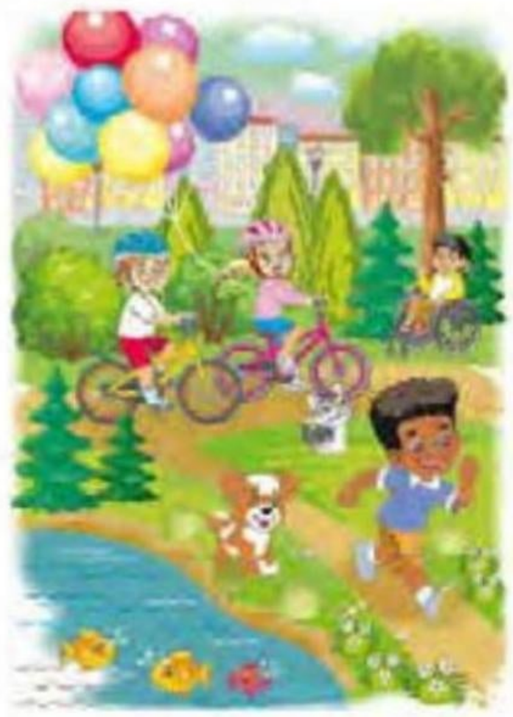
Зовнішні та внутрішні зміни, що відбуваються у часі, називають розвитком. Розвиток – це набуття нових якостей, властивостей, нових знань і вмінь. Завдяки розвитку збільшуються можливості людини, збагачується її життєвий досвід.

6 Прочитай уривок з вірша «Хто чого вчиться».

Птах родився, щоб літати,
риба — в морі мандрувати,
кінь — гуляти по степах.
В кожного один є шлях.
А людина щастя має —
ходить, плаває, літає
і сама шляхи будує,
всією планетою мандрує.

- На що, на думку автора, здатна тільки людина?

7 Проведи дослідження «Чи вмію я ставити мету і досягати її». Роби крок за кроком.

1. Визнач мрію, яку хотів би / хотіла б реалізувати.
2. Сформулюй конкретну мету, яка допомагає досягти цю мрію.
3. На окремому аркуші паперу у вигляді таблиці (за зразком) склади план конкретних дій, які треба виконати для досягнення цієї мети.

№	Що треба зробити	Термін виконання
1		
2		
3		
4		
5		
6	Результат моєї роботи для досягнення мети	

8 Розшифруй вислів.

12	2	5	9	11	13	7
до	ме	має	би	ти	ро	су

3	10	14	8	1	4	6
ти	ра	гу.	ви	Без	не	сен

9 Прочитай текст і дай відповідь на запитання: «Що потрібно людині для розвитку?»

У кожної людини є якісь потреби. Потреба — це необхідність у чомусь дуже значущому для життя. Наприклад, людині потрібні їжа, вода, одяг, житло. Такі потреби називають матеріальними. Але у людини є й інші потреби — взаєморозуміння, повага, спілкування за допомогою мови, можливість працювати, пізнавати світ навколо себе, читати книжки. Такі потреби називають духовними.

Людина розвивається серед людей у суспільстві. Саме людське оточення дає змогу стати людиною, вивчити мову, розвивати свої творчі здібності, працювати. Праця — це діяльність, коли людина докладає певних зусиль для задоволення своїх потреб.

Дорослі вміють задовольняти власні потреби самостійно. Діти не можуть цього робити, тому про них дбають дорослі — родина та близькі.

10 **Поглянь, як Тарас і Оксанка намалювали те, що їм потрібно для життя передовсім. Чи погоджуєшся ти з ними?**

- Що ти домалював би / домалювала б або прибрав би / прибрала б?
- Подивись уривок з мультфільму «Один день із дорослого життя».

11 **Додай свої поради до пам'ятки-інструкції від Олівця-Мандрівця «Як готувати себе до дорослого життя».**

1. Вчи рідну та іноземні мови.
2. Опановуй правила мовного етикету.
3. Вчись працювати, тобто докладати певних зусиль для задоволення своїх потреб.

12 **Відгадай загадку.**

Чого не може зробити дорослa людина?

Якщо не зміг / не змогла відгадати, прочитай вірш А. Костецького «Про дорослих».

13 Прочитай текст.

Слово «біографія» утворено з двох грецьких слів: «біо» — життя та «графіо» — пишу. Тобто біографія — це описання життя і творчості якої-небудь людини, персонажа книги або мультфільму.

Так, наприклад, починається біографія пса Патрона: «Пес Патрон народився 20 липня 2019 року у місті Чернігів в Україні. Він є службовим собакою породи джек-рассел-тер'єр».

Знайди інформацію і продовж опис його біографії, з якого буде зрозумілим, чому Патрон став талісманом Державної служби з надзвичайних ситуацій України.

Пес Патрон став першим собакою в історії з титулом «Пес Доброї Волі» від UNICEF.

Кожен день твого життя є основою твоєї біографії. Дні складаються в роки, роки — в десятиріччя, відбувається багато різних подій, завдяки яким змінюєшся ти сам / сама й світ навколо. З усього цього і постає біографія, яку можна зафіксувати на папері, надрукувати книжку, зняти про неї фільм. Бо життя людини — це завжди цікаво.

Тепер я знаю, що я росту і розвиваюся. У мене є певні потреби, але поки що я не можу їх сам / сама задовольняти. Чималу частину моїх потреб забезпечують дорослі. Я прагну стати дорослою / дорослим.

1 **Прочитай вірш. Чи подобається тобі Гриць? Які наслідки матиме для хлопця його поведінка?**

Грицю, Грицю, до роботи!
В Гриця порвані чоботи…
Грицю, Грицю, до телят!
В Гриця ніженьки
болять…

Грицю, Грицю, молотити!
Гриць нездужає робити…
Грицю, Грицю,
врубай дров!
— Кахи-кахи! Нездоров…

2 **Упізнай казкових героїв за описом.**

- Вона щиросердна, доброзичлива, працелюбна, лагідна.
- Вона могутня, розумна, красива, але зла, байдужа й холодна, як лід.

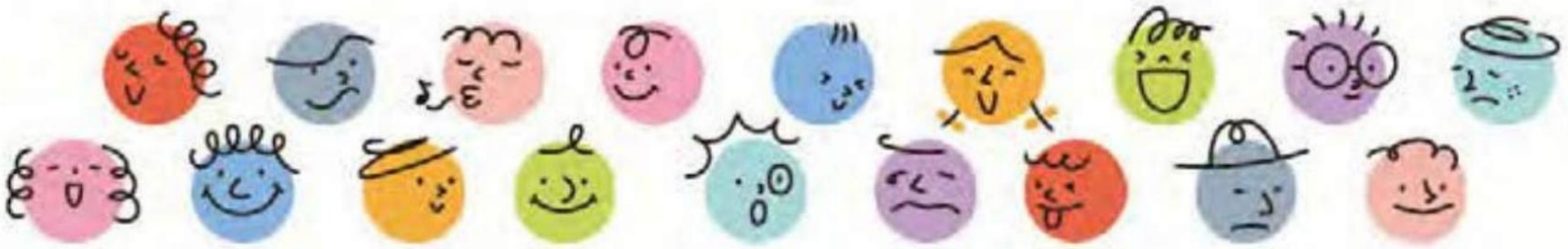
Характер якої з героїнь вам подобається. Чому?

Я хочу дізнатися про те, що таке характер людини і як можна формувати свій характер.

3 **Прочитай текст.**

Слово **характер** прийшло до нас із давньогрецької мови. У перекладі воно означає «чеканка», «печатка». Можна сказати, що характер — це знак, який є особливою прикметою людини і містить важливі відомості про неї для інших.

Характер людини проявляється в її стилі спілкування і вчинках.

Про характер людини судять з того, як вона ставиться до себе, інших людей, праці та речей.

Основні риси характеру виявляються в поведінці людини, у її вчинках. Ставлення людини до праці й інших людей дуже важливе для її оточення.

Характер визначають звички людини. Недарма кажуть: «Посієш звичку — пожнеш характер. Посієш характер — пожнеш долю». Від характеру людини багато залежить: її стосунки з оточенням, успіхи, досягнення, поразки.

4 **Знайди в словнику слово «характер». Що воно означає?**

Коли кажуть, що в людини легкий характер (легка вдача), а коли — що в неї складний характер (важка вдача)?

5 **Обери з переліку різних рис характеру лише ті, які б ти хотіла / хотів розвинути в себе. Поясни, чим ці риси тебе приваблюють.**

- ✓ сміливість
- ✓ заздрість
- ✓ мужність
- ✓ скупість
- ✓ ініціативність
- ✓ безвідповідальність
- ✓ лицемірство
- ✓ наполегливість
- ✓ рішучість
- ✓ цілеспрямованість
- ✓ хвалькуватість
- ✓ витримка

6 **Прочитай текст.**

Чеснотами називають гарні риси характеру. Відомо, що характер людини розкривається у її вчинках. Учинок — це те, як людина діє, яку справу вона робить — добру, або погану, або безглузду. Зазвичай людина намагається робити добрі вчинки, але інколи поводиться негідно.

Оточення по-різному ставиться до людини через її вчинки. Коли людина вчиняє добре, люди ставляться до неї приязно та шанобливо, і навпаки.

Якщо ти хочеш, щоб люди були до тебе доброзичливі, поводься з ними так само. Завжди дій за золотим правилом: «Чого сам собі не зичиш, того й іншому не бажай» або «Чини з іншими так, як ти бажаєш, щоб чинили з тобою», «Не роби іншому того, чого не хочеш, щоб зробили тобі».

Які риси характеру є чеснотами? Український народ завжди вважав, що це працьовитість, доброзичливість, чуйність, щедрість, чемність, сміливість, відповідальність.

Проте в характері людини можуть бути й вади. Наприклад: жадібність, заздрість, пихатість, брехливість. Вади людини теж визначаються за її вчинками. Вони відштовхують інших людей, через них людина залишається самотньою.

Не буває так, що в людини є тільки чесноти і немає вад, або, навпаки, є тільки вади і зовсім немає чеснот. Важливо, щоб людина думала про свої вчинки та їхні наслідки. Щоразу, коли ти вибираєш, як учинити, ти вибираєш, яким бути. Пам'ятай про наслідки.

7 **Оціни вчинки дітей. Про які чесноти вони свідчать?**

8 **Прочитай притчу геніального італійського вченого й митця Леонардо да Вінчі. Оціни вчинки хлопчика. Про які вади вони свідчать?**

Жив на світі хлопчик, який страждав на серйозну хворобу, — він був страшенно балакучий.

— От напасть цей язик, — бурчали зуби. — Коли вже він заспокоїться й помовчить хоч трохи?

— І що вам за діло до мене? — зухвало відповідав язик. — Я нікому не дозволю втручатися в мої справи, а тим паче давати дурні поради!

І хлопчик продовжував базікати до діла й без діла...

Та якось балакун так захопився, що дозволив язику сказати брехню. От тоді вже зуби не витримали — вони зімкнулися й боляче прикусили брехунця...

9 **Уважається, що день минув марно, якщо людина не зробила доброї справи. Поміркуй, яку добру справу ти зробив сьогодні.**

Зазвичай ми характеризуємо людей за властивостями, які є протилежними. Наприклад: уважна — неуважна, скромний — хвалькуватий. Додайте протилежну властивість до такого переліку: добрий, нетерпляча, вольовий, сумна, щирий, неохайна, чуйний, нерішуча, стриманий, весела.

- Додай свої поради до пам'ятки-інструкції від Олівця-Мандрівця «Як говорити «Ні!»

Навчися говорити «Ні»
«Ні, це небезпечно!»
«Ні, мені вже час іти!»
«Ні, я не можу!»
«Ні, я не буду цього робити!»
«Ні! Так не чесно!»

- Дай короткі відповіді на питання «так» чи «ні»:

Я вмію відстоювати свою думку тактовно

Я вмію враховувати інтереси інших

Я вмію бути справедливою / справедливим

Я вмію визнавати свої помилки

Я завжди поводжуся чемно

- Яких відповідей «так» чи «ні» більше? Що це свідчить про твій характер?

10 **Обміркуй вислів давньогрецького філософа Аристотеля. Чи поділяєш ти його думку? Поясни.**

Наш характер є результатом нашої поведінки.

11 **Прочитай вірш. Яку рису характеру автор уважає найважливішою для людини?**

Людина починається з добра,
Із ласки і великої любові,
Із батьківської хати і двора,

З поваги, що звучить у кожнім слові.
Людина починається з добра,
З уміння співчувати, захистити.
Це зрозуміти всім давно пора,
Бо ми прийшли у світ добро творити.
Людина починається з добра,
Зі світла, що серця переповняє.
Ця істина, як світ, така стара,
А й досі на добро нас надихає.

Любов Забашта

12 З'ясуй, які риси характеру притаманні українському художникові.

Ілля Юхимович Рєпін — видатний художник, знаний на весь світ. Розкажи за малюнками, як він розвивав свої художні здібності.

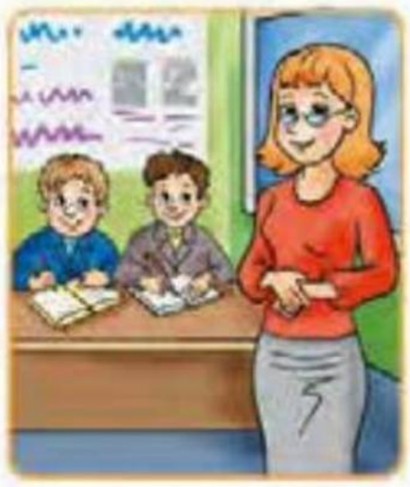

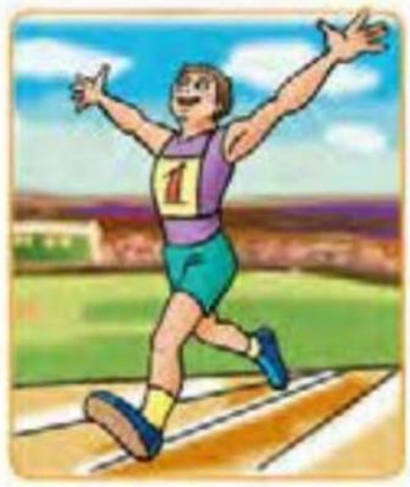

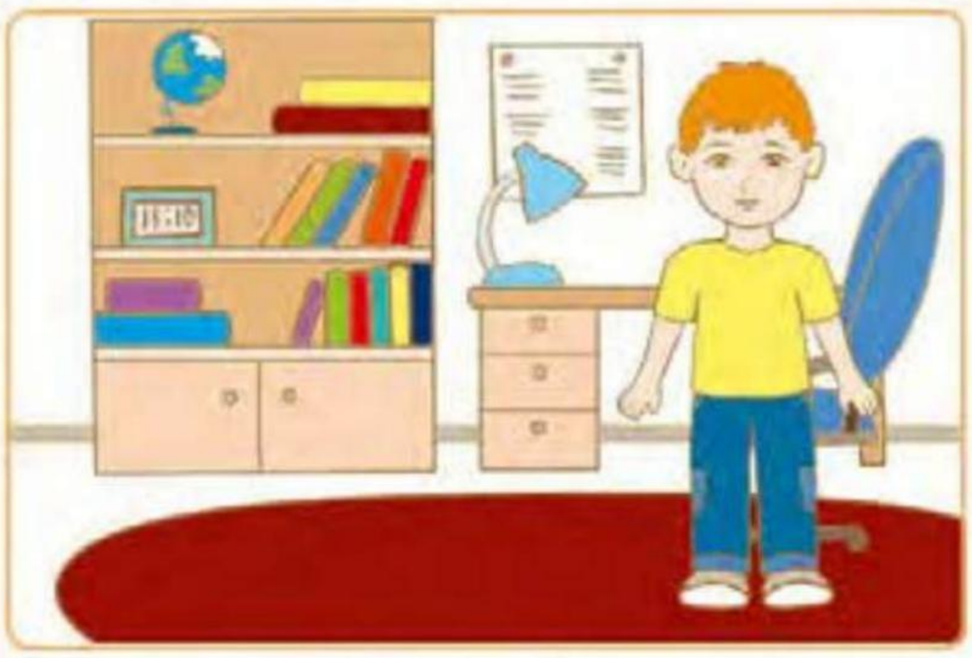
13 **Поміркуй, чому кожен із цих людей може вважати себе успішним.**

14 **З'ясуй, чи можеш ти назвати себе успішною людиною. Чому? Розкажи про свої досягнення. Що тобі допомогло їх здобути?**

15 **Розглянь зображення кімнат двох братів. Знайди відмінності.**

- Розкажи, чим схожі й чим різняться брати-близнюки.
- Про якого з братів можна сказати, що він охайна людина?
- Які звички можуть призвести до того, що людина стає неохайною?

Тепер я знаю, що таке характер.
Я прагну бути працелюбною й доброзичливою людиною.

1 **З'ясуй, як ти розумієш прислів'я: «Де одинець — хазяйству кінець, де сім — щастя всім». Яке слово складається із семи «Я»?**

2 **Розглянь малюнки. Розкажи, які бувають сім'ї.**

Навіщо людині сім'я?

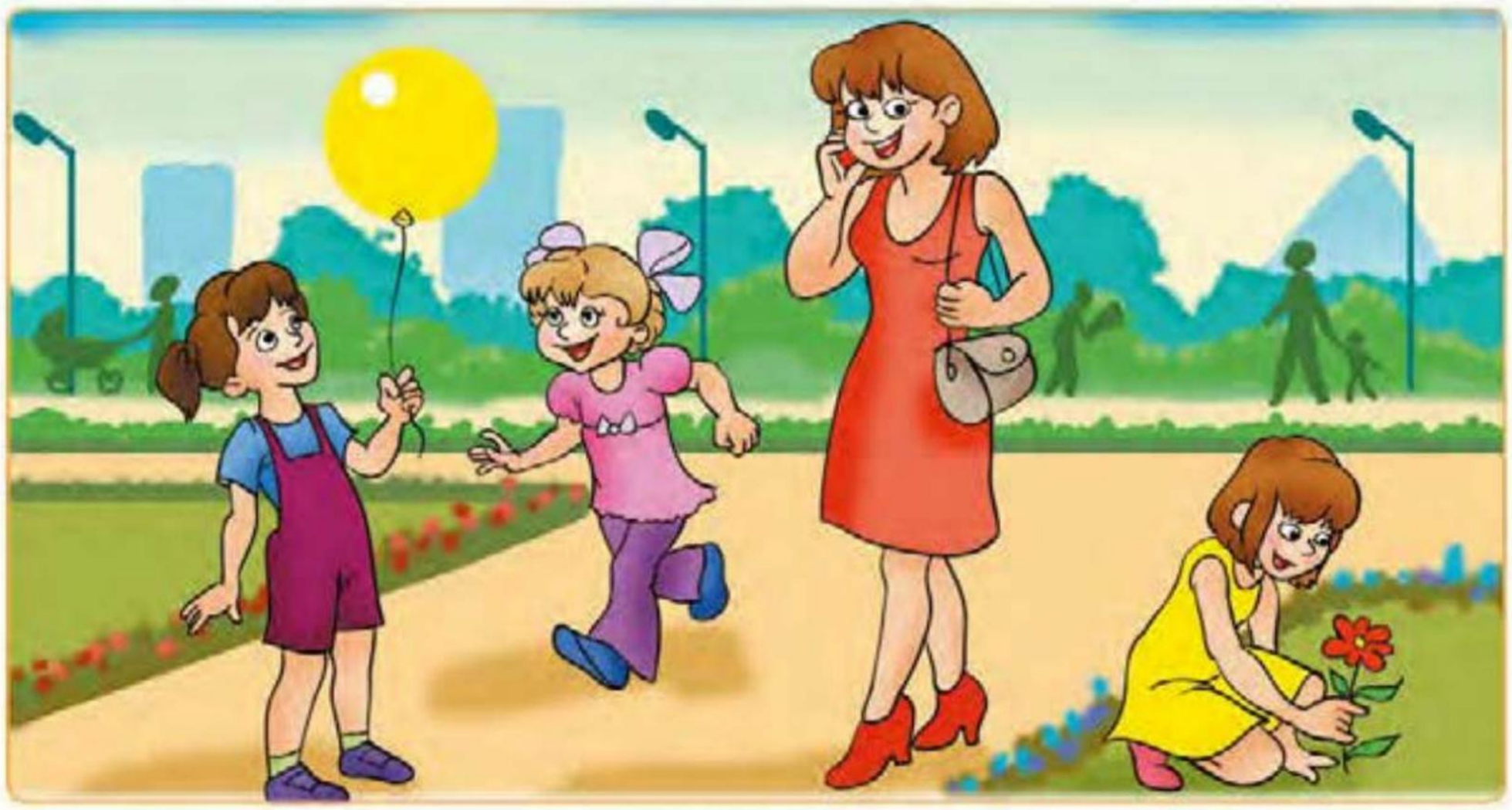
Сім'я, або **родина**, — це група людей, які проживають спільно та мають взаємні права й обов'язки. У сім'ї народжуються й виховуються діти. Кожна сім'я влаштовує своє життя й побут, складає сімейний бюджет. Спілкування між членами сім'ї вчить дитину, як поводитися з іншими людьми. У сім'ї людина знаходить розуміння, любов, повагу, визнання.

Сім'ї бувають різні. Сім'я може складатися з чоловіка й жінки, які зазвичай перебувають у шлюбі, та їхніх дітей (власних або прийомних). Але може трапитися так, що сім'я — це мама й дитина, або тато й дитина, або бабуся, дідусь та їхні онуки. Деякі сім'ї численні, оскільки складаються з кількох поколінь родичів.

Якщо в тебе є бабуся, дідусь, тітка або дядько, то всі ви є родиною. **Родина** — це близькі та далекі родичі разом. Різні покоління твоєї родини, що походять від одного предка, утворюють **рід**. До нього входять, разом із тобою, і твої батьки, і батьки твоїх батьків, і прабабусі та прадідусі, а також усі пращури, які жили задовго до них.

3 **Знайди на малюнку маму й доньку. Як ти їх упізнав / упізнала?**

Ти живеш в оточенні багатьох людей. Але є люди, які мешкають разом із тобою, вони найближчі та найрідніші для тебе. Ці люди подарували тобі життя, вони люблять тебе, піклуються про тебе, виховують, учать спілкуватися з іншими людьми. Разом із тобою вони становлять сім'ю. Сім'я важлива для кожної людини.

4

Знайди в словничку слово «**зовнішність**». Що воно означає?

Зовнішність кожної людини неповторна. У світі немає однакових на вигляд людей. Навіть близнюки мають деякі зовнішні відмінності.

У зовнішності людини поєднуються індивідуальні риси й риси, успадковані від батьків. Якщо, наприклад, у тебе

кирпатий ніс, то, імовірніше, такий самий у когось із твоїх батьків або бабусі чи дідуся.

На зовнішність можуть впливати умови, у яких перебуває людина. Якщо ти відпочиваєш улітку на морі, під палким сонцем, то твоя шкіра темнішає — стає засмаглою.

Говорячи про зовнішність людини, ми часто оцінюємо її — красива чи ні. Яких людей ми вважаємо красивими?

Люди оцінюють зовнішність по-різному. Але всі одностайні: красива людина — добра, талановита, турботлива.

5 Прочитай вірш. Чому хлопчик уважає себе великим?

Правда ж, мамо, я великий?
Сам взуваю черевики,
Зашнуровую шнурочки,
Сам вбираюся в сорочку,
Сам лице і руки мию,
Сам зачісуватись вмію,
І не плачу я ніколи…
Скоро вже піду до школи.

Марія Познанська

1. Не кажи — «не вмію», а кажи — «навчусь».
2. Умієш помилятися, умій і виправлятися.

6 **Як ти розумієш висловлювання?**

У присутності старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними і молодими мати згоду й бесіду вести без лукавства, а ще найбільше розумом вбирати, не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато, очі тримати донизу, а душу — вгору.

Володимир Мономах,
Великий князь Київський

7 **Прочитай оповідання Василя Сухомлинського.**

Поліз Андрійко на шовковицю, бо привабили чорні ягоди. Навтішався вволю, а тут дощ пішов.

Пересидів Андрійко дощ. Хотів злазити з шовковиці, аж дивиться — сидить під шовковицею дідусь Петро. Вийшов після дощу в сад.

«Що ж його робити? — думає Андрійко. — Злазити з шовковиці — струсити на дідуся всю воду з листя, змокне під дощем, захворіє».

Сидить Андрійко, притулившись до гілки, боїться поворухнутись. Жде, коли дідусь до хати піде, а він все не йде. Вже сутеніти стало, коли підвівся дідусь, питає:

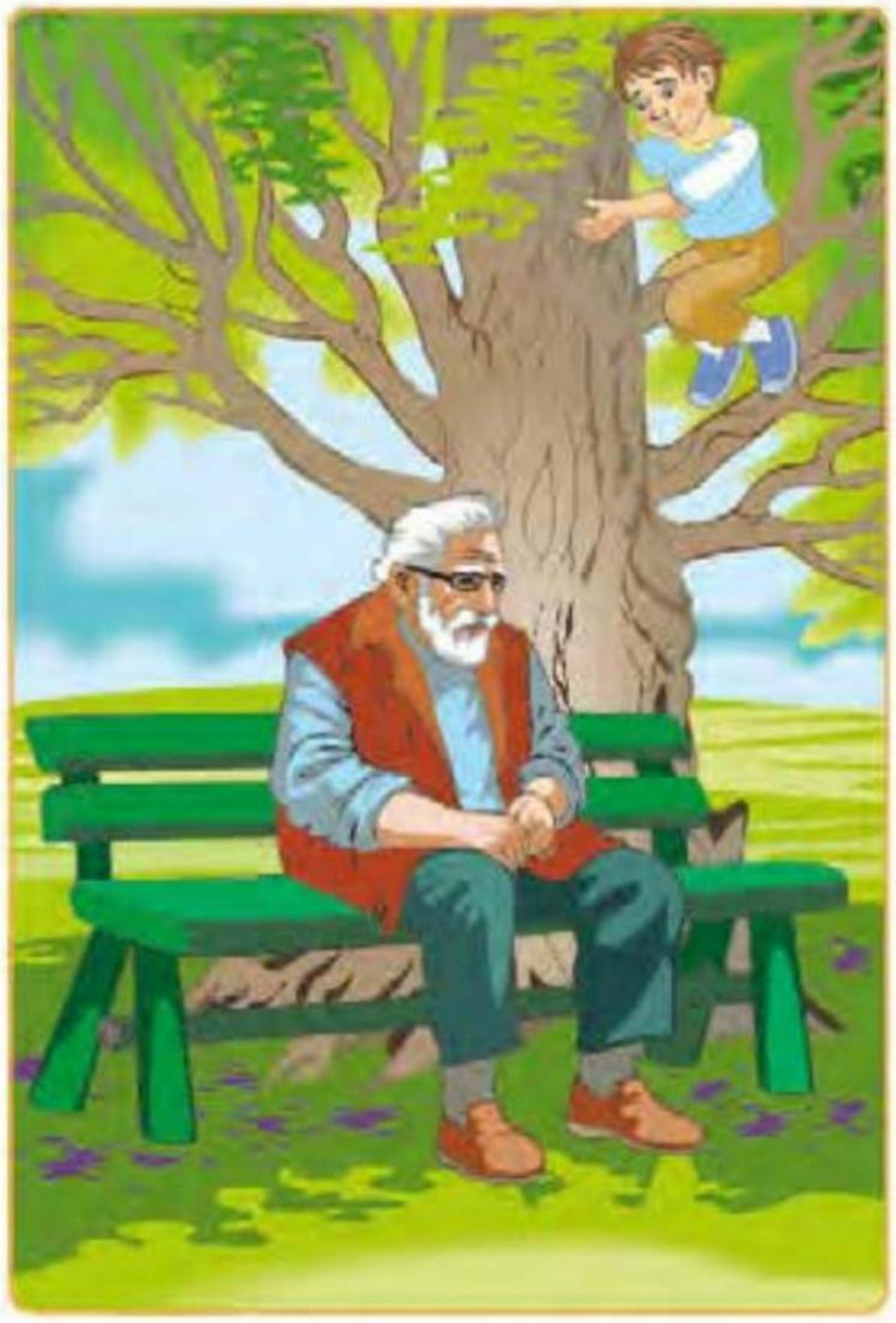
— Чому це ти сидиш на і дереві, онучку?

— Боюся струсити на Вас краплі, дідусю.

— Злазь, Андрійку!

Дідусь відійшов, Андрійко зліз із шовковиці. Дідусь пригорнув і поцілував Андрійка.

«Чому це дідусь такий добрий сьогодні?» — з подивом подумав онук.

- Про яку чесноту, притаманну Андрійкові, свідчить його вчинок?

8 **Проведи дослідження «Один тиждень з мого життя. Як я спілкуюся з людьми навколо».**

- Розглянь схему, яку намалювали діти. Розкажи, як склалися їх відносини, у які ситуації вони потрапили з людьми навколо? Накресли свою схему.

батько

однолітки

мати

я

учителька

молодша сестра або брат

люди похилого віку

9 **Прочитай притчу.**

Жила-була на світі сім'я. Вона була не мала. Понад 100 осіб налічувалося в цій родині. І населяла вона ціле село. Так і жили всією родиною і всім селом.

Ви скажете: ну і що, хіба мало великих родин на світі? Але ця сім'я була особлива — мир і лад панували в ній. Ані сварок, ані лайок, ні, Боже упаси, бійок і чвар.

Дійшов слух про цю сім'ю до самого владики країни. І він вирішив перевірити, чи правду кажуть люди. Прибув він у село, і душа його зраділа: кругом чистота, краса, достаток і мир. Добре дітям, спокійно старим.

Здивувався владика. Вирішив дізнатися, як жителі села досягли такого ладу. Прийшов він до старшого в сім'ї: розкажи,

мовляв, як ти досяг такої згоди і миру у своїй родині. Той узяв аркуш паперу й почав щось писати. Писав довго — видно, не дуже був грамотний. Потім передав аркуш владиці.

Той узяв папір і почав розбирати каракулі старого. Розібрав і здивувався.

Три слова було написано на папері: *любов, прощення, терпіння*. І на решті листа: *сто разів «любов», сто разів «прощення», сто разів «терпіння»*.

Прочитав владика, почухав, як водиться, за вухом і запитав: «І все?»

«Так, — відповів старий, — це і є основа життя будь-якої хорошої сім'ї. — І, подумавши, додав: — І світу теж».

- Що є основою щасливого життя великої родини?
- Що є основою щасливого життя людства?

Якось на уроці вчитель написав на дошці:

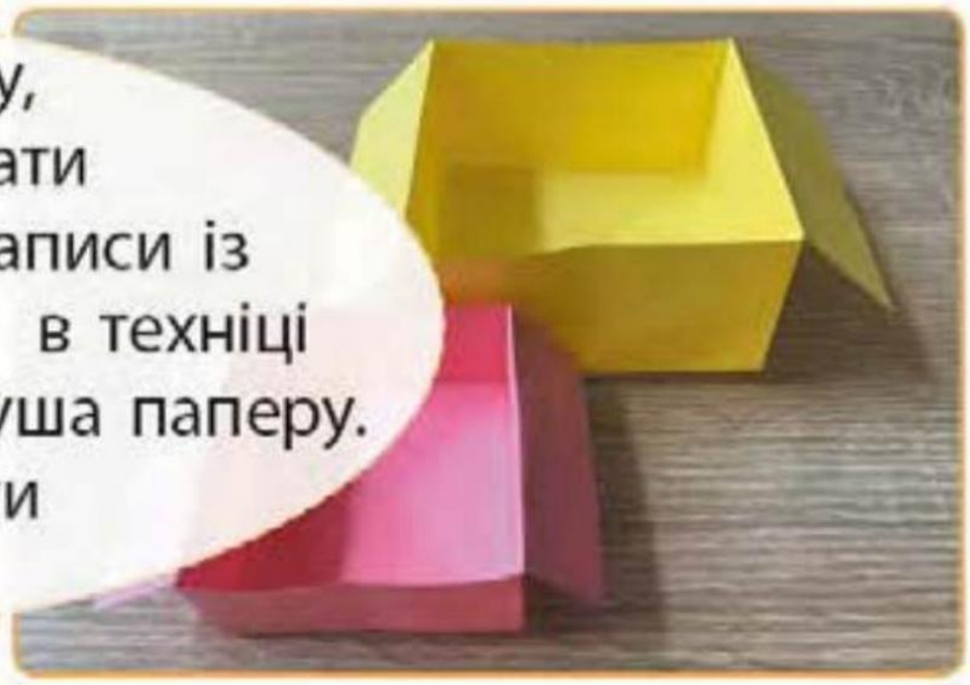

- Як ти вважаєш, на що вчитель хотів звернути увагу дітей?
- Яке ставлення до себе і людей навколо є людяним?

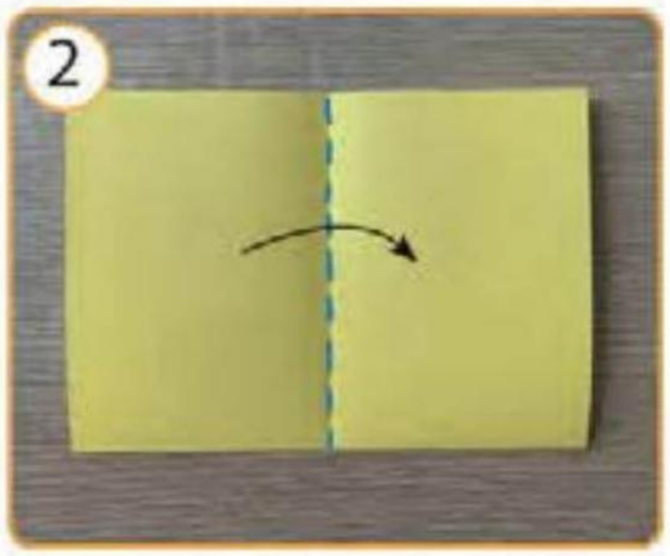

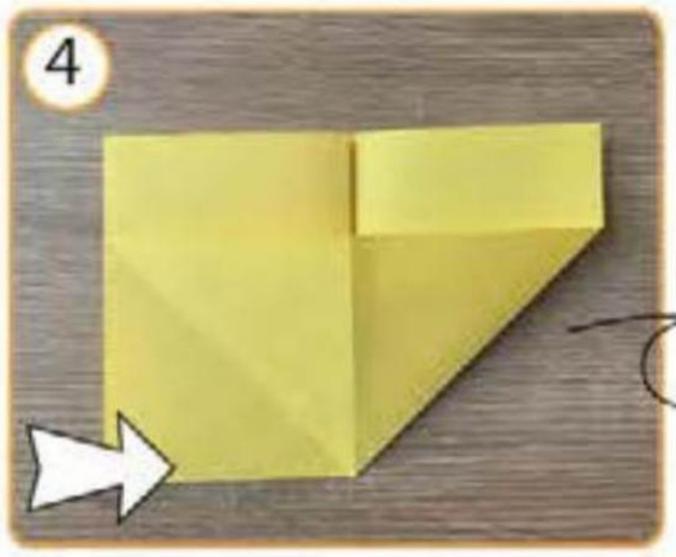
Виготов коробочку,
у яку будеш складати
протягом року смужки-записи із
своїми гарними вчинками в техніці
орігамі з прямокутного аркуша паперу.
Пропоную працювати
послідовно.

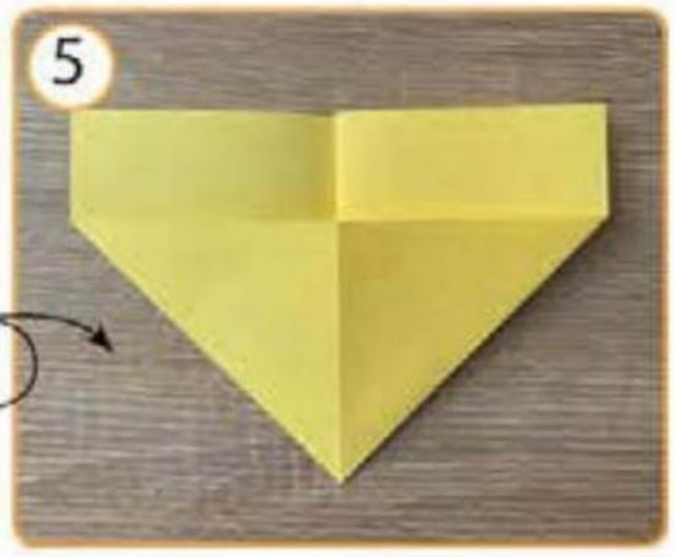

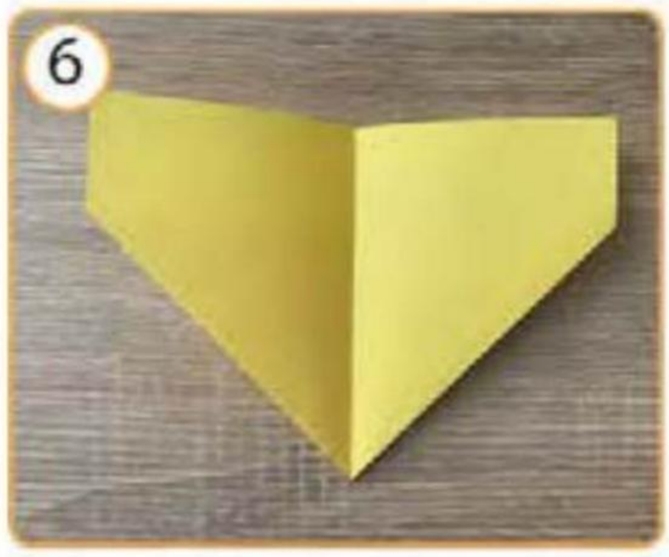

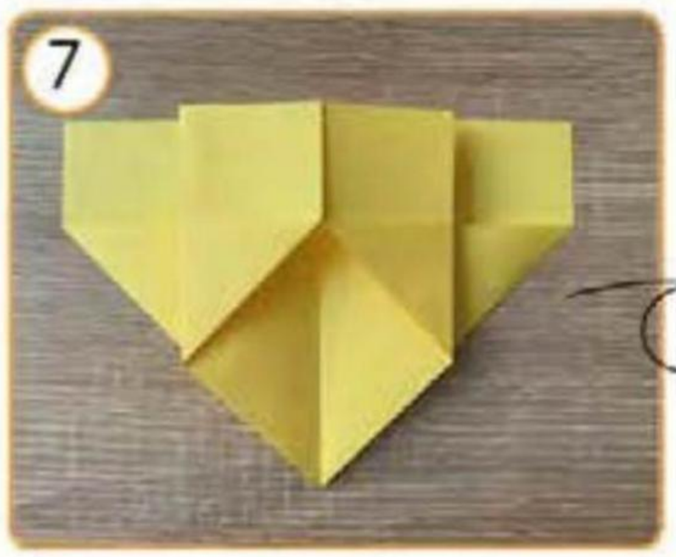

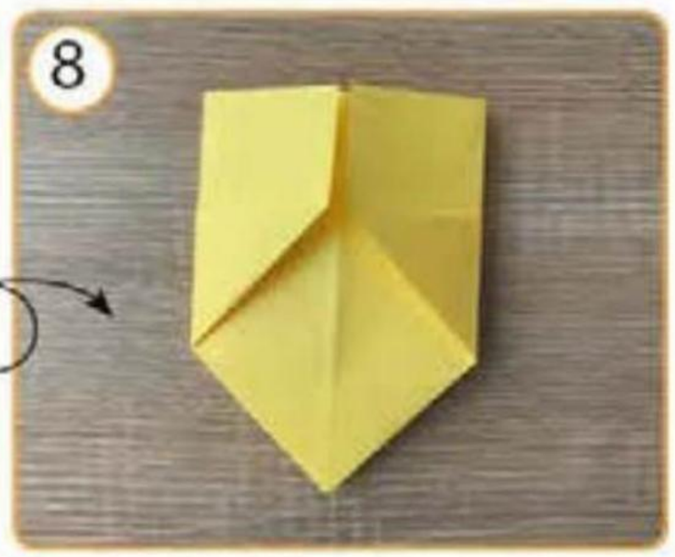

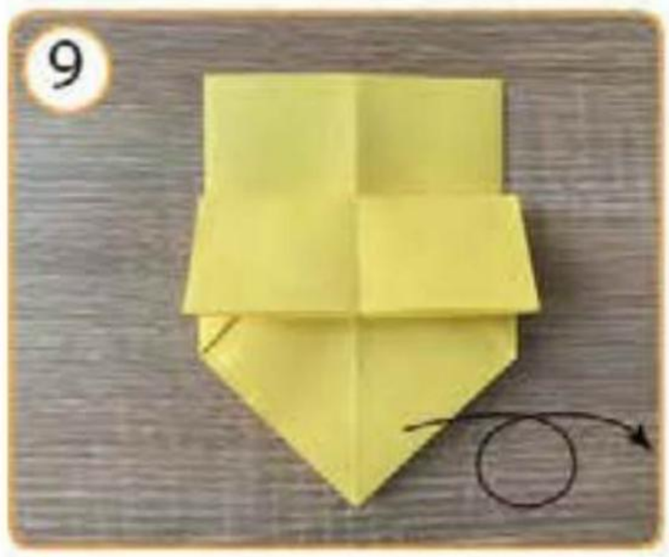

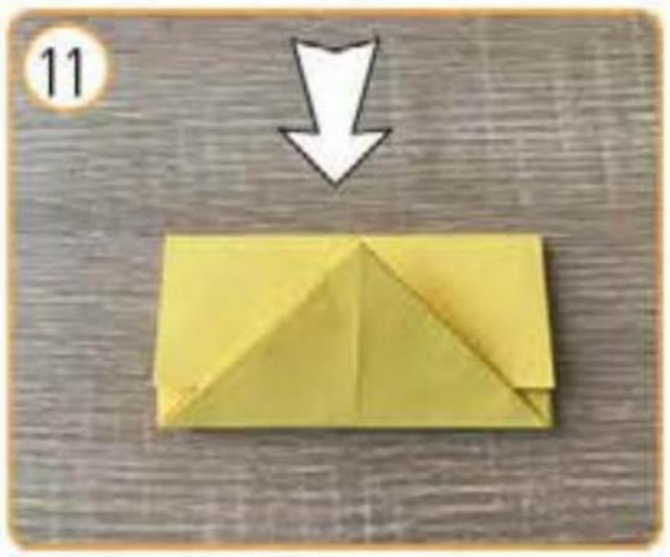

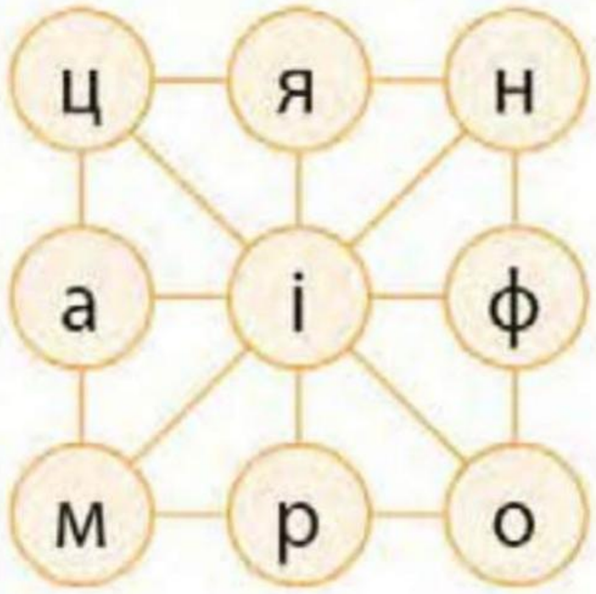

1 **Розглянь малюнок. З'ясуй, яке слово тут зашифроване. Поясни, що воно означає. Поміркуй, яке значення інформація має в твоєму житті.**

З інформацією людина зустрічається з моменту народження. Вона супроводжує її впродовж усього життя. Саме завдяки інформації ми розвиваємося, набуваємо нових знань і вмінь.

Щоразу, коли ти читаєш книжку, слухаєш пояснення вчителя, спілкуєшся з друзями, спостерігаєш за природою — ти отримуєш різну інформацію.

2 **Розкажи, які дії ти виконував / виконувала з інформацією, коли розгадував / розгадувала зашифроване слово.**

Пригадай, які ще дії можна виконувати з інформацією. Встанови відповідності між подіями та діями з інформацією щоразу.

Подія	Дія з інформацією
Учителька пояснює дітям, що робити, якщо знайшли невідомий предмет	зберігання
Аліна слухає розповідь подруги, як та провела літо	сприйняття
Богдан на уроці математики розв'язав задачу	передача
Оксана намалювала в альбомі осінній пейзаж	використання
Бабуся спекла пиріг за новим рецептом, про який дізналася в інтернеті	обробка

Я хочу дізнатися, що таке інформаційні процеси.

Інформаційні процеси — це усі процеси, пов'язані з **отриманням**, **зберіганням**, **опрацюванням**, **використанням** та **передаванням** інформації.

Комп'ютер — це основний засіб для опрацювання інформації.

Пригадай правила безпечного поводження в комп'ютерному класі. Прочитай речення. Поміркуй і скажи, істинну чи хибну інформацію подано в цих реченнях. За потреби додай частку «не», щоб правила стали істинними.

У комп'ютерний клас можна заходити без дозволу вчителя. НЕ

У комп'ютерному класі можна бігати, стрибати та бешкетувати. НЕ

На столі повинні бути зайві речі. НЕ

За комп'ютером можна сидіти у верхньому одязі. НЕ

Можна самостійно лагодити комп'ютер. НЕ

- Попроси дорослих установити на твоєму комп'ютері програму GCompris: https://gcompris.net/index-uk.html
- Обери і пройди вправу «Головоломка з пересувними блоками».

- Кожен автомобіль може рухатися лише вертикально або горизонтально.
- Тобі потрібно звільнити достатньо місця, щоб червоний виїхав направо.

1 Прочитай текст. Що ти знаєш про минуле свого роду?

У гарній сім'ї завжди є свої традиції. Наприклад, традиція відпочивати разом, або разом святкувати дні народження, або в родинному колі зустрічати Новий рік.

Трапляється, що в родині передається від покоління до покоління не тільки якась традиція, але й професія. Родину, яка передає своє діло від батька до сина, від покоління до покоління, називають династією.

З листа поета Василя Стуса до сина: «За своєю душею треба стежити так само, як за тілом. Потрібен для душі свій душ, їй теж треба чистити зуби…

Василь Стус

Чиста, світла душа — то запорука людського здоров'я. І завжди приємно було згадати все, що ти зробив доброго. Бо тільки добре вводить нас у коло інших людей, робить їх братами, а не просто сусідами. Так само —
дбай про своїх друзів. Вони повинні бути чисті, добрі. Інших друзів — не треба. А добрі друзі допомагають рости і ставати кращим. Шукай таких друзів, які могли б нагадувати дєдю або маму (обох їх я дуже шаную за людські якості). Ну, ось так, сину. Пиши, як тобі вчиться…

Обіймаю. Зичу здоров'я, добра».

- Чого навчає відомий український поет свого сина?

2 Поміркуй, яка поведінка дітей допомагає створити й підтримувати вдома гарний настрій.

Знайди в словничку слова «**сім'я**», «**традиції**». Що вони означають?

3 **З'ясуй, чому так кажуть.**

Мій дім — моя фортеця.
Навіщо клад, коли в сім'ї лад.

Тепер я знаю, що сім'я важлива для кожної людини. Сім'я — це близькі люди, які люблять, розуміють та поважають одне одного, піклуються одне про одного. Я прагну чесно та добросовісно виконувати свої обов'язки члена сім'ї.

4 **Дай відповіді на запитання.**

- Що ти знаєш про історію своєї сім'ї?
- Чи знаєш ти, як виникло твоє прізвище?
- Що таке спадщина?
- Чи є у твоїй родині речі, які передаються від покоління до покоління?

Знайди в словничку слова «**спадщина**», «**реліквія**». Що вони означають?

5 **Ознайомся з думкою інших людей.**

Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

Конституція України, Розділ II, стаття 54

- Чому держава забезпечує збереження історичних пам'яток?
- Як видатний поет розуміє значення минулого?

Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього.

Максим Рильський

6 Прочитай розповідь семикласника.

Сімейна реліквія — це дорога за спогадами річ, залишена у спадок нащадкам рідними людьми.

Реліквією може бути будь-який предмет — від звичайної фотографії до коштовного каменя. Головне, що ним користувалися, дбаючи та оберігаючи, кілька поколінь однієї родини. І зовсім несуттєво, якою є справжня вартість реліквії — дорога коштовна каблучка чи простеньке люстерко або вицвіла від часу світлина прапрабабусі чи дідуся. Важливо, що ці речі немовби розмовляють, розповідаючи нам про історії свого роду. Зберігати сімейні реліквії — гарна традиція, яка існує в багатьох родинах, зокрема й у нашій.

Я хочу розповісти про реліквію нашої сім'ї. Цю історію я почув від своєї бабусі, яка розповіла, що в її бабусі, а моєї прапрабабусі Марії, у хаті був святий кут, і в ньому висіло багато ікон, які після смерті бабусі Марії залишилися у спадок її дочці — моїй прабабусі Ганні. Серед цих образів була надзвичайно красива ікона із зображенням Миколая Чудотворця. За сімейними переказами, саме ця ікона несе світло й добро в сім'ю. Прабабуся зуміла зберегти її під час війни, ховала в найпотаємніших кутках, непокоячись, щоб її не знайшли й не забрали, тому що Миколаю всі молилися за повернення рідних із фронту.

Цю ікону передавали по жіночій лінії. Прабабуся Ганна віддала ікону своїй дочці — моїй бабусі Нелі — і наказала продовжувати сімейну традицію.

Ікона на вигляд дуже стара, але надзвичайно гарна. Попри те, що минуло стільки років, вона добре збереглася. Обличчя Святого Миколая на ній, як живе. Особливо виразні очі, які немов дивляться на кожного, випромінюючи світло й доброту.

Наскільки стара ця ікона, залишається тільки здогадуватися, але моїй прабабусі вже могло б виповнитися 120 років.

В'ячеслав Бондарєв, учень 7-го класу Донецького ліцею № 12

Тепер я знаю, що таке історична та культурна спадщина і вмію берегти сімейні реліквії.

1 **З'ясуй, що таке родина. Що таке родинне дерево? Навіщо люди складають родинне дерево?**

2 Поясни, яке слово означає «представників кількох поколінь однієї й тієї самої сім'ї, які передають з покоління в покоління професійну майстерність, традиції».

- ✓ Родина
- ✓ Родичі
- ✓ Династія
- ✓ Рідня
- ✓ Рід
- ✓ Плем'я

Кожен з нас обов'язково має чотирьох прабабусь й чотирьох прадідів. Але що ми про них знаємо? Наша країна переживала голодомори і війни, тому багато хто не знає, як склалася доля наших предків. Кожному, хто цікавиться минулим своєї родини, потрібні наполегливість і терпіння, задля того, щоб дізнатися про своїх предків.

Створення родинного дерева — це тривалий, але дуже цікавий процес. Ви маєте спілкуватися з родичами, шукати старі родинні документи і світлини, звертатися до архівів, працювати з онлайн-джерелами. Результатом ваших зусиль буде створене вами родинне дерево.

3 **Розглянь два родинні дерева. Чим вони схожі? Чим різняться?**

4 **З'ясуй, що може розповідати про родину ця світлина.**

5 **Поговори про родинне дерево зі своїми родичами. Хтось з них складав таке родинне дерево? Яке воно було на вигляд?**

6 **Склади власне родинне дерево, користуючись цим родинним деревом, як прикладом.**

Тепер я знаю, що створення родинного дерева є цікавим процесом, який дає змогу розуміти своє походження.

1 Склади зі слів прислів'я. Поясни його значення.

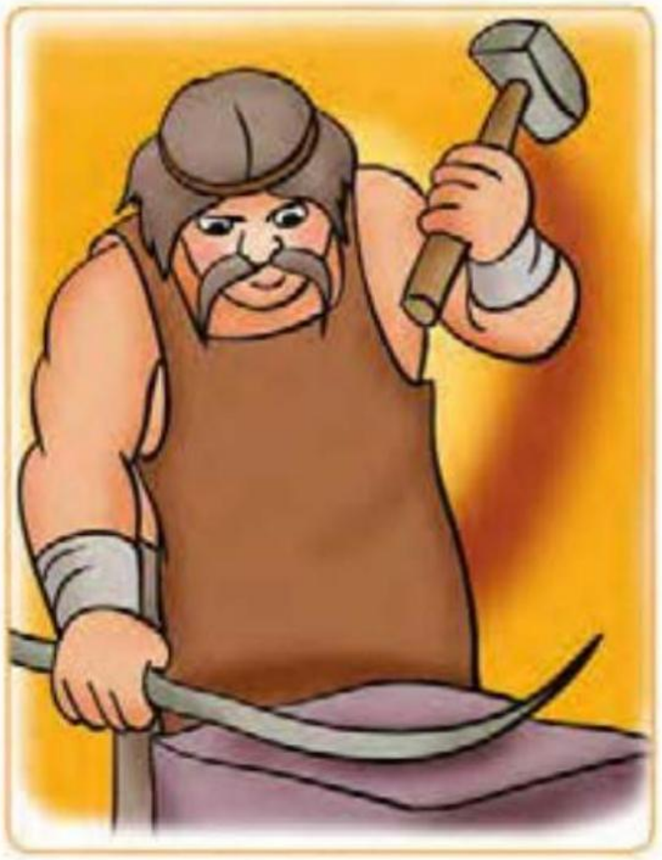

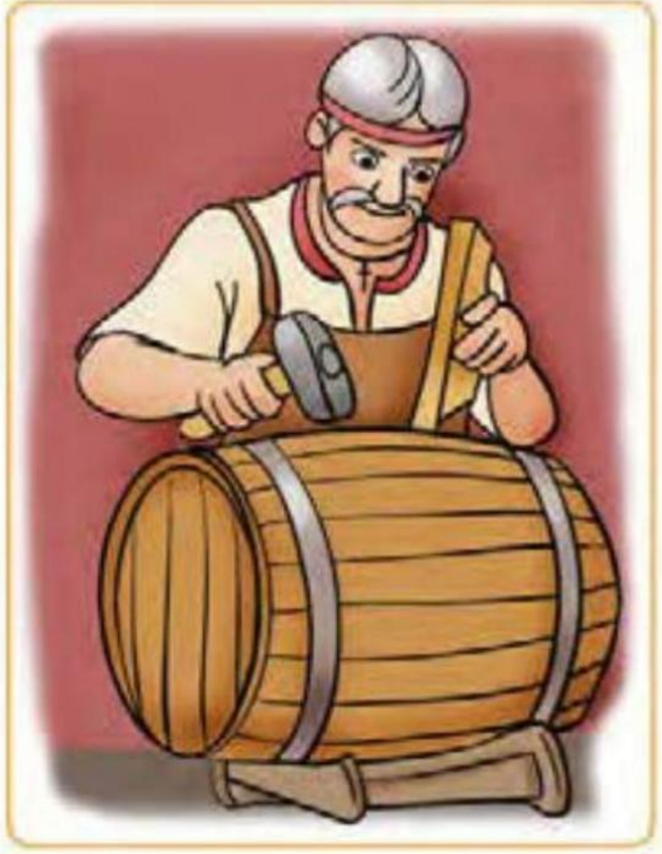
Що означає шанувати?
Про які традиції й свята ти знаєш?
Я хочу дізнатися, чому для мене
є важливими звичаї та свята.

У народі кажуть: «У кожної деревини – свій плід, а в кожної родини — свій рід». Існують традиції передачі професії від одного покоління до наступного. Наприклад, чоловіки із покоління в покоління займаються ковальством — обробкою металу, або бондарством — виготовленням бочок, або гончарством. Розглянь малюнки. Як ти вважаєш, які прізвища мають ці чоловіки?

- Назви зображені на малюнках свята. Чи святкують їх у твоїй родині?
- Про які свята нагадують малюнки? Кого в ці дні вітають?

2 **Закінчи речення.**

Є речі, цінність яких визначається пам'яттю про родину. Кожна така річ має назву…

Проведи дослідження «Традиції моєї сім'ї».

3 **Визнач, яких звичаїв і традицій дотримуються у вашій сім'ї. Заповни в зошиті таблицю «Традиції моєї сім'ї» (за зразком).**

Опис традиції	Хто запровадив цю традицію, як довго її дотримуються

4 **Прочитай вірш Миколи Сингаївського.**

Ми своїми вправними руками
Вишивали рушничок для мами,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.
Є на ньому півники святкові,
Є на ньому квіти малинові,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.
Синя нитка — птиці прилітають,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.
Листя вишиваємо ласкаве,
Щоб на свято маму привітати,
Нашу радість їй подарувати.

5 **З'ясуй, коли в Україні відзначають День матері. А коли відзначають День людей похилого віку, День шахтаря, День захисників і захисниць України? Чому виникли ці свята? Чи можеш ти сам запропонувати свято, яке буде відзначати вся Україна?**

- Ознайом із результатами дослідження членів своєї сім'ї.

6 **Прочитай слова під кожним малюнком зліва направо. Склади нове слово із зазначених за номером букв.**

Хустка 3

Вінок 5

Гроші 2

Рушник 5

Намисто 1

Зілля 5

Колись у кожній українській хаті стояв великий дерев'яний або кований ящик, що замикався на ключ. Це скриня. У цьому ящику зберігалися найцінніші речі родини: весільний одяг, рушники та інше вбрання. Зазвичай господинями скрині були жінки.

Був у скрині й прискринок. Це маленька шухлядка, у якій зберігалися прикраси, гроші та цінні речі. Деякі скрині були таких розмірів, що використовувались як ліжко. У чужу скриню не можна було заглядати.

- На кольорових смужках паперу напиши: хто, або що для тебе найважливіше у житті, та поклади у скриню.

Цінність — це те, що важливо для тебе зараз

7 **Послухай початок казки С. Журби «Веселкові павутинки».**

- Що складала Бабуня Солодуня у скриню?
- Навіщо вона це робила?

Я розумію, що звичаї та свята є невід'ємною складовою життя будь-якої родини.

А тепер настав час зробити зі мною свою витинанку «Родинне дерево» за певною послідовністю.

- картон — основа
- кольоровий папір
- клей
- ножиці
- світлини членів родини

1. Для дерева склади кольоровий папір навпіл, як показано на фото. Приклади до згину шаблон та розміть олівцем.
2. Виріж дерево за контуром.
3. Змасти клеєм зворотний бік дерева та приклей на картон — основу.
4. Виріж зі світлин портрети родичів та приклей їх на гілочки родинного дерева.
5. За бажанням підпиши світлини та дай назву колажу.

1 **Розглянь малюнки. Поясни, як люди отримують інформацію. У кожному випадку визнач джерело інформації та приймач.**

Щодня з різних джерел ти постійно отримуєш інформацію. Але подати інформацію можна по-різному. Способи подання інформації можна поєднувати. Користуючись схемою, поясни, якими бувають способи подання інформації.

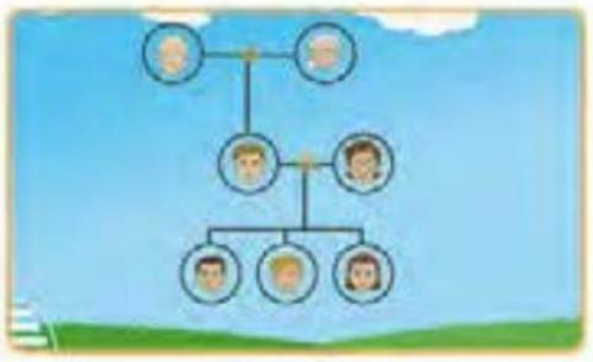

2 **Прочитай ситуації. Поміркуй, у якій формі була подана інформація у кожному разі.**

1. Михайлик прочитав своїй молодшій сестрі Софійці казку «Пан Коцький».
2. Софійка намалювала до казки ілюстрацію і подарувала малюнок своїй бабусі.
3. Тато знайшов в інтернеті мультфільм «Пан Коцький», і вся родина його подивилася.
4. Мама Михайлика працює регулювальницею. Вона регулює дорожній рух на перехресті. За допомогою жезла вона подає сигнали водіям і пішоходам.

- Запусти програму GCompris: https://gcompris.net/index-uk.html
- Обери розділ «**Історія**» і пройди вправу «**Вкажіть родичів**».
- У який спосіб було подано інформацію в цій вправі?

1 **Розглянь малюнки. Розкажи, які явища природи пов'язані з випаданням опадів, рухом повітря, рухом води, рухом Землі навколо Сонця, раптовими струсами земної кори, викиданням з вулканічного отвору на земну поверхню лави та газів.**

2 **Розглянь малюнки. Переклади назви пір року з англійської мови. Поясни, як пори року пов'язані між собою. Чому після зими не може відразу настати літо?**

Я хочу дізнатися про взаємозв'язки у природі, про взаємозалежність людей і природи.

3 **Користуючись схемою і малюнками, розкажи, як вчені можуть вивчати явища природи.**

4 **Заверши речення.**

Усі зміни, що відбуваються в природі, називають…

5 **Обери ті природні явища, які можуть завдати чималої шкоди:**

- ✓ повінь
- ✓ дощ
- ✓ танення снігу
- ✓ ураган
- ✓ град
- ✓ грім
- ✓ веселка
- ✓ льодохід
- ✓ блискавка
- ✓ туман
- ✓ землетрус

6 **Розглянь зображення та назви явища живої природи, а потім неживої.**

1 **Порівняй малюнки. Як змінилися Ромчик і Ганнуся впродовж року? Яка ще зміна сталася в їхньому житті?**

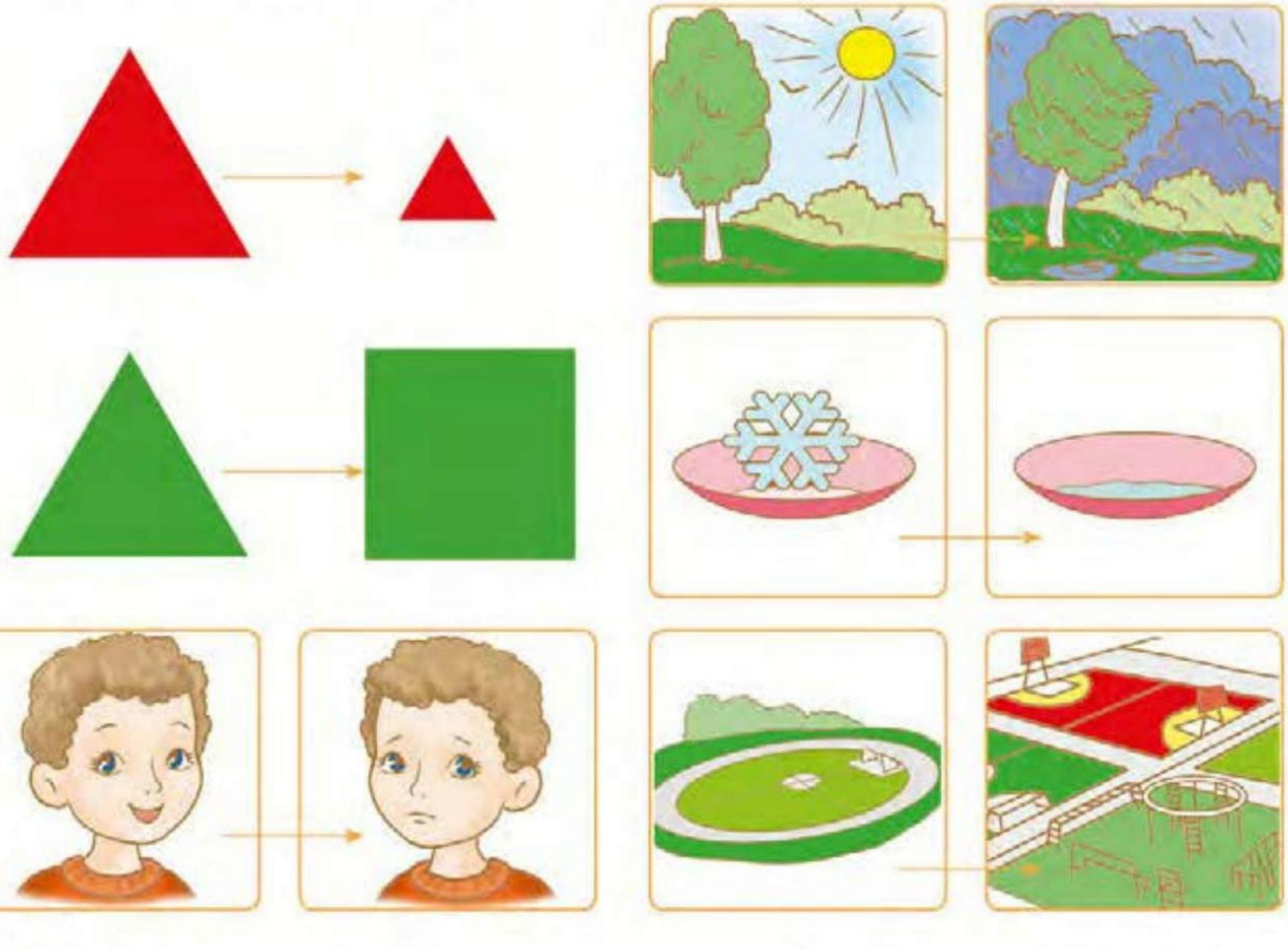

1-й клас

2-й клас

2 **Разом з однокласницями / однокласниками зіграйте в гру «Було — стало». Назвіть ознаку, за якою змінився предмет (об'єкт) на кожному малюнку.**

3 **Проведіть екскурсію-дослідження «Наша школа після літа».**

1. Пройдіть школою, побувайте на шкільному майданчику. Визначте, що там змінилося за літо, а що залишилось незмінним.
2. Дізнайтеся, завдяки кому сталися зміни.

4 **Розглянь фотографії. Обміркуй кожну ситуацію: чи можеш ти якось змінити її? Поясни.**

У природі й житті людини постійно відбуваються зміни. Змінюється також і сама людина.

5 **Розкажи, як природознавці шукають взаємозв'язки у природі.**

Ознайомся зі знаннями інших людей. Знайди у словничку слова «**система**», «**екологія**». Що вони означають?

6 **Прочитай текст.**

Природа є складною і різноманітною. Нежива природа — це Сонце, повітря, вода, гірські породи, ґрунт. Жива природа не може існувати без неживої. Усім живим організмам потрібні Сонце, повітря, вода. Жива природа постійно впливає на неживу. Природа — це повітря, вода, рослини, тварини, люди, хмари, гірські породи, ґрунт, Місяць, Сонце, зорі.

У природі все взаємопов'язане. Тісні зв'язки існують між тілами неживої природи, між неживою і живою природою, між тілами живої природи.

- Назви відомі тобі приклади взаємозв'язків у природі.

Під впливом сонячного тепла з поверхні океанів випаровується вода. З водяної пари високо над земною поверхнею утворюються хмари, з яких випадають опади. Опади, що випадають над суходолом, поповнюють річки та озера. Якби не було Сонця, не було б хмар. Не було б опадів — не було б річок та озер.

Живим організмам для життя потрібні сонячне світло й тепло, повітря, вода. Природа — домівка для рослин, тварин і людини.

Чому природа є системою? Які взаємозв'язки існують у природі? Як людина пов'язана з природою?

7 **Прочитай висловлювання. З яким із них ти згоден / згодна?**

Усі ми пасажири одного корабля, що називається Земля.
Антуан де Сент-Екзюпері,
французький письменник і професійний льотчик

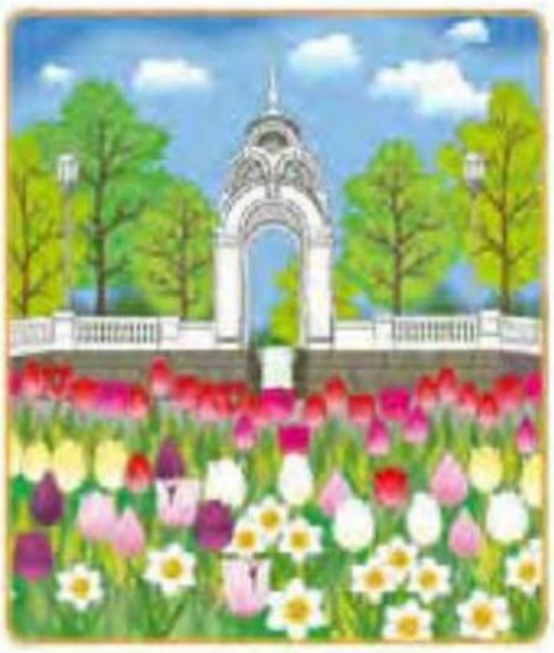
Людина є власником і володарем природи.
Рене Декарт, французький філософ

8 **Прочитай уривки з вірша Анатолія Костецького «Стара казка на новий лад». Розкажи, що сталося з тваринами й рослинами, із селом на берегах річки, коли люди змінили її русло.**

Людина — природи володар одвічний — звернулася якось до тихої річки, до чистої, наче сльозина, води:

— Течеш ти, старенька, кудись не туди.
Вихляєш лісами, вихляєш лугами…
У мене, в людини, тектимеш ти прямо!
Доволі поволі як хочеш вихляти!
Почну-но я зараз тебе випрямляти!..

Не стало невдовзі лугів і лісів.
Не чути навколо веселих птахів.
Не стало краси і старого села.
І річка нікуди уже не текла,
бо зникла старенька, ні в чому не винна.
Так знов довела всім навколо Людина,
що вічний володар природи — вона!..
Так чом же ця казка про річку — сумна?..

9 **Виконайте проєкт «Зелений одяг мого міста (села)» разом з однокласниками / однокласницями.**

Мета: дізнатися чи є і моєму місті або селі ділянки з рослинами (ліс, парк, алеї, клумби); які рослини висаджені вздовж доріг; які рослини допомагають очищувати повітря.

Я знаю, що вода, повітря, земля, вогонь — нежива природа. Тварини, рослини — жива природа. Між живою та неживою природою існують численні й різноманітні зв'язки.

1 **Дай відповідь на питання.**

Свого часу шведський природознавець — Карл Лінней спостерігав, які квітки розкриваються вранці, вдень, у надвечір'я та вночі. Спираючись на ці спостереження, він зробив квітковий годинник. Завдяки яким природнім зв'язкам рослини можуть визначати час?

2 **Що і в який спосіб можна вимірювати?**

- ✓ флюгер
- ✓ мікроскоп
- ✓ телескоп
- ✓ термометр
- ✓ гігрометр
- ✓ барометр
- ✓ телескоп
- ✓ лупа
- ✓ секундомір
- ✓ ваги

3 **Увідповідни зображення вимірювального приладу з одиницею вимірювання, яке можна зробити з його допомогою.**

Маса у грамах
Час у секундах
Довжина у сантиметрах
Об'єм у мілілітрах

Як природу нам вивчати?
Треба спосіб обирати.
Можна дослід провести,
щоби думку довести.
Добре, якщо є у нас
для вимірювання час,
вміння світ спостерігати,
все, що бачиш, описати.
Кожен наш шкільний урок —
до пізнання певний крок.

4 **Якими способами можна вивчати природу? Назви номери приладів, за допомогою яких можна виміряти температуру тіл.**

1

2

3

4

5

6

7

8

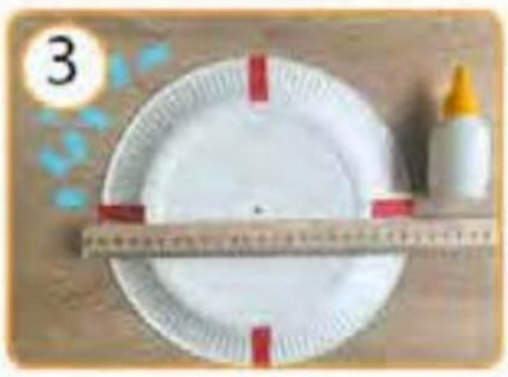

- паперова тарілка
- кольоровий папір
- олівець
- лінійка
- маркер
- пластилін
- ножиці
- клей

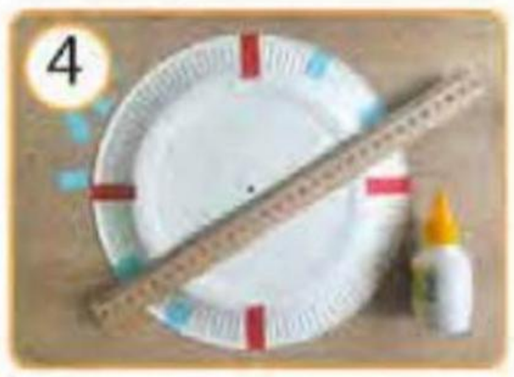

А тепер настав час для практичного завдання. Виготов сонячний годинник власноруч за певною послідовністю.

1. З кольорового паперу виріж 4 смужки червоного кольору (ширина 1 см, довжина 3,5 см) та 8 смужок синього кольору (ширина 1 см, довжина 2 см).
2. Переверни паперову тарілку на зворотний бік. Олівчиком познач центр та проколи його циркулем. Приклади лінійку на тарілку спочатку по вертикалі, а потім по горизонталі. Приклей червоні смужки, як показано на фото.
3. Між червоними смужками приклей по 2 сині на однаковій відстані, як показано на фото. Для зручності користуйся лінійкою.
4. Маркером напиши цифри від 1 до 12 на однаковій відстані напроти кожної смужки.
5. Посередині зроби отвір і встав олівець стрижнем нагору. Закріпи його пластиліном зі зворотного боку.
6. Постав сонячний годинник на сонячне місце. Обертай його, щоб синхронізувати з поточним часом.

Сьогодні ти дізнаєшся,
що інформацію можна здобувати
не тільки за допомогою читання.
Інформація знаходиться навколо нас!
Розглянь світлину. Яку інформацію
допомагає зберігати фотоапарат?

1 **Прочитай текст.**

Наші предки здавна прагнули зберігати важливу для них інформацію — будь-то казка, пісня чи історія про вдале полювання. Тривалий час люди зберігали інформацію у своїй пам'яті та усно передавали з покоління в покоління. Проте ще у сиву давнину для збереження інформації вони використовували різні предмети: стіни печер, глиняні таблички, а згодом — пергамент, папір тощо. Нині для зберігання інформації використовують сучасні електронні носії повідомлень: жорсткий магнітний диск, флеш-накопичувач, оптичний диск, карта пам'яті тощо.
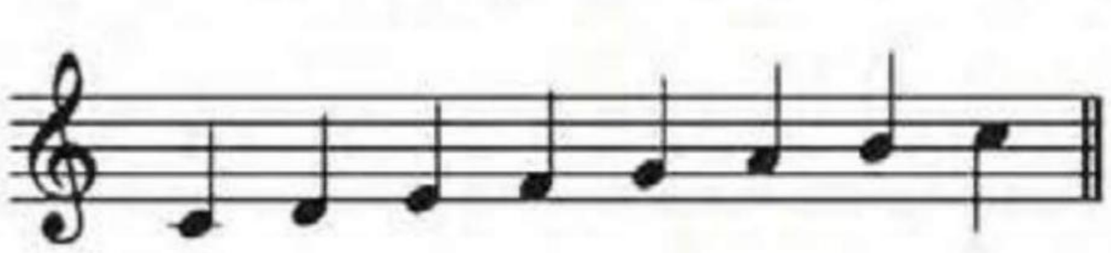
Носій інформації — це будь-який предмет, який містить інформацію і може зберігати її впродовж тривалого часу.

2 **Згадай, які ще носії інформації тобі зустрічалися. Яку інформацію може зберігати родинне фото? Поміркуй, чи можна вважати сімейне фото носієм інформації? Яку інформацію про твоїх предків може зберігати родинне прізвище? Чи є у твоїй родині сімейні історії, які тобі розповідали дорослі?**

3 **Розгадай ребус. Яке слово тут було закодовано?**

Часто для зберігання інформації використовують спеціальні знаки або коди. Розглянь малюнки. З якими кодами ти вже зустрічався / зустрічалася? Навіщо їх використовують?

ISBN 978-617-09-8948-2

Я хочу дізнатися, що таке кодування інформації.

У комп'ютерах та інших пристроях, на яких ми зберігаємо інформацію, вона не може зберігатися як звичайний малюнок або слова на папері. Тому використовують спеціальні знаки або коди, які представляють цю інформацію. Наприклад, коли ти граєш у відеоігри, і зберігаєш свою гру, комп'ютер зберігає всю інформацію про твій прогрес за допомогою цих кодів.

Отже, **кодування** — це перетворення інформації у зручну форму для зберігання, передавання та обробки.

Під кожним носієм інформації написано літеру. Упорядкуй носії інформації від найдавніших до найсучасніших та розкодуй прізвище українського академіка, під керівництвом якого київські вчені створили перший у Європі комп'ютер.

е

є

л

б

д

е

в

- Запусти програму GCompris: https://gcompris.net/index-uk.html
- Обери і пройди вправу «**Відносне кодування шляху**»

Тепер я маю уявлення про кодування інформації.

1 **Розглянь малюнки. Назви зображені на них об'єкти. Якими з них можна вимірювати масу тіл?**

Усі тіла навколо нас мають масу. Маса — це фізична величина, яка визначає, скільки речовини містить тіло. Масу вчені позначають малою латинською літерою *m*. Для вимірювання маси використовують прилади, що мають назву ваги. Їх різновид з коромислом називають терезами. Процес зважування на терезах — це порівняння маси тіла з масою еталона. Еталоном маси є кілограм (кг). Масу також, як ви вже знаєте, вимірюють грамами (г).

2 **Інколи ми вирішуємо, який предмет важче за інший без вимірювань. Розглянь малюнки і скажи, що, на твою думку, важче?**

3 **Розглянь малюнки приладів для вимірювання маси тіл. Чому вони такі різні, хоча й виконують спільну функцію? На яких з них ти можеш визначити власну вагу?**

4 **Розглянь малюнки і скажи, скільки важать зображені об'єкти за показанням на вагах. Чи можна точно визначити вагу цих об'єктів без вимірювання?**

Тепер я знаю про різноманіття приладів для вимірювання маси тіл і вмію ними користуватися

1 Розглянь малюнки. Що ти знаєш про ці прилади?

На малюнках зображено прилади для вимірювання часу: наручний годинник, метроном, пісочний годинник, секундомір. Дізнайся, що і як вони вимірюють.

Існують два способи називання часу за годинником.

Перший варіант: ми називаємо час і зазначаємо частину доби, яка триває. Наприклад, ми говоримо «Десять годин ранку», або «Сім годин вечора».

Другий варіант: Якщо це триває перша половина доби, ми називаємо число, яке є зараз на годиннику, наприклад, говоримо «Четверта година». Якщо ж триває друга половина доби, то до числа, яке є на годиннику, треба додати ще 12. Наприклад, на годиннику десята година другої половини доби. Тоді ми додаємо до десяти 12, отримуємо 22 і говоримо: «Зараз двадцять друга година». Ось як на цьому малюнку. Розглянь його і скажи, який час показує годинник, якщо це вже друга половина доби.

Є годинники, на яких не позначено жодної цифри. Як тоді можна визначити: котра година? Який час показує цей годинник, якщо триває перша половина доби?

Тепер я знаю більше про прилади для вимірювання часу і вмію ними користуватися.

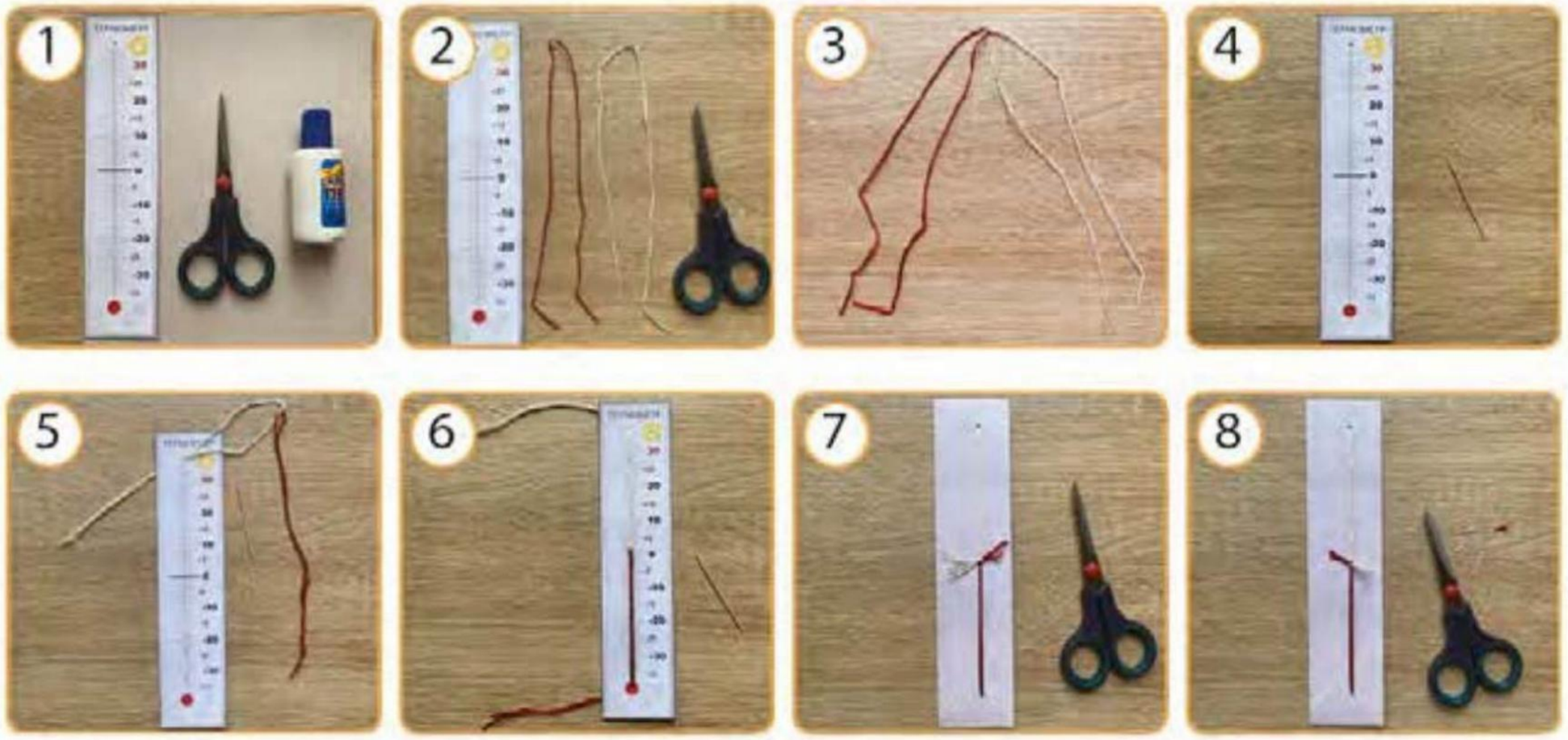

А тепер настав час для практичного завдання. Виготов модель термометра власноруч за певною послідовністю

- друкована основа для шкали
- картон формату А4
- клей
- ножиці
- нитки для шиття червоного та білого кольору
- зубочистка

1. На аркуш картону приклей основу для шкали та виріж її по контуру.

2–3. Відмір нитки для шиття білого та червоного кольорів завдовжки, як зазначено на фото. Склади їх у декілька разів та переплети.

4–6. На шкалі зубочисткою зроби отвори вгорі та внизу, за допомогою зубочистки протягни нитки в отвори. Зафіксуй переплетення ниток на відмітці «нуль».

7–8. Переверни термометр на зворотний бік і зв'яжи нитки вузликом по центру.

1 **Розглянь малюнок. Поміркуй, за яким столом краще готувати уроки. На якому столі можна швидко знайти потрібну річ? Чому?**

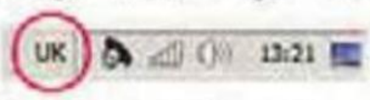
На електронних носіях можна зберігати значну кількість важливої інформації. Щоб швидко знаходити потрібні файли, варто їх упорядкувати. Інакше кажучи, інформацію потрібно **структурувати**, а для цього створюються окремі об'єкти — **папки**.

Папка — це група файлів, що зберігаються під одним ім'ям.

Як правило, такі файли мають якусь спільну властивість. У папках можуть зберігатися не лише **файли**, а й інші **папки** — вкладені.

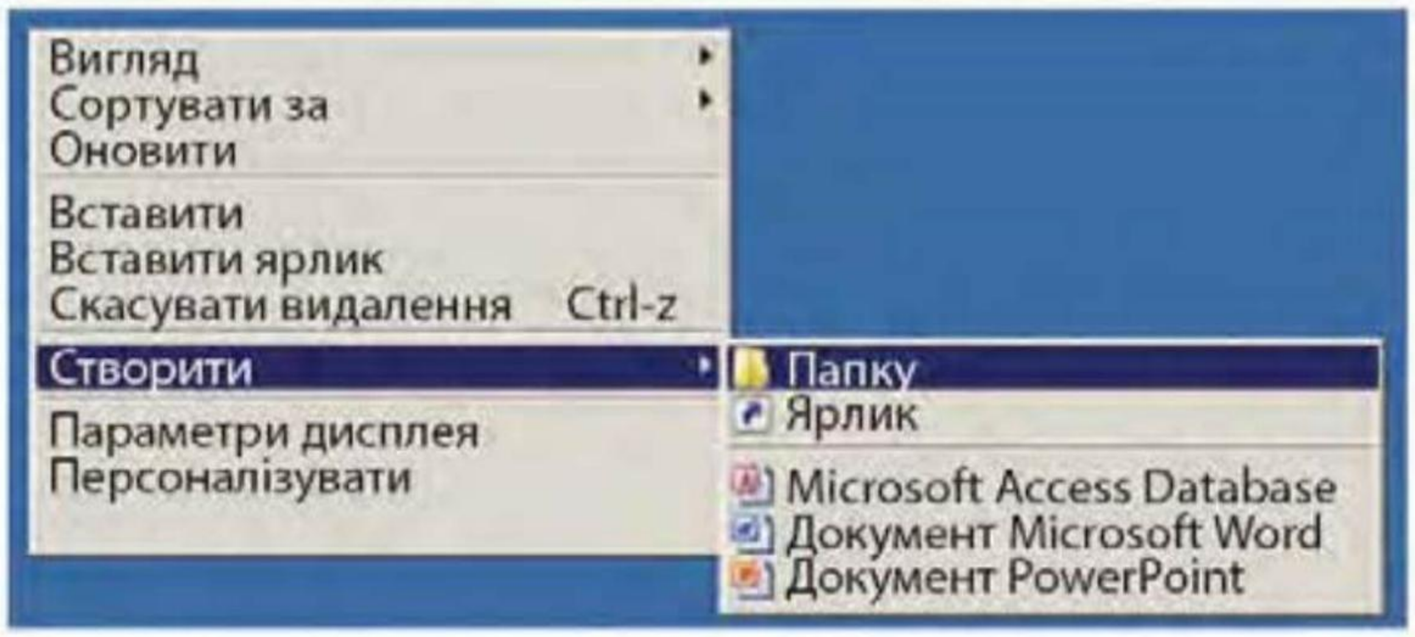

Я хочу навчитися структурувати інформацію і створювати папки.

1. Вибери **українську мову** на панелі індикаторів у правому нижньому кутку .
2. Створи **папку «Безпека»** на робочому столі комп'ютера. Для цього натисни праву клавішу мишки. З'явиться контекстне меню. Вибери команду **Створити > Папку**

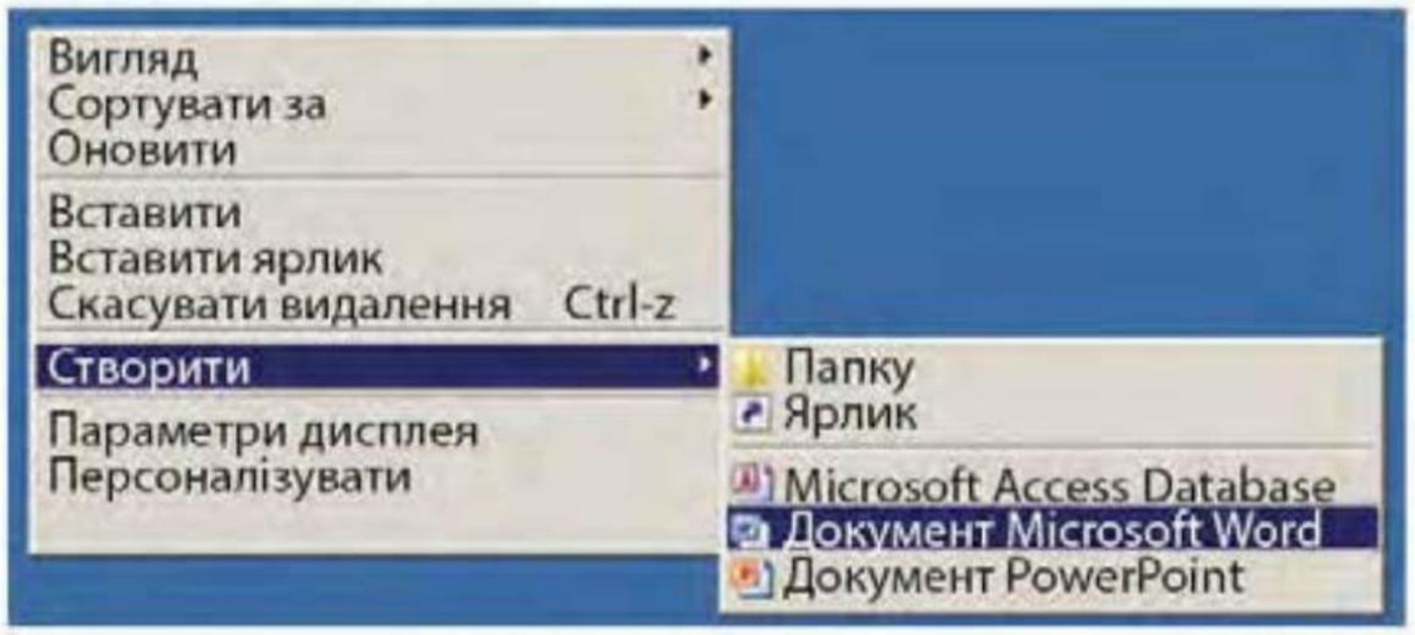
3. З'явиться об'єкт **Нова папка**. Її назва виділена синім кольором. Установи курсор мишки на синє поле й за допомогою клавіатури набери назву **«Безпека»**.

4. Відкрий створену **папку**. Для цього наведи курсор мишки на папку й натисни двічі ліву клавішу.

5. Поки що папка **порожня**. Створи кілька документів у цій **папці**. Для цього натисни праву клавішу мишки. З'явиться контекстне меню. Вибери команду **Створити > Новий документ Microsoft Word**.

2 Назви документи за зразком.

Ім'я	Дата змінення	Тип	Розмір
Безпека в інтернеті	07.08.2024 17:31	Документ Microso…	0 КБ
Безпека в лісі	07.08.2024 17:30	Документ Microso…	0 КБ
Безпека вдома	07.08.2024 17:30	Документ Microso…	0 КБ
Пожежна безпека	07.08.2024 17:31	Документ Microso…	0 КБ

1 **Розглянь малюнки та фотографії. Поясни, які правила безпеки життєдіяльності порушують діти.**

Світ навколо нас цікавий і різноманітний. В одному і тому самому місці ти можеш почуватися як безпечно, так і небезпечно. Якщо тобі нічого не загрожує, ти почуваєшся спокійно, то перебуваєш у безпеці. У небезпечні ситуації людина може потрапити як випадково, так і завдяки наслідкам власної неправильної поведінки.

2 **Розкажіть одне одному про небезпечні ситуації з власного життя. Хто кожному з вас допоміг у цій ситуації?**

Опиши, що сталося

Поясни, що ти відчув (відчула)

Розкажи, чи допоміг тобі хтось

Це сталося випадково чи внаслідок твоєї поведінки?

Поміркуй, як можна було уникнути цієї ситуації

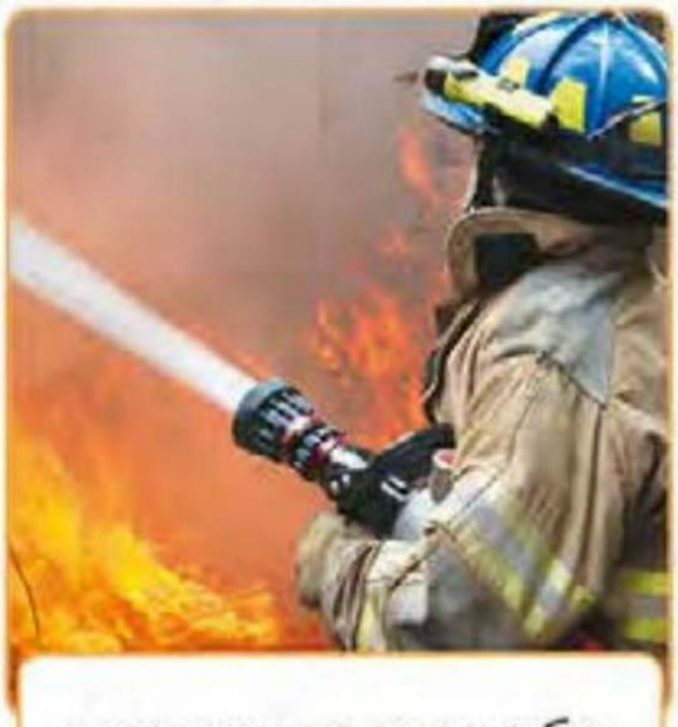
Чого навчила тебе ця ситуація?

Тобі треба спочатку оцінити рівень небезпеки. Визначити, чи загрожує ситуація твоєму життю. Якщо така загроза є, ти маєш діяти негайно.

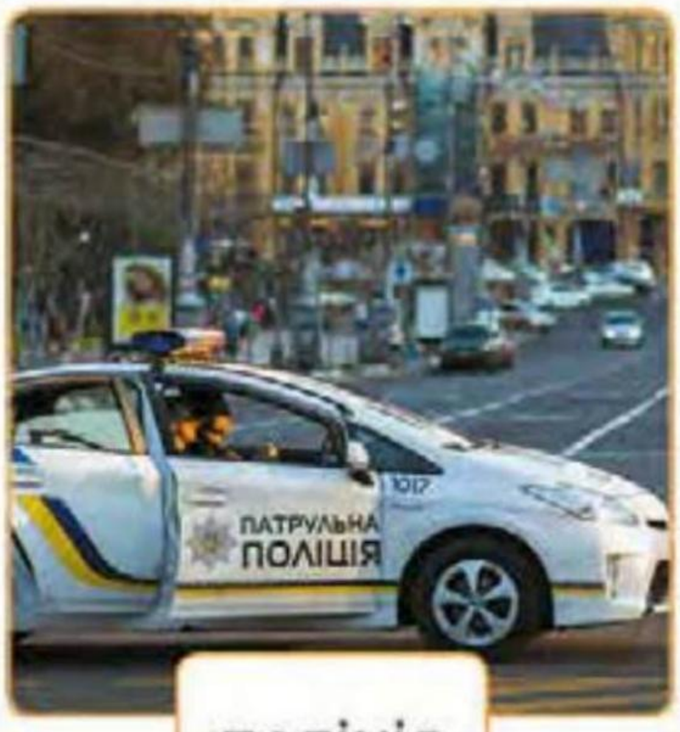
Якщо твоєму життю нічого не загрожує, не треба панікувати — навпаки, краще заспокоїться, щоб ухвалити правильне рішення.

Пам'ятай, що емоція заважає ухвалювати правильні рішення. Треба спокійно обрати правильну послідовність своїх дій, яка допоможе тобі подолати небезпечну ситуацію.

В небезпечній ситуації тобі може бути потрібна чиясь допомога. Ти можеш звертатися до рідних людей, сусідів, людей поряд, або до рятувальних служб.

пожежна служба
101

поліція
102

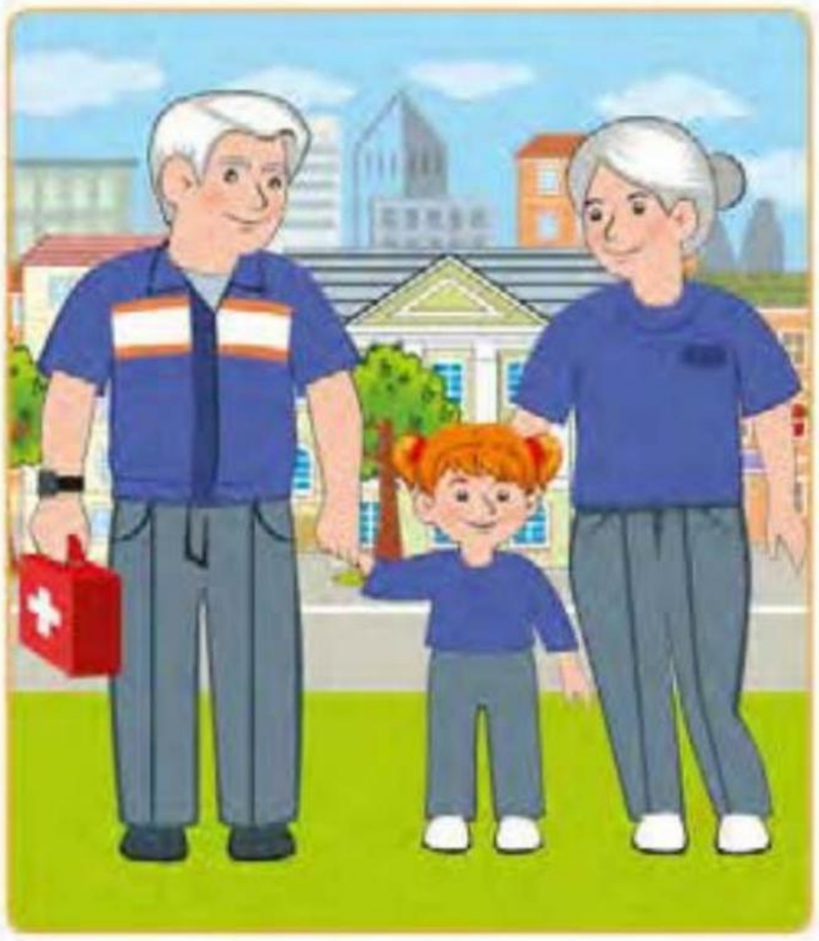

швидка допомога
103

3 **Обери ситуацію, що є небезпечною. Поясни, чому саме ця ситуація є небезпечною. Розкажи, як правильно поводитися у такий ситуації.**

4 **Прочитай.**

Мій дідусь та бабуся працюють у службі надзвичайних ситуацій.

Вони мені розповіли, як уникнути небезпеки. Ось їх поради:

Перед тим, як щось зробити…

1. Зупинись.
2. Поміркуй: чи будуть наслідки твого вчинку безпечними для тебе та для інших людей.
3. Обери: вчиняти так чи ні.

5 **Скориставшись алгоритмом, розкажи, як ухвалити правильне рішення та здійснити правильний учинок.**

6 **Розглянь світлини. Обери небезпечні ситуації.**
Як ти турбуєшся про власне життя? Запиши.

Тепер я знаю, що, обираючи вчинок, я обираю і його наслідки.

1 **Розглянь малюнок. Назви предмети або речі, які можуть стати небезпечними, якщо неправильно з ними поводитися.**

Які предмети або речі можуть становити небезпеку в тебе вдома?

2 **Прочитай оповідання Ромчика.**

Одного разу я залишився вдома наодинці. Спочатку я читав, потім грався у комп'ютерну гру, а потім мені стало сумно. І ось в цей момент я пригадав, що матуся хотіла повісити фотографію моєї улюбленої бабусі на стіну.

Для цього потрібно було вбити у стіну цвях. Спочатку я приготував інструменти. У тата в ящику взяв молоток і цвях, а у матусі в коробці — ножиці та мотузку.

Але у мене нічого не вийшло. Молоток випав у мене з рук та вдарив по нозі. Ножицями я порізав палець. Я злякався. Що робити? І ось тут прийшла моя старша сестричка Оксанка. Вона швидко впоралася із моїми травмами та ще й мене навчила допомагати собі та іншим.

- Як правильно користуватися молотком і ножицями?

Потренуйся надавати першу допомогу при уявному неглибокому порізі однокласникові / однокласниці. Обери те, що тобі знадобиться. Розкажи, у якій послідовності ти використовуватимеш те, що обрав / обрала.

Перелік: стерильний бинт, антисептик, зеленка, йод, медичний пластир.

Дізнайся значення слова «**травма**».

3 **За допомогою малюнків розкажи, що робила Оксанка.**

Ліки, інструменти, предмети побутової хімії не можна брати без дозволу батьків.

4 **Прочитай речення.**

Побутова хімія — це засоби, які людина використовує під час прибирання квартири, для миття посуду та підлоги, для догляду за одягом та взуттям, а також фарби, добрива, засоби для боротьби зі шкідниками.

5 **Розкажи, яка побутова хімія є у вашому домі. Чи знаєш правила користування нею? Як можна дізнатися про такі правила?**

Побутова хімія може містить у своєму складі небезпечні речовини. Тому ці засоби можуть виявитися шкідливими для людей.

Лікарі провели дослідження. Їх метою було з'ясувати, яка домашня побутова хімія найбільш небезпечна для маленьких дітей. Лікарі дійшли висновку, що яскрава упаковка і приємний запах спонукають дітей пробувати ці засоби на смак. Це призводить до важких отруєнь та захворювань.

Тепер я знаю, що існують предмети або речі, які можуть стати небезпечними, якщо я буду неправильно з ними поводитися.

«Що таке небезпека? Про які небезпечні ситуації ти знаєш? Перелічи об'єкти чи місця, де небезпека може чатувати на людину».

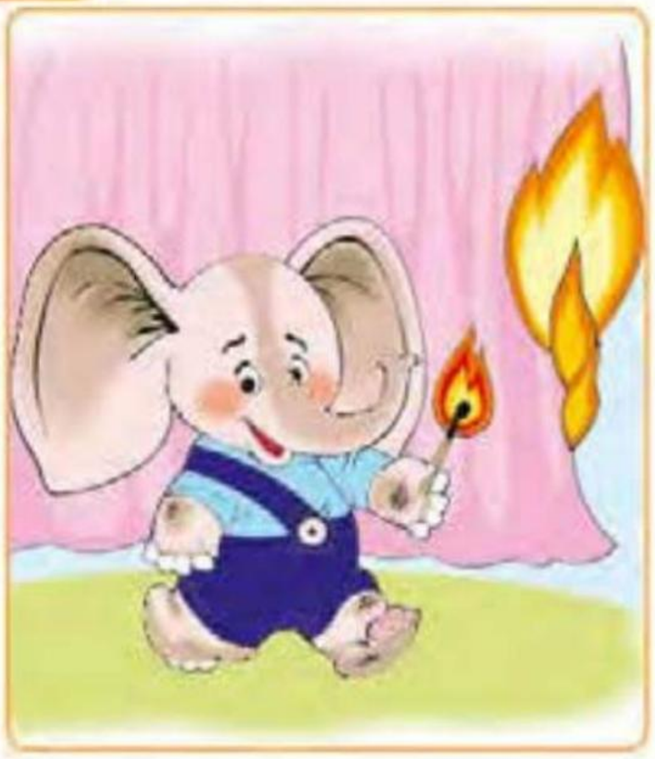
- Електроприлади
- Гострі предмети
- Вікна та балкон
- Побутова хімія
- Газ
- Ліки
- Сірники

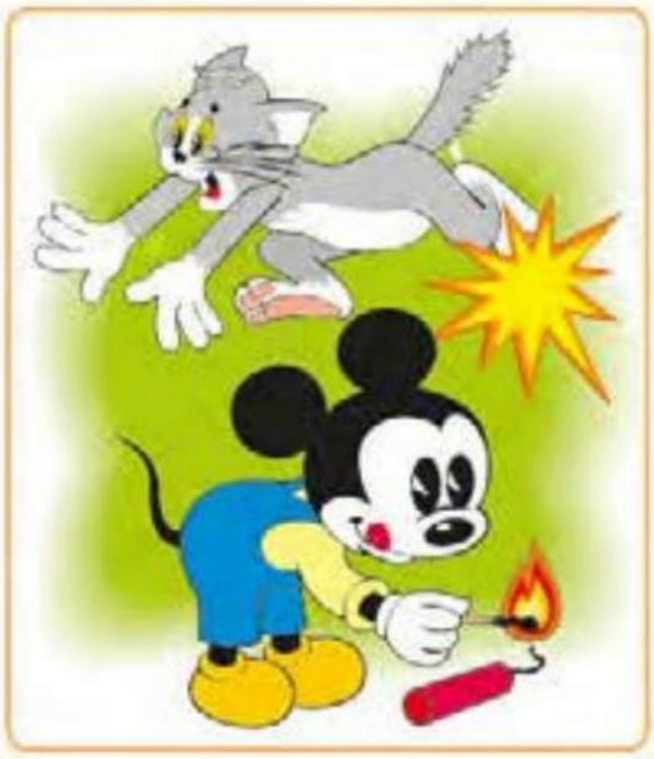
1 **Відгадай загадку.**

Він може борщ для нас зварити,
а може шкоди натворити.
Він друг, та краще з ним не гратись,
щоби із бідою не стикатись.

2 **Розглянь малюнки. Поясни, чому спалахнула пожежа.**

За яким телефоном можна викликати пожежників?

3 **Розшифруй вислів.**

1	6	11	3	9	12	4	13
По	ла,	від	жай	ряту	не	пра	без

8	14	2	13	5	12	10	7
нас	пек.	ва	без	ви	не	ють	які

4 **Розглянь малюнки. Розкажи, про які правила йдеться.**

5 **Розглянь малюнок. Розкажи, які правила користування цими електроприладами ти знаєш.**

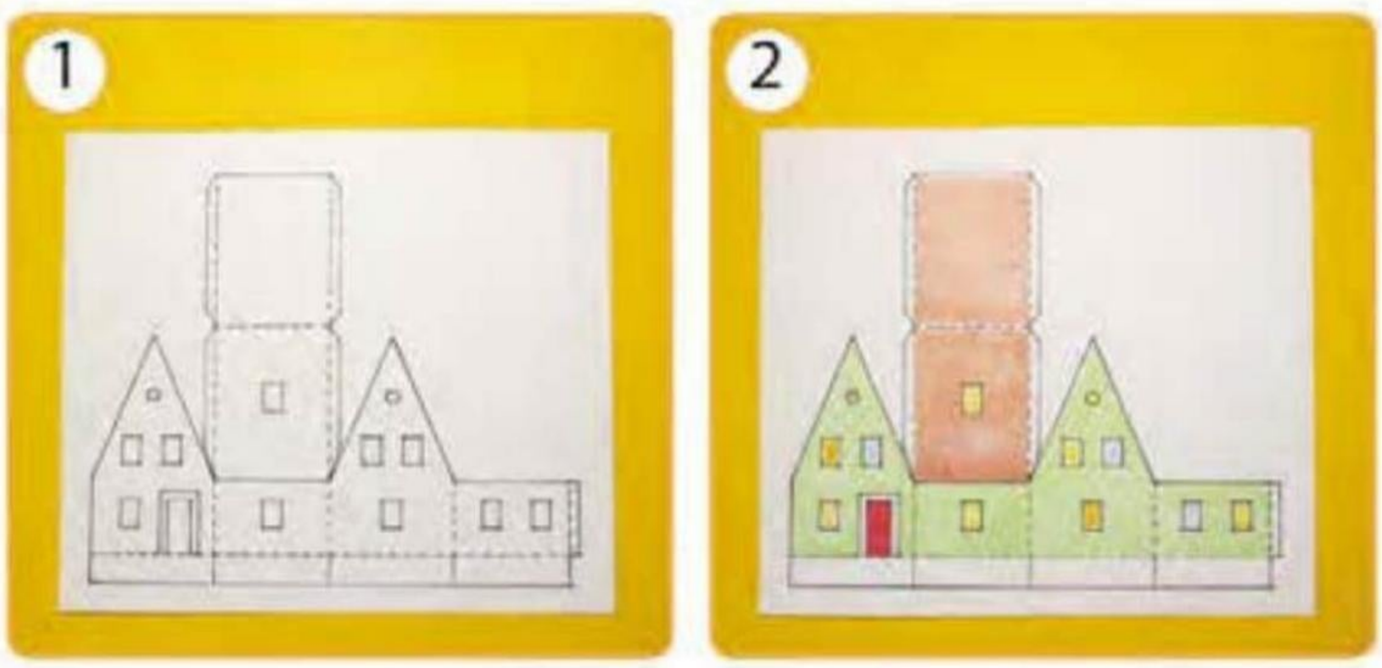
6 **Розкажи, чи знаєш ти ці правила. Чому вони є корисними?**

- Не чіпай електроприлади вологими руками.
- Не залишай електроприлад без нагляду.
- Ніколи не тягни електричний шнур руками
- Після закінчення роботи перевір, чи все вимкнено.

Друзі, настав час зробити зі мною макет будиночка за певною послідовністю.

- альбомний аркуш формату А4
- шаблон
- олівець
- лінійка
- ножиці
- клей
- кольорові олівці

1. Намалюй шаблон будинку за зразком.
2. Розфарбуй будинок.
3. Виріж розфарбований макет будинку.
4. Зігни макет будиночка по пунктирних лініях, як на малюнку.
5. Склей стіни будиночка.
6. Приклей деталь даху до стін — будиночок готовий.

1 **Відгадай загадку.**

Він про все на світі знає,
Часто час в нас забирає.
Ми не можем уявити,
Як тепер без нього жити.

Я хочу дізнатися, що таке інтернет і як я зможу його використовувати.

Інтернет — це глобальна мережа, яка об'єднує безліч комп'ютерів та інших пристроїв з усього світу.

Інтернет дає змогу людям обмінюватися інформацією, спілкуватися, дивитися відео, грати в ігри, знаходити відповіді на різні питання тощо.

2 **Розглянь малюнок. Пригадай, які браузери тобі вже зустрічалися. Яке їх призначення?**

Opera | Google Chrome | Mozilla Firefox | Internet Explorer | Safari | Microsoft Edge

Для того щоб підключитися до інтернету, треба мати спеціальні програми на комп'ютері. Одна з них — це **браузер**. Він призначений для того, щоб ти міг / могла переглядати різні сайти, вебсторінки та матеріали, які там розміщені.

Кожна вебсторінка має свою адресу. Якщо ти її знаєш, то швидко знайдеш інформацію в інтернеті.

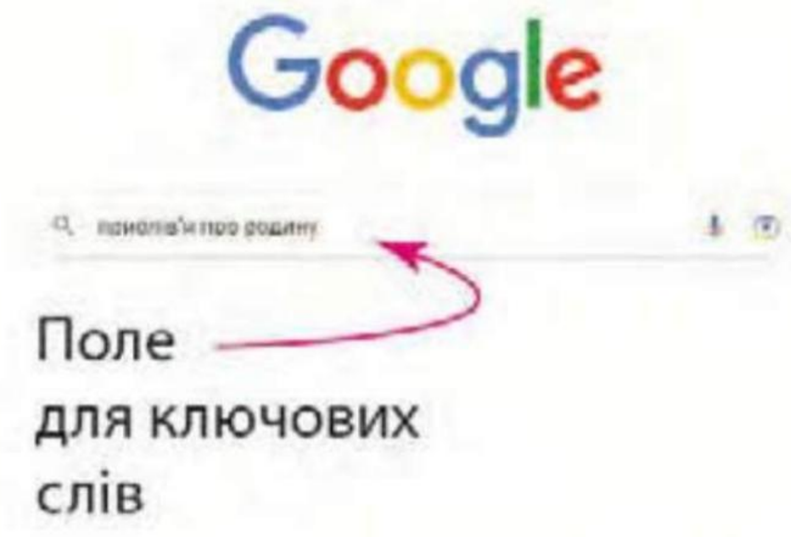
А як знайти інформацію, коли я не знаю, на якому сайті вона розміщена?

Тоді використай **пошукову систему** — спеціальну програму, що допоможе тобі знайти інформацію за **ключовими словами**.

Ключові слова добирай так, щоб вони чітко відображали тему шуканої інформації.

Сьогодні ми спробуємо знайти в інтернеті **прислів'я про сім'ю**. Для цього скористаємося найбільш поширеною пошуковою системою — Google та алгоритмом.

1. Добери ключові слова і введи їх у поле пошукової системи
2. Здійсни пошук
3. Проаналізуй отриману інформацію
4. Збережи потрібну інформацію

У вільний час відвідай дитячий сайт «Казкар» за посиланням: Дитячий сайт Казкар — світ казкового дитинства (kazkar.info). Далі обери вкладку: **Все для дітей Прислів'я**. У пошуковому вікні «Знайдіть цікаве» напиши ключові слова: **прислів'я про родину** і натисни кнопку: «Шукати».

Сайт запропонує до сотні прикладів — обери прислів'я, яке тобі сподобалося.

1 **Розглянь світлини. Поясни, на якій з них зображено річку, озеро, водосховище, ставок, зрошувальний канал, Панамський канал. Яке значення вони мають у житті людини?**

2 **Розшифруй вислів про воду. Читай склади за годинниковою стрілкою, починаючи з кольорової клітинки.**

деть	ся	з	неї
ве	плюй	у	ще
до	Не	кри	во
бо	цю,	ни	ди
ся	ти	пи	на

Що не так учинила дівчинка? Які правила користування водопроводом було порушено? Що їй радить матуся?

Щоб запобігти затопленню помешкання:
— завжди закривай крани після користування
— не кидай сторонні предмети в систему каналізації
— не засмічуй раковину побутовими відходами

3 **Розкажи, чи знаєш ти ці правила. Чому вони є корисними?**

- Ти залишив / залишила без нагляду відчинений кран. Вода вже тече по підлозі. Обери, що ти станеш робити передусім:

— почнеш прибирати воду
— зачиниш кран
— зателефонуєш батькам

- У ванній кімнаті тече вода, бо прорвало трубу. Ти не можеш зачинити кран. Обери, що ти станеш робити передусім:

— почнеш прибирати воду
— покличеш дорослих на допомогу
— зачиниш двері у ванну, щоб вода не потрапила до коридору

4 **Вчені біологи вважають, що охороняти водойми — це те саме, що оберігати життя на Землі. Чи погоджуєшся ти з цією думкою? Поясни, чому.**

5 **Розглянь малюнки. Дай відповіді на запитання.**

Якими джерелами водопостачання користуються люди? Що треба робити для збереження цих джерел?

6 **Додай власні пункти до цих правил користування водогоном. Поясни, чому вони корисні.**

- Після користування водою завжди стеж, щоб вода не капала.
- Не залишай без нагляду воду, що ллється.
- Перед виходом з дому перевір, чи закриті крани.

Я знаю про існування правил користування джерелами водопостачання і намагаюся їх дотримуватися.

1 **Розглянь малюнки. Чи правильно діти користуються газовою плитою?**

- Чи знаєш ти ці правила? Чому вони є корисними?

Під час користування несправними газовими приладами може виділятися чадний газ. Чадний газ – це отруйна речовина, що не має запаху і кольору.

При отруєнні чадним газом людина відчуває нудоту, головний біль, слабкість, запаморочення.

викликати швидку допомогу за номером 103

↓

винести потерпілого на свіже повітря

↓

розстебнути комір і пояс

↓

оббризкати обличчя холодною водою

↓

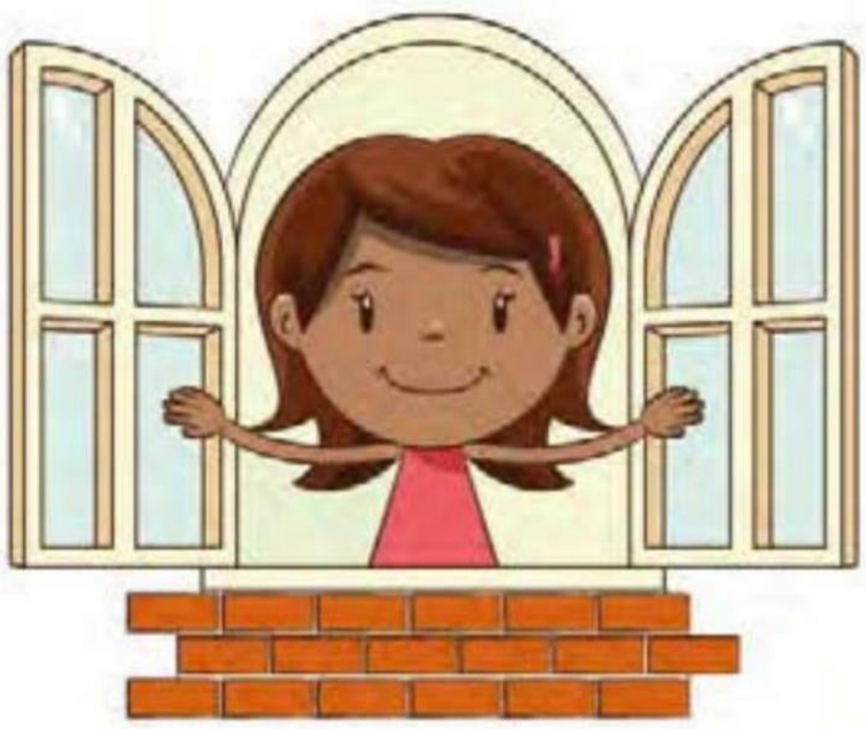
якщо потерпілий не знепритомнів, його потрібно напоїти міцним чаєм чи кавою.

Перекрити крани подачі газу

Не включати світло!

Відчинити двері і вікна.

- Відчини вікна, двері.
- Потерпілого необхідно винести на вулицю і розстебнути одяг на грудях. На голову покласти холодний компрес, а до ніг — грілку, оббризкати обличчя холодною водою, дати понюхати нашатирний спирт, напоїти міцним чаєм, кавою.

1 **Розглянь малюнки. Що ти знаєш про ці обігрівальні прилади? Якими з них ти вмієш користуватися?**

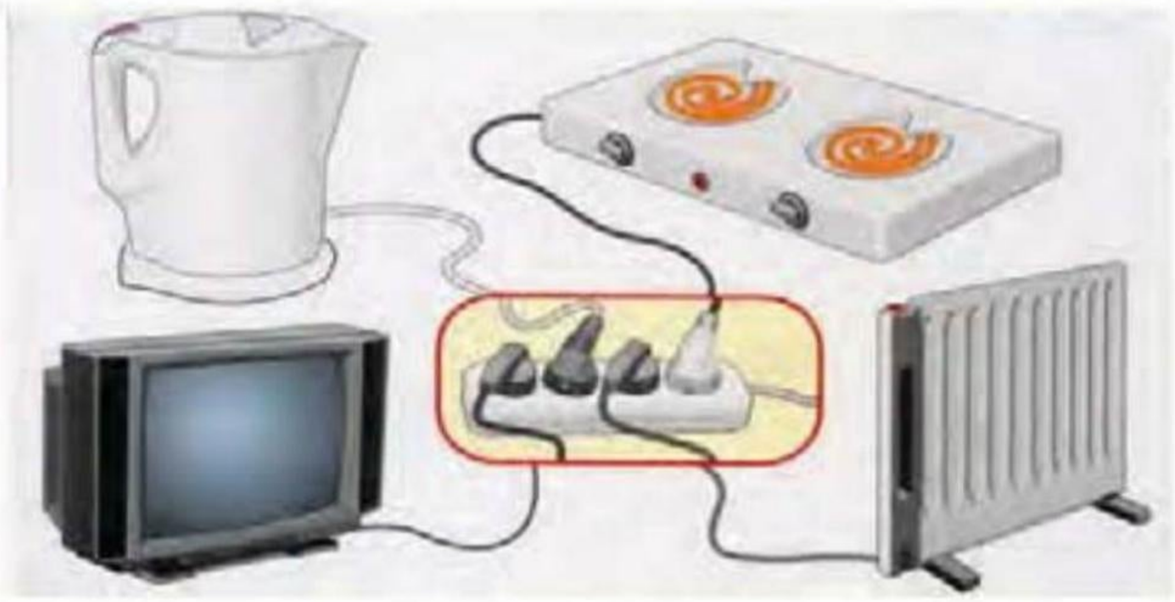
Чи знаєш ти такі правила? Чому вони є важливими?

- Перед увімкненням обігрівального приладу переконайся, що він не має механічних ушкоджень.
- Не вмикай одночасно багато електроприладів у подовжувач, адже електромережа може не витримати перевантаження.
- Не накривай радіатор обігрівального приладу та не використовуй обігрівач для сушіння одягу.
- Не залишай ввімкненими обігрівальні прилади під час виходу з будинку.

- Які правила користування обігрівальними приладами порушено?

2 **Розглянь малюнки. Що ти знаєш про пічне опалення? Якими пристроями пічного опалення ти вмієш користуватися?**

3 **Пригадай, чи відомі тобі ти такі правила користування пічним опаленням. Чому вони є важливими?**

- Ніколи не залишайте печі без нагляду.
- Не користуйтеся печами, які мають тріщини.
- Не залишайте паливо безпосередньо перед топковим отвором.
- Зберігайте не загашені вуглини та попіл у металевому посуді.
- Не сушіть на печах одяг, дрова, інші предмети.

4 **З'ясуй, чи корисний вогонь. Наведи приклади. Коли вогонь стає небезпечним? Наведи приклади. Як запобігти пожежі?**

5 **Розшифруй вислови.**

Чи згоден / згодна ти з цією думкою? Поясни чому.

1	6	11	3	9	13	4
Во	га,	гос	до	га	дар.	брий

8	2	7	5	12	10
по	гонь	але	слу	по	ний

6 **Пригадай, які правила пожежної безпеки тобі відомі. Чому вони є важливими?**

- Ніколи не грайся сірниками, свічками, запальничками, поводься обережно з вогнем.
- Не розпалюй самостійно піч.
- Не користуйся самостійно петардами, бенгальськими вогнями та феєрверками.
- Не залишай без нагляду ввімкнені електроприлади.
- Не жартуй з вогнем, не розпалюй багаття.
- Нічого не кидай у вогнище.
- Не підпалюй сухої трави, листя, сіна, тополиного пуху тощо.

Я знаю правила користування обігрівальними приладами і дотримуюся їх.

Вогонь може за певних обставин завдати шкоди. Але людина здавна знає і про корисну силу вогню. Наприклад, українське гончарство, тобто створення керамічних виробів з гончарної глини, неможливо без вогню. Гончар використовує вогонь, коли створює посуд, іграшки і прикраси. В Опішному (це старовинне козацьке містечко у Полтавській області) є Державний музей-заповідник українського гончарства. Глиняні горщики, тарілки, чашки — невід'ємна складова української кухні. Це справжні витвори мистецтва, які свідчать про талант і працездатність українських майстрів і майстринь.

1 **Розв'яжи логічну задачу.**

Тато приніс синові й доньці подарунки в однакових пакунках і запропонував відгадати, що в якому пакунку, якщо інформація, написана на них, — **неправдива**. У пакунках — лялька і конструктор. Допоможи дітям з'ясувати, де що заховано.

конструктор | нічого | не лялька

Отже, інформація буває **правдивою** і **неправдивою**. Проте інформація може мати й інші властивості.

2 **Проаналізуй ситуації й охарактеризуй наведену інформацію за зазначеною властивістю.**

1. Дмитрик показав своєму другові Сашкові текст, у якому повідомлялося, де шукати скарби: ffiýflf iÐĦŦdû fflê æẃΨΣ ĖΔå Ŏλẏά.

- Ця інформація є **зрозумілою чи незрозумілою**?

2. Учитель повідомив, що 20 вересня о 12:00 в актовій залі ліцею № 6 м. Полтави відбудеться Свято осені для учнів й учениць третіх класів.

- Ця інформація **точна чи неточна**?

3. Бабуся від сусідки дізналася, що минулими вихідними в супермаркеті «Добробут» були знижки на печиво та сир.

- Ця інформація **актуальна чи неактуальна**?

4. Марійка після уроків вирішила провідати свою подругу Алінну. Щоб батьки не хвилювалися, Марійка надіслала мамі SMS-повідомлення: «Пішла в гості. Незабаром повернуся».

- Ця інформація **повна чи неповна**?

5. Аліна розповіла Марійці, що вона чула від Славка, що, можливо, на осінніх канікулах їхній клас поїде на екскурсію до Львова.

- Ця інформація **достовірна чи недостовірна**?
- Поміркуй, яку інформацію вважають достовірною.

3 **Користуючись схемою, поясни, які властивості може мати інформація. Наведи власні приклади.**

- Попроси дорослих установити на твоєму комп'ютері програму GCompris: https://gcompris.net/index-uk.html
- Обери вправу «Відновлювані джерела енергії».
- Натискай на різних активних елементах: сонці, хмарі, дамбі, сонячні батареї, вітряній станції та трансформаторах у порядку, який би повторно активував усю систему постачання електроенергії.

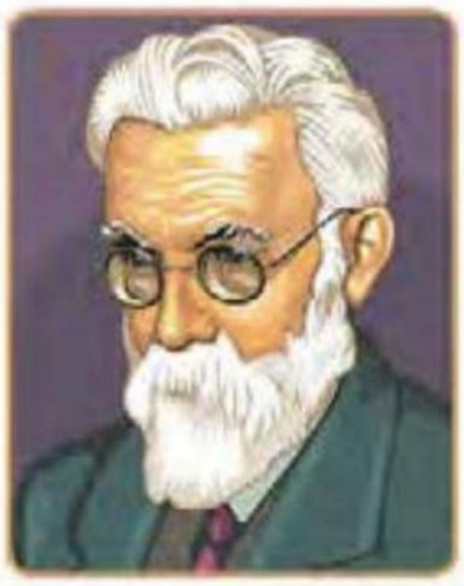
- Коли систему буде повернуто до нормального стану і Тукс повернеться додому, натисни кнопку вмикання світла.
- Щоб виграти, тобі потрібно ввімкнути всі споживачі енергії, підтримуючи у працездатному стані всі джерела енергії.

1 Прочитай текст.

У далеку давнину люди вигадали й побудували ці чудові споруди: давньоєгипетські піраміди, висячі сади Семіраміди, статую Зевса Олімпійського, мавзолей у Галікарнасі, Олександрійський маяк, статую Колоса Родоського, храм Артеміди.

Давні греки назвали їх «сім чудес світу». До наших днів збереглася тільки давньоєгипетська піраміда Хеопса. Решту чудес зруйновано часом, природою та людьми…

Великий український учений Володимир Іванович Вернадський уважав людину наймогутнішою істотою на землі. Силою розуму й праці вона здатна перетворювати природу: будувати міста, греблі, дороги, видобувати корисні копалини, вирощувати хліб тощо. Але одна людина все це зробити не може, тому люди працюють разом, є суспільством. Кожна людина є частиною природи й частиною суспільства.

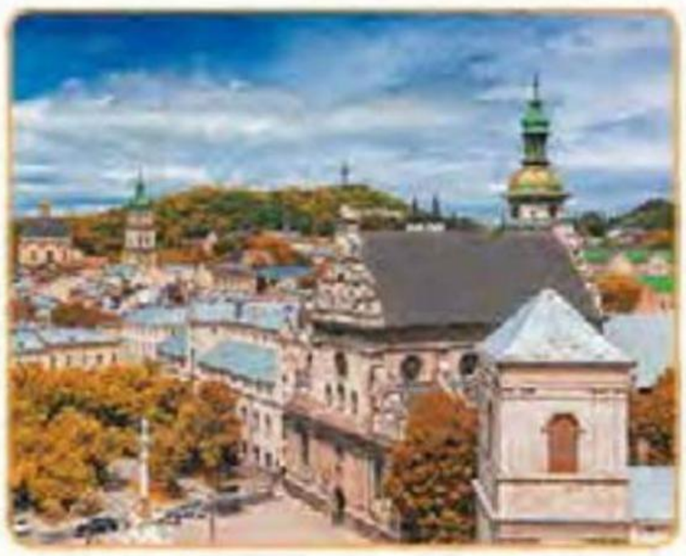

Володимир Вернадський

2 Розглянь фотознімки об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Чи довелось тобі відвідати Київ або Львів? Вибери знайоме зображення й розкажи, що знаєш про цей об'єкт.

Києво-Печерська лавра

Ансамбль історичного центру Львова

Резиденція митрополитів на Буковині

Я дізнався / дізналася, що я є спадкоємцем /с падкоємицею своєї сім'ї та свого народу. Я прагну вивчати й берегти історію та культуру свого народу.

1 **Існує усна історія, коли люди розповідають про події, у яких вони брали участь. Розкажи, чи слухав / слухала ти такі історії. Про які події в них ішлося?**

Усні історії можна слухати, а можна й записувати. Метою таких записів є фіксація спогадів про минуле конкретної людини, очевидця певних подій. Нас цікавить її особисте сприйняття минулого. Ми ставимо людині питання й уважно слухаємо відповіді. Це називається інтерв'ю.

- Дізнатися більше про оповідача / оповідачку і його / її тему.
- Зустрітися з оповідачем / оповідачкою і отримати згоду на інтерв'ю.
- Підготувати перелік питань і тем для розмови.
- Домовитися про місце зберігання усної історії.

- Інтерв'ю проводити у тихому приміщенні, краще вдома в оповідача / оповідачки.
- Розпочинати інтерв'ю зі знайомства з оповідачем / оповідачкою і темою бесіди.

- Не оцінювати слів оповідача / оповідачки і не перебивати його / її.
- Стежити за часом, ураховуючи, що оповідач / оповідачка може втомитися і припинить інтерв'ю.
- Якщо людина втомилася, завершити розмову.
- Закінчувати інтерв'ю на позитиві.

2 **Скориставшись цими правилами, проведи інтерв'ю на цікаву для тебе тему з кимось із дорослих.**

3 **Розшифруй вислів (читай склади за годинниковою стрілкою, починаючи з кольорової клітинки). Поясни, чи погоджуєшся ти з ним. Чому?**

при	ре	че	ні
го,	хто	не	пов
ло	Ті,	пам'я	то
ну	ми	тає	рю
го	йо	ти	ва

Існують усні джерела, які зберігаються в пам'яті багатьох поколінь. Це народні пісні, прислів'я та приказки, перекази, легенди. Згадай, звідки дізнався історію заснування міста Києва.

Ми також можемо вивчати історію рідного краю, зустрічаючись зі старожилами маленьких сіл і записуючи їхні розповіді. Таким чином ми багато чого дізнаємося щодо звичаїв, умов життя і побуту минулих поколінь.

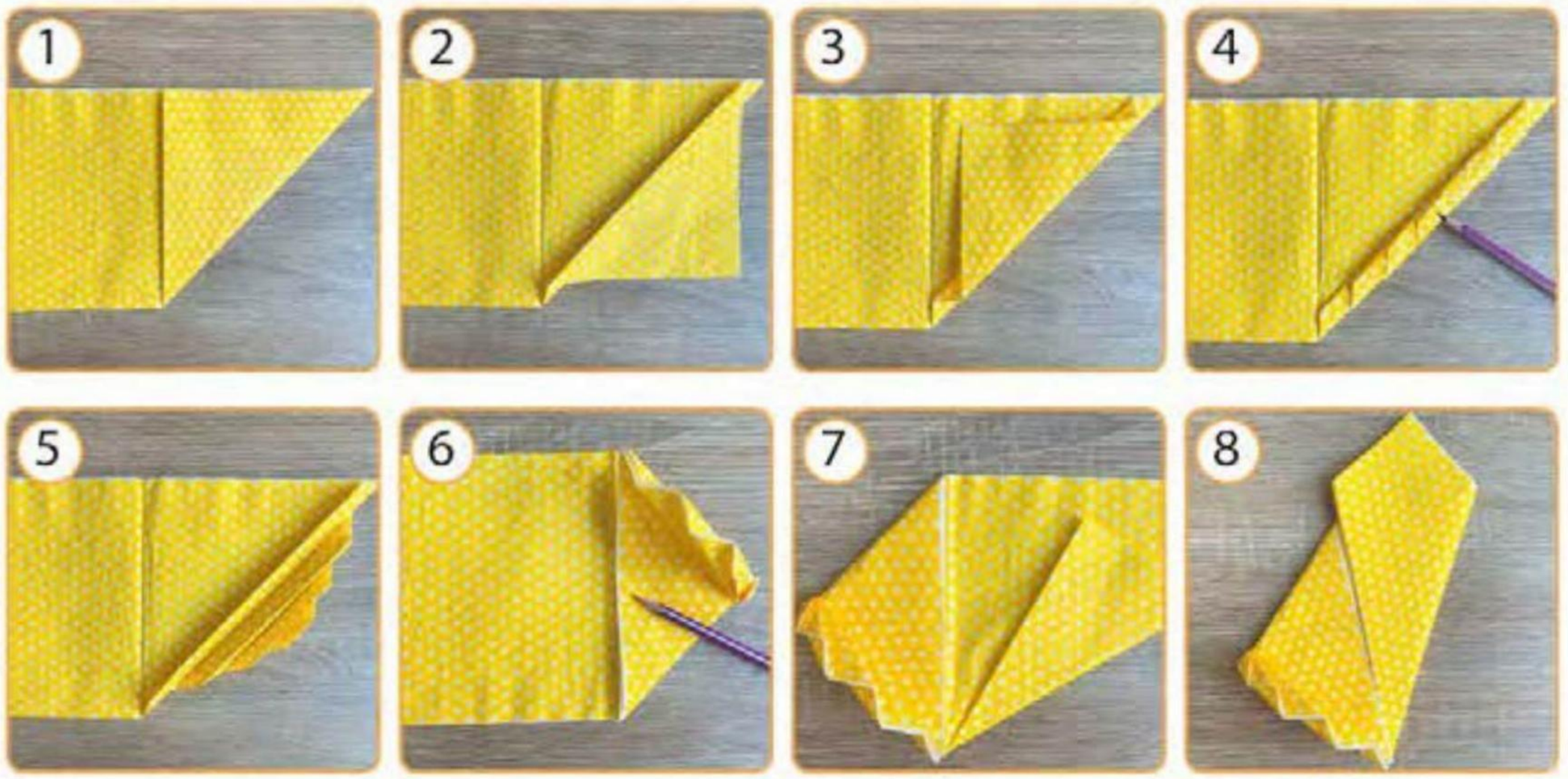
4 **Прочитай вислів українського філософа Григорія Сковороди. Поясни, чи згоден / згодна ти з його думкою.**

«Пізнай свій край… себе, свій рід, свій народ, свою землю — і ти побачиш шлях у життя. Шлях, на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки».

Разом з однокласниками / однокласницями дізнайтеся усну інформацію про особливості рідного краю, розмовляючи з його мешканцями. Презентуйте результати праці у класі.

Люди часто спілкуються за столом. Засервіруйте стіл і запросіть на інтерв'ю членів своєї родини. Оберіть тему, присвячену їхній професії, і запропонуйте питання для інтерв'ю. Ознайомтеся з правилами сервірування столу. Це ті правила, що стосуються розташування посуду, приборів, серветок, страв. Важливо правильно сервірувати стіл, бо це є ознакою вашого гарного смаку і уваги до гостей, у яких ви берете інтерв'ю.

1 **Поясни, чи використовуєш ти інтернет для навчання. Як саме? Наведи приклади. Розглянь схему. Поміркуй, як ще інтернет може допомогти тобі в навчанні.**

Інтернет — це цікава і захоплива подорож, яка дарує нові враження, корисну інформацію, спілкування з друзями тощо. Проте там може підстерігати і небезпека.

Розглянь малюнок і обговори з однокласниками, як безпечно поводитися в інтернеті. Запам'ятай ці правила і дотримуйся їх і надалі.

Не поспішай надсилати sms

Будь обережним з незнайомцями

Запитуй у дорослих

Не відкривай невідомі тобі файли

Не надсилай свої фотографії незнайомцям

Не розповідай про себе незнайомцям

!!! Нікому, окрім батьків, не повідомляй свої паролі!!!
!!! У будь-якій незрозумілій ситуації звертайся до батьків або вчителів!!!

Віруси, небезпечні програми	Заходь лише на відомі сайти, не відкривай незнайомі файли
Незнайомці в інтернеті	• Не розголошуй в інтернеті інформацію про себе, своїх батьків чи друзів • не надсилай незнайомцям свої фото • не зустрічайся з ними в реальному житті
Інтернет-шахраї	• Не відповідай на SMS з незнайомого номера • покажи повідомлення батькам

Сьогодні ми здійснимо віртуальну подорож до музею.

1. У пошуковій системі набери ключові слова: «Віртуальна подорож музеями України» й обери сайт «Автентична Україна», або перейди за посиланням: authenticukraine.com.ua.

2. Натисни кнопку: «Розпочати тур».

3. З-поміж семи запропонованих музеїв обери один і пройди екскурсію.

4. Поділися з однокласниками / однокласницями своїми враженнями.

У вільний час пройди віртуальну екскурсію до Острозького замку за покликанням: Острозький замок (ostvr.com)

Сьогодні ми виготовимо
янгола з ниток.

- нитки для в'язання
- фетр
- ножиці
- картон
- олівець
- шпилька

1. Виготов основу для янгола, намотавши достатню кількість ниток на листівку або шкільний картон.

2. Намотай декілька шарів ниток та перев'яжи їх посередині, залишивши нитки.

3. Зніми основу з картону, наміть голову, перев'яжи лінію шиї ниткою.

4. Розріж нитки внизу мотка.

5. Склади фетр навпіл, прикріпи шпилькою шаблон крил до лінії згину або намалюй самостійно.

6–7. Устав крила всередину мотка, перев'яжи ниткою.

8. Обріж зайві нитки. Зав'яжи їх угорі вузликом.

1 **Розглянь малюнок. Кого на ньому зображено?**

Чому в цього хлопчика такий довгий ніс? Негативною рисою характеру персонажа Піноккіо була його брехливість. Причому щоразу, коли він говорив неправду, його дерев'яний ніс подовжувався. Але часто в житті розпізнати брехню буває не так просто.

2 **Поміркуй, чи завжди ти дізнаєшся правдиву інформацію в інтернеті. Як можна впевнитися, що інформація правдива?**

Фейки — це неправдива або вигадана інформація, схожа на справжню.

3-поміж фейків часто трапляються:

- фальшиві новини, які важко відрізнити від правдивих;
- сторінки в соцмережах, створені від імені інших (зазвичай відомих) людей;
- фотографії, підроблені за допомогою графічних редакторів (наприклад, Fhotoshop), фальшиві відеоролики тощо.

Я хочу дізнатися, як розпізнати фейк.

Перевірка джерела. Якщо ти бачиш новину або отримуєш повідомлення від когось, спробуй дізнатися, чи відомий і надійний цей сайт (особа). Якщо це незнайоме джерело, краще перевірити, чи інші джерела також це підтверджують.

Занадто гарно, щоб бути правдою. Якщо хтось каже, що ти можеш отримати щось дуже велике безкоштовно тільки за те, що ти натиснеш на кнопку або поділишся чимось, — це обман. Зазвичай, такі речі не бувають безкоштовними.

Перевірка фактів. Якщо ти читаєш якусь новину, спробуй перевірити, чи це підтверджують інші надійні джерела.

Надмірні емоції. Якщо ти бачиш інформацію, яка дуже сильно лякає або дуже радує, не поспішай вірити в це. Це може виявитися обманом.

3 **Визнач, які твердження істинні, а які — фейкові.**

1. Якщо щодня чистити зуби, на них швидко зітреться емаль.
2. Загартована людина менше хворіє на застуди і швидше пристосовується до зміни погоди.
3. Овочі й фрукти не втратять свої корисні властивості, якщо їх перед вживанням помити.
4. Якщо ти успадкував від батьків міцне здоров'я, то непрактичний спосіб життя шкоди тобі не завдасть.
5. Можна грати в ігри на телефоні скільки хочеш, оскільки його екран безпечний і не псує зір.

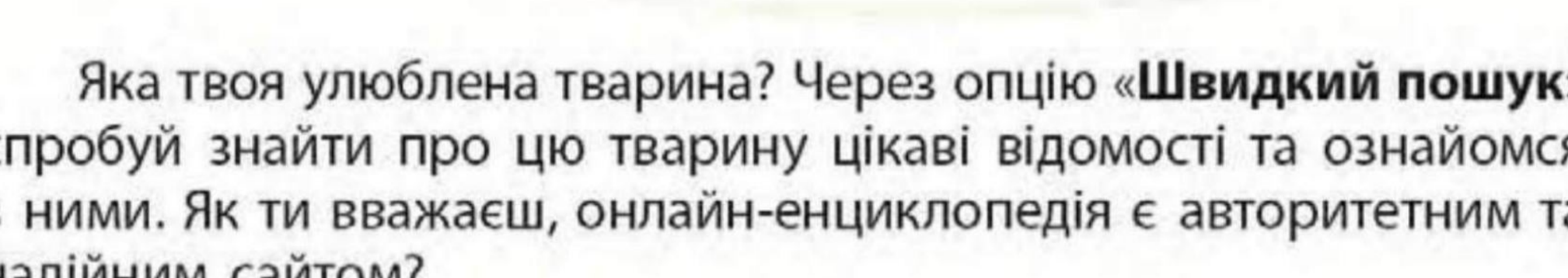

Сьогодні ти познайомишся
з онлайн-енциклопедією тварин Animalia.
Посилання: **Animalia — онлайн-енциклопедія тваринного світу**

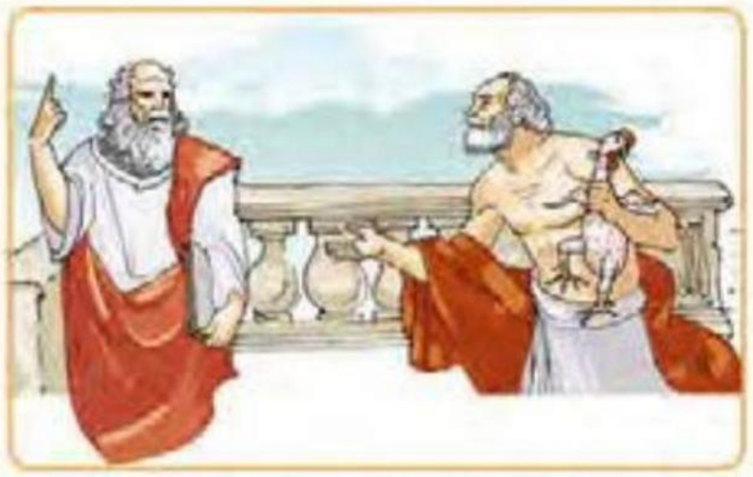
Яка твоя улюблена тварина? Через опцію «**Швидкий пошук**» спробуй знайти про цю тварину цікаві відомості та ознайомся з ними. Як ти вважаєш, онлайн-енциклопедія є авторитетним та надійним сайтом?

- Зроби закладку на цій сторінці через панель уподобань.

Для цього в правій області адресного рядка натисни на її зображення із зірочкою. На екрані розгорнеться невелике меню. Щоб швидко додати закладку, натисни кнопку «**Готово**». Тепер обрана сторінка з'явиться у закладці «**Уподобання**».

1 Прочитай.

Якось за давніх часів двоє філософів — Платон і Діоген — посперечалися про те, що таке людина. «Людина, — сказав Платон, — це двоноге без пір'я». Тоді Діоген обпатрав півня й показав його людям на доказ хибності Платонового визначення. Довелося Платонові зробити уточнення: «Людина — двоноге без пір'я, що має широкі нігті».

- Чому Платон і Діоген визначили приналежність людини до тварин?
- Знайдіть у кожному рядку «зайве». Поясніть свій вибір.

Є риса, що споріднює людину із тваринами, яких називають ссавцями, — вони також вигодовують своїх дитинчат молоком. Найбільш схожі на людей людиноподібні мавпи. Але, на відміну від мавпи, людина ходить на двох ногах, виконує різну роботу руками, має великий, добре розвинений головний мозок.

Також людина спроможна на те, що тварині не під силу. Вона змінює навколишній світ завдяки вмінню мислити й використовувати знаряддя праці. Тільки люди спілкуються за допомогою мовлення, мають свідомість, можуть цілеспрямовано трудитися. Людина наділена розумом, який розвивається в процесі навчання. Саме тому вчені називають її *Людина розумна*.

Тепер я знаю, що людина — наділена мовленням та мисленням, а також здатністю навчатися, створювати нове. Я прагну пізнати себе та інших людей.

Хочу знати твою думку
щодо значення повітря в природі.

Навколо нас завжди є те, чого ми не бачимо, але без чого не зможемо протриматися більше декількох хвилин. Це — повітря. Повітря є сумішшю газів, які формують атмосферу нашої планети. У ньому є кисень, який ми використовуємо під час дихання. Кисень для дихання використовують і люди, і тварини, і рослини. Але рослини можуть здійснювати ще один важливий процес – фотосинтез. Для фотосинтезу потрібна сонячна енергія. У повітрі є вуглекислий газ, який рослини використовують для синтезу цукру. Вони виділяють у повітря кисень. Майже весь кисень, що є у повітрі з'явився завдяки фотосинтезу.

1 **Закінчи речення.**

До природних явищ, які мають катастрофічний характер, належать ...

Завдяки глобальному потеплінню морський лід став танути швидше, ніж раніше. Завдяки цьому більшість білих ведмедів можуть незабаром зникнути. Запропонуй дії, які можуть сприяти збереженню середовища існування білих ведмедів.

Через вирубування лісів на планеті збільшується площа пустель. Запропонуй дії, які можуть сприяти припиненню опустелювання.

1 Розглянь світлини. Запропонуй заходи, які забезпечать збереження чистоти повітря.

Охорона атмосферного повітря — це система заходів, пов'язаних зі збереженням, поліпшенням та відновленням стану атмосферного повітря.

Основні заходи охорони повітря:

- застосування підприємствами фільтрів для очищення повітря і створення безвідходних технологій виробництва;
- створення санітарно-захисних зон для підприємств, які забруднюють повітря, перехід на електромобілі;
- розроблення стандартів та ухвалення законів щодо захисту чистоти повітря.

До способів охорони чистоти повітря належить також використання рослин, що очищають повітря. Найкращими рослинами, які очищають повітря, є тополі. Саме вони активно поглинають вихлопні гази машин, вуглекислий газ та шкідливі викиди промислових підприємств.

Алея тополь

Листя тополі

Довідка. Тополя стійка до автомобільних вихлопів і має широке, злегка клейке листя, яке захоплює з повітря дрібні частинки пилу.

Для захисту і поліпшення якості атмосферного повітря потрібно насаджувати дерева, озеленяти території. Ліс очищує повітря від пилу, кіптяви й бруду, тому що все це осідає на листках дерев. У скверах, парках, алеях повітря в 2–3 рази чистіше, ніж в інших, неозеленених міських місцях.

2 **Дізнайся, чому вздовж великих доріг, де багато пилу, висаджують ялицю, тую, ялину. Чому санаторії для хворих туберкульозом будують у соснових лісах?**

3 **Підготуй плакат-рекламу «Збережімо повітря чистим!».**

4 **Знайди інформацію і підготуй невеличку доповідь про рослини, які найкраще очищають повітря в кімнаті.**

Хамедорея

Сансев'єрія

Хлорофітум

Герань

Фікус Бенджаміна

Коли вдома хазяйка готує тісто для випічки, то вона додає до тіста соду з оцтом. Завдяки взаємодії соди з оцтом утворюється і виділяється вуглекислий газ. Завдяки йому тісто розпушується і випічка виходить м'якою, бо стає пухкою.

Зроби кульку, що сама надувається.

Вітаю вас, друзі!
Сьогодні буде цікавий дослід — за послідовними етапами робитимемо кульку, яка сама надувається.

- повітряна кулька
- пластикова пляшка (0,5 л)
- харчова сода
- оцет
- пластикова ложка
- лійка

1. Наповни третю частину пляшки оцтом.
2. Заповни повітряну кульку харчовою содою на дві третини за допомогою лійки.
3. Обережно надінь кульку на шийку пляшки.
4. Підніми кульку вгору й насип соду в пляшку. Вона зміша-ється з оцтом і почнеться хімічна реакція. Кулька почне са-ма надуватись. Поясни чому. Що відбувається?

Розглянь малюнок. На сьогодні значна кількість електронних приладів містять убудовані мінікомп'ютери.

1 Наведи власні приклади сучасних приладів, у які вбудовано комп'ютери. Поясни, які переваги це дає.

Всі ці прилади, зокрема звичайні комп'ютери, працюють завдяки комп'ютерним програмам. Програми — це як інструкції для комп'ютера. Вони приводять його у дію і крок за кроком зазначають, що саме комп'ютеру робити, щоб отримати потрібний результат.

Залежно від призначення комп'ютерні програми можуть бути різними.

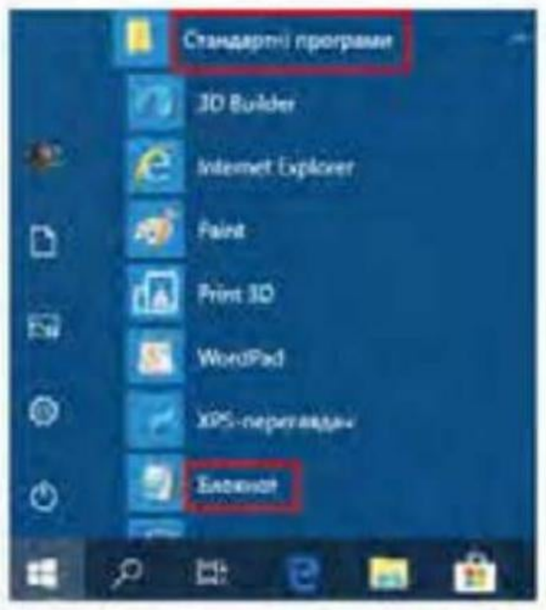

Сучасне програмне забезпечення використовують навіть для прогнозування погоди. Для цього в полі встановлюють датчики, які постійно проводять необхідні вимірювання (температуру повітря, швидкість руху повітряних мас тощо). За допомогою спеціальних комп'ютерних програм та систем штучного інтелекту ці дані обробляються і аграрії отримують різну корисну інформацію. Наприклад, коли будуть найбільш сприятливі умови для збору врожаю, коли можливі буревії чи посуха тощо.

2020 року був створений український мобільний додаток «YourAirTest». Він відстежує якість повітря. «YourAirTest» збирає, обробляє і надає користувачам перевірену інформацію про склад та якість повітря в будь-якій точці світу.

Сьогодні ми познайомимося з текстовим редактором **Блокнот**.

Текстові редактори — це спеціальні програми, призначені для створення та обробки текстів.

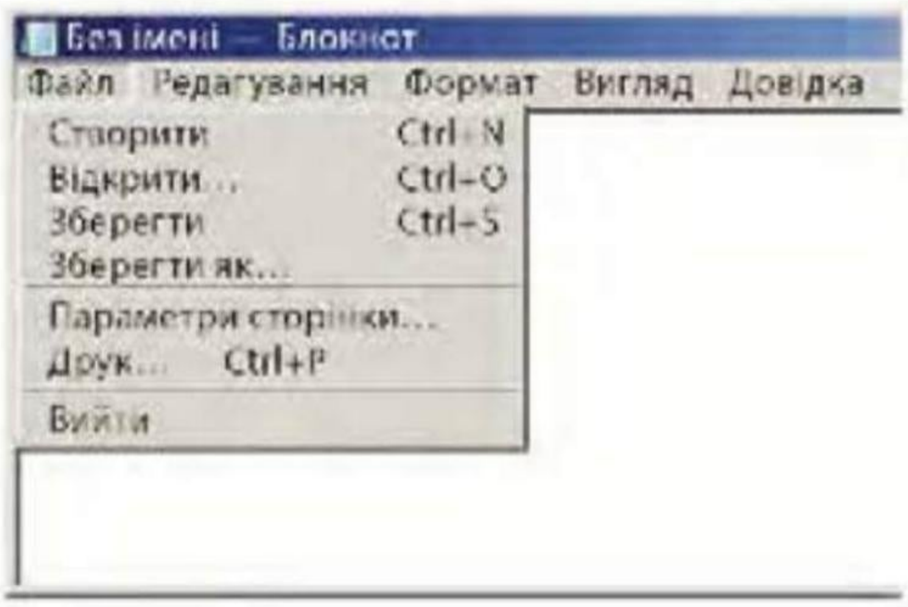
Щоб запустити цю програму, потрібно в меню **Пуск** обрати **Стандартні програми**, а далі — двічі клацнути ліву клавішу мишки значок програми.

Розгляньмо меню Блокнота.

Якщо клацнути лівою клавішею мишки на вкладку **Файл**, відкриється перелік дій, які можна виконувати:

1. Запусти програму **Блокнот**.
2. Напиши в робочій області документа корисні звички, яких потрібно дотримуватися.
3. Збережи документ.

Існує Закон України «Про охорону атмосферного повітря». У ньому написано, що охорона атмосферного повітря – це система заходів, пов'язаних зі збереженням, поліпшенням та відновленням стану атмосферного повітря.

1 Користуючись схемою, розкажи, як можна захищати атмосферне повітря від забруднення.

Зберігати чистоту повітря атмосфери допомагають сонячна енергія і енергія вітру.

2 Проведи дослідження повітря.

Візьми люстерко. Зроби вдих і видихни повітря на люстерко. Що ти спостерігаєш? Зроби висновок щодо властивості повітря, яке було видихнуто.

Я вважаю, що повітря, яке було видихнуто, містить ...

1 Прочитай тексти.

Основними забруднювачами повітря є продукти згорання. Це можуть бути такі енергетичні установки, як-от: котельні, теплові електростанції, теплові електроцентралі. Забруднюють атмосферу різноманітні печі, які працюють у металургії, нафтопереробці, виробництві будівельних матеріалів та хімічних сполук. У містах основні забруднювачі повітря — це транспортні засоби.

Розгляньте малюнки. Про які джерела забруднення повітря, з тих, що зображені на малюнку, в тексті нічого не було сказано?

Існує два основні джерела забруднення атмосфери: природний і антропогенний.

Природний — це вулкани, лісові пожежі, запорошені бурі, вивітрювання, процеси розкладання рослин і тварин.

Джерелами антропогенного забруднення атмосфери різними речовинами є теплоенергетика, нафто- та газопереробка, промисловість, транспорт.

- газові котли
- спалювання побутового твердого палива
- освіжувачі повітря
- ароматичні свічки
- «глухі» вікна, що не відчиняються
- пил
- спрей від комах
- дезодоранти
- засоби для чищення
- будівельні матеріали
- спалювання побутового твердого палива

Природні

- космічний пил
- вулканічний пил
- земний пил
- морський пил
- лісові пожежі

Діяльність людини

- викиди шкідливих речовин у повітря
- велика кількість автомобілів
- хімічні речовини

2 Розглянь малюнки. Розкажи про природні і спричинені діяльністю людини джерела забруднення повітря.

1 **Дихальна система людини.**

Чисте повітря необхідне людині для дихання. Дихальна система людини побудована з декількох органів, які працюють сумісно. Повітря спочатку потрапляє в носову або в ротову порожнину. Краще вдихати носом, бо у носовій порожнині повітря очищується і знезаражується. Потім повітря проходить крізь гортань, у якій розташовані голосові зв'язки. Завдяки ним ми можемо говорити. Далі крізь трубки, які мають назву «трахеї» і «бронхи», повітря потрапляє до легень. Усі органи дихальної системи взаємопов'язані.

Навко́лишній світ складається з природи, людства й рукотворного світу. Людина є складовою природи. Як і все живе, вона народжується, росте й розвивається, дихає, рухається, харчується, залишає потомство, старіє і вмирає.

Водночас кожна людина є складовою всього людства на Землі. Вчені називають людство також **суспі́льством,** або **спільно́тою**.

Діти склали схему до попереднього завдання. Перевір її правильність.

Скориставшись схемою, доведи, що ти — істота, об'єкт живої природи.

Почни так: «На мою думку, я — істота, тому що…»

2 Виконай завдання.

1. За допомогою малюнків назви ті частини тіла тварин, яких немає в людини.

2. Поміркуй, що людина може робити, а тварина — ні. Наведи декілька прикладів.

3. Багато технічних винаходів людям підказала жива природа — рослини і тварини. Доведи це за допомогою фотографій-підказок. Утвори відповідні пари:

- Спробуй згадати ще якийсь винахід «за підказкою природи». Розкажи про нього.

3 Розкажи про себе за планом.

- Скільки тобі років?
- Чого ти навчився / навчилась за ці роки життя? Хто тобі в цьому допоміг?
- Чого ще ти хочеш навчитись?

У своїй розповіді використай опорні вислови: *Мені … років. Раніше я не вмів / не вміла…, а зараз я вмію… . Навчитися цього мені допоміг / допомогла … . Ще я хочу навчитись… .*

Людина — складова живої природи. Їй притаманні всі ознаки живого. Це долучає її до великого світу істот.

Однак людина здатна робити те, чого іншим істотам не дано від природи. Вона може думати, висловлювати свої думки, вчитися, фантазувати й вигадувати, винаходити, змінювати навколишній світ.

Виготов модель системи дихання та перевір її роботу.

- целофанові пакети (2 шт.)
- трубочки для коктейлю (2 шт.)
- зображення органів дихання
- картон — основа
- клей
- ножиці
- скотч

1. З основи виріж зображення дихальної системи та наклей її на картон — основу.
2. Призбери целофанові пакети та закріпи їх на трубочках для коктейлю.
3. З'єднай трубочки між собою скотчем.
4. Прикріпи трубочки скотчем по центру дихальної системи.
5. Проведи експеримент. Перевір роботу дихальної системи. Подмухай у трубочки та поясни, що відбувається.

Ви вже ознайомилися з текстовим редактором **Блокнот** (**Notepad**). Основна перевага цього редактора — простота. Проте якщо в текстовий документ потрібно додати таблиці, малюнки або змінити розмір та стиль шрифту, то користуються більш потужними текстовими редакторами. Наразі найбільш популярним із них є **Microsoft Word**.

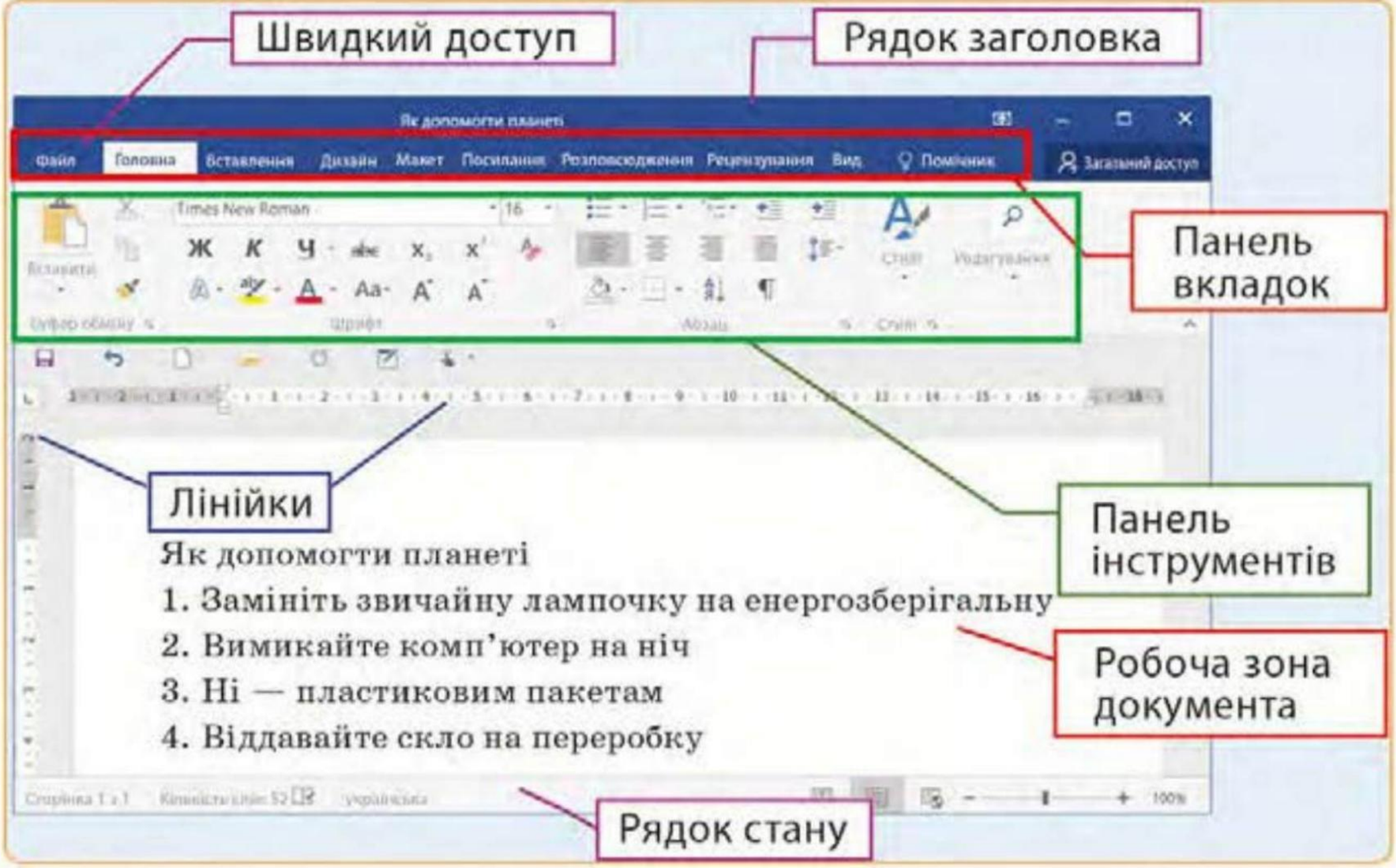

Я хочу навчитися створювати документи у текстовому редакторі.

Щоб запустити текстовий редактор Microsoft Word, слід виконати таку послідовність кроків:

Пуск → Усі програми → Microsoft Office → Microsoft Office Word

Розглянь меню вікна текстового редактора Microsoft Word.

1 **Знайди такі елементи: робоча зона документа, панель інструментів, панель вкладок, рядок заголовка, лінійки.**

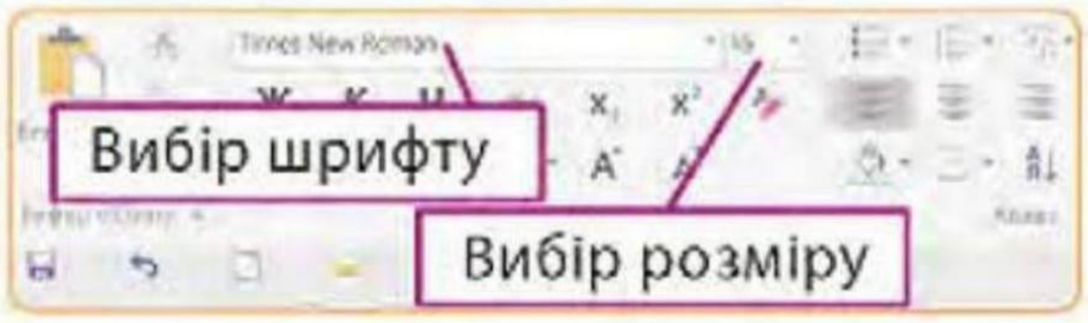
Набираючи текст, дотримуйся таких простих **правил:**

- Між словами став лише один пропуск.

- Розділовий знак став відразу після слова, а лише потім — пропуск.
- Не потрібно розривати слово або переносити його по складах.
- Якщо курсор дійде до краю рядка, він автоматично перейде на новий.
- Для того, щоб набрати велику літеру, натисни одночасно з цією літерою клавішу **Shift**.
- Якщо необхідно перейти на новий абзац, натискай клавішу **Enter**.

1. Запусти текстовий редактор.
2. На вкладці **Файл** натисни кнопку **Створити Новий документ**.
   - Поміркуй і напиши, що ти можеш зробити, щоб повітря на планеті стало чистішим.
3. Зміни шрифт та розмір тексту. Для цього перейди на вкладку **Основне**, а потім клацни запускач діалогового вікна **Шрифт** у нижньому правому куті. За допомогою повзунка можна прогорнути зразки шрифтів і обрати потрібний. Обери шрифт **Times New Roman**. Аналогічно обирають розмір літер.

4. Збережи документ. Для цього у верхньому лівому кутку обери вкладку **Файл** → **Зберегти як**. Потім придумай ім'я своєму файлу.
   - Впиши літери так, щоб вони стали закінченням першого слова й початком другого. Кількість клітинок відповідає кількості літер.

   Зразок: словоля

   міс□□вар азб□□□зка

   папу□□зон тюль□□□да

1 **«Розшифруй» запис: читай через клітинку у прямому і зворотному напрямку. Поясни прислів'я.**

Здо	ся.	бу	вчив	деш	на	
ос	а	ві	ся	ту	див	
по	ро	ба	не	чиш	хто	
біль	ні	ше	дрим	сві	Му	ту.

Де діти навчаються?
Чого потрібно вчитися?
Як довго людина вчиться?

2 **Прочитай текст.**

Люди починають учитися з моменту народження і їхнє навчання триває все життя. Тебе багато чого можуть навчити батьки, але не всього. Тому ти ходиш до школи. У школі здобуваєш основні знання, необхідні в житті. Тебе навчають читати, писати, лічити, розв'язувати задачі.

Багато років тому шкіл не було. Хлопчики навчалися ремесла своїх батьків, а дівчатка вчились у своїх матерів господарювати вдома. Перші школи виникли в Давній Греції та Давньому Єгипті. Великий грецький мислитель Платон був першим учителем, який започаткував школу. Він назвав її академією. Пізніше Аристотель створив свою школу, назвавши її ліцеєм. Але це були школи, зовсім не схожі на твою. Наприклад, учитель міг просто говорити з учнями, гуляючи садом або парком. Пізніше в школах стали навчати військової справи, боротьби, мов, лічби. У школах Давнього Риму діти вчилися писати на воскових табличках та користуватися рахівницями для розв'язування задач. З появою великих міст і розвитком техніки знадобилося багато освічених людей. Тоді й збільшилася кількість шкіл.

У Київській Русі перші школи відкрив князь Володимир Мономах. До них приймали тільки хлопчиків. Їх навчали грамматики, математики, астрономії, музики та риторики — мистецтва правильно й красиво говорити. Випускники цих шкіл ставали впливовими людьми, державними діячами.

У наш час школи є в усіх країнах світу. Діти навчаються в них декілька років. Випускники шкіл можуть продовжувати навчання за обраною спеціальністю.

Сучасна школа — це навчальний заклад, у якому діти здобувають освіту. А ще — це великий дружний колектив учителів і учнів. У кожної школи є своя історія і свої традиції. А є загальношкільні традиції, як-от, наприклад, Свято першого дзвоника.

Ви навчаєтеся у зручному для вас і доброзичливому шкільному просторі. У ньому є різні зони: класи, спортивні зали, бібліотека, їдальня тощо. У класі ви можете переміщувати ваші парти, працювати у парах, трійках, групках або командах. У спортивних залах достатньо місця для сумісних ігор і тренувань. У бібліотеці на вас чекають тиша і можливість поспілкуватися з авторами книжок. Їдальня дає змогу отримати смачну їжу та енергію для продовження навчання. Для кожної зони існують певні правила поведінки в ній, яких треба дотримуватися.

3 Розгляньте світлини. Розкажіть про ваш шкільний простір і правила поведінки у ньому.

4 **Розглянь таблицю. Чим різниться навчання у британських, англійських і німецьких школах? Коли починається і завершується навчальний рік у вашій школі? Скільки років будете навчатися ви самі?**

Країна	Велика Британія	Франція	Німеччина
Державна мова	Англійська	Французька	Німецька
Початок навчання	У вересні	У вересні	У вересні
Завершення навчання	У червні	У червні	У липні
Скільки років навчаються	11 років	13 років	12 років

5 **Ознайомся з думками учнів та учениць про школу. Які з них ти поділяєш?**

«Школа навчає нас багатьох речей. І не тільки читання, письма та лічби, але й дружби, взаємодопомоги, терпіння, творчості. Школа навчає нас бути відповідальними, розуміти й поважати одне одного. Яким би нелегким не здавалося шкільне життя, воно однаково найкраще!»

«Я дуже люблю нашу школу. За що? Не знаю. Хіба знають «за що», коли люблять? Мені тут просто добре, мені хочеться сюди приходити. Тут завжди цікаво. Кожний день — свято! Найкращі друзі — це шкільні друзі!»

«У школі ми вчимося головного — бути порядними, чесними, добрими та чуйними. Яким ти будеш у шкільні роки, таким і станеш у подальшому житті».

«У школі ми вчимося не тільки писати, читати, лічити. Ми навчаємося жити».

Що ти знаєш про історію й традиції рідної школи? Підготуй повідомлення «Моя школа». Скористайся пам'яткою.

- Подумай, де знайти матеріал для повідомлення. Джерела знань, які тобі допоможуть: енциклопедії, довідними, книги, навчальні фільми, люди-спеціалісти, власні спостереження.
- Поміркуй, як зберігатимеш дрібний матеріал. Ти можеш складати дібране в папки та конверти, робити записи в зошиті.
- Збирай матеріал за планом. Подумай, про що треба сказати спочатку, про що розповісти потім, як закінчити повідомлення.
- Запитай у вчителя, як оформити готовий матеріал. Для цього існують певні правила (оформлення має бути акуратним!).
- Роби текст повідомлення зрозумілим для себе, тоді він буде зрозумілий іншим.

Перед виступом у класі потренуйся вдома.

Пам'ятай:
Краще не читати повідомлення, а розповідати. Захопити своїх слухачів можна жвавою й цікавою розповіддю.
Треба діяти, не боячись припуститися помилок! І працювати слід старанно!

Я знаю історію та традиції рідної школи.
Я прагну зберігати традиції моєї школи й бути старанним учнем / старанною ученицею.

1 **Розкажи про цей стадіон. Чи могла його побудувати одна людина?**

Національний спортивний комплекс «Олімпійський» у Києві

Хто з цих дітей не впорався зі спільною роботою? Що їм завадило?

Коли люди працюють разом, їх об'єднують спільна робота, спільний інтерес і спільна мета. Щоб успішно виконати спільну роботу, слід дотримуватись єдиних правил. Їх виробляють для того, щоб домовитися, як працювати.

На уроках вам часто доводиться працювати в групах, отже, і користуватися правилами спільної роботи.

- Говоримо ввічливо, звертаємося до співрозмовників / співрозмовниць на ім'я.

- Говоримо по черзі, не перериваючи одне одного.
- Уважно слухаємо своїх товаришів / товаришок.
- Чітко висловлюємо свою думку.
- Поважаємо думку співрозмовників / співрозмовниць.
- Сперечаємося без крику й образливих слів.

Порівняй ці правила з тими, що діють у вашому класі.

2 **Доповни речення, використавши слова-підказки.**

У групі відбувається _____ обговорення.

_____ може висловити свою думку.

_____ говорить, а … слухають.

_____ версію обговорюємо в групі.

У групі узгоджуємо _____ рішення.

Представник / представниця групи _____ узгоджене рішення перед класом.

кожен	всі	колективне	спільне
один	кожну	виголошує	

3 **Закінчи речення.**

Спільну роботу буде виконано, якщо ми …

Спільну роботу не буде виконано, якщо ми …

Розкажи, чи вмієш ти працювати в групі. Спробуй до кожного твердження додати слово **Я**. Якщо твердження правдиве — ти молодець. Ти вмієш працювати в групі. Якщо ні — подумай, чого тобі потрібно навчитися.

Тепер я знаю, що правила спільної роботи дуже важливі.
Якщо їх дотримуватись, то робота буде успішною.
Я прагну дотримуватися правил спільної роботи.

Хто такий справжній друг? Хто така справжня подруга?

«Справжній друг / справжня подруга — це той / та, хто ніколи тебе не обманює і не пожалкує поділитися всім, що має сам / сама».

«Справжній друг / справжня подруга — це той / та, з ким завжди цікаво й ніколи не нудно».

«Справжній друг / справжня подруга — це той / та, хто не сміятиметься з твоєї помилки або невдачі».

«Справжній друг / справжня подруга — це той / та, хто захистить тебе від кривдника, хто нікому не розголосить твоїх таємниць».

З якими думками про друга / подругу ти погоджуєшся?

Друзями / подругами називають тих людей, яких пов'язує дружба. **Дружба** — це довірливі, щирі стосунки між людьми. Такі стосунки ґрунтуються на взаємних симпатіях, спільних зацікавленнях і захопленнях. Друзі / подруги обов'язково поважають і розуміють одне одного. Вони завжди поруч — і в радощах, і в негараздах. У справжніх друзів / подруг багато спільного. Разом вони можуть більше, ніж кожен / кожна поодинці.

Мудрі люди кажуть, що справжніх друзів / справжніх подруг не буває багато. Мабуть, вони мають рацію. У тебе можуть бути приятелі / приятельки, товариші / товаришки, однокласники / однокласниці, з якими тобі приємно спілкуватися. Але не всім ти зможеш розповісти свої таємниці, не з усіма поділишся своїми мріями й бажаннями, не від усіх зможеш сподіватися на підтримку. Саме друг / подруга здатний / здатна на це.

1 **Прочитай притчу Леонардо да Вінчі.**

Висунувши голову з гнізда, орленя побачило багато птахів, що літали внизу серед скель.

— Мамо, що це за птахи? — запитало воно.

— Наші друзі, — відповіла орлиця синові. — Орел живе на самоті — така вже його доля. Але й він часом потребує оточення. Інакше який же він цар птахів? Усі, кого ти бачиш унизу, — наші вірні друзі.

Задоволене маминим поясненням орленя продовжило з цікавістю спостерігати за польотом птахів, уважаючи їх віднині своїми вірними друзями. Раптом воно закричало:

— Ой-ой, вони поцупили в нас їжу!

— Заспокойся, синку! Вони нічого в нас не поцупили. Я сама їх пригостила. Запам'ятай раз і назавжди, що я тобі зараз скажу! Яким би голодним не був орел, він неодмінно має поділитися частиною своєї здобичі із птахами, які живуть по сусідству. На такій висоті вони не в змозі знайти собі їжу, тому їм слід допомагати.

Кожен, хто сподівається знайти вірних друзів, має бути добрим і чуйним, проявляючи увагу до чужих потреб. Щиру приязнь і повагу здобувають не силою, а великодушністю й готовністю поділитися з нужденним останнім шматком.

Яким має бути той / та, хто хоче знайти вірних друзів / подруг?

2 **Добери до кожного прислів'я власний приклад.**

- Людина без друзів — що дерево без коріння.
- Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже.
- Дружба родиться в біді, а гартується в труді.
- Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш.

- Цінуй свого друга / свою подругу, стався з повагою до його / її думок і почуттів.
- Пам'ятай, що у твого друга / твоєї подруги є свої погляди на життя, тому приймай його / її таким / такою, який він / яка вона є. Поважай його / її погляди, навіть якщо вони не збігаються з твоїми.
- Будь самим / самою собою, умій увічливо, але твердо обстоювати свої погляди.
- Якщо твій друг / твоя подруга помиляється — не бійся сказати йому / їй про те (але роби зауваження ґречно). Справжній друг / справжня подруга завжди дослухається до твоєї думки й буде вдячний / вдячною за підказку.
- Будь увічливим / увічливою зі своїми друзями / подругами.

Тепер я знаю, що таке справжній друг / справжня подруга. Я прагну бути справжнім другом / справжньою подругою.

3 **Прочитай вислови дітей про дружбу і додай свій.**

Друг / подруга завжди допоможе.

Друг / подруга — це той / та, хто тебе розуміє.

З другом / подругою можна весело провести час!

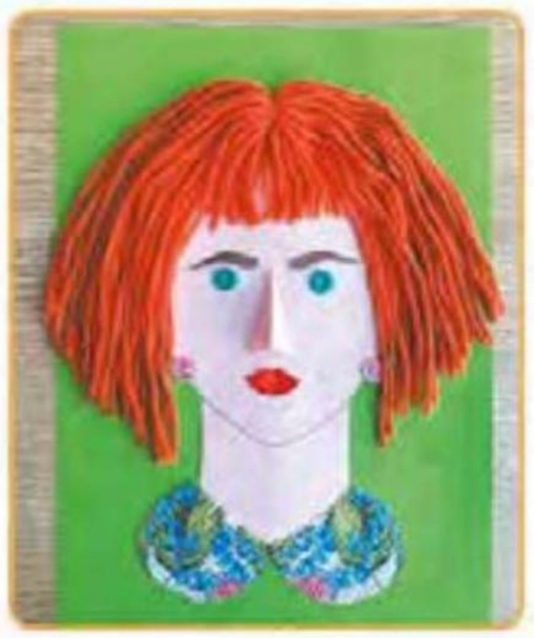

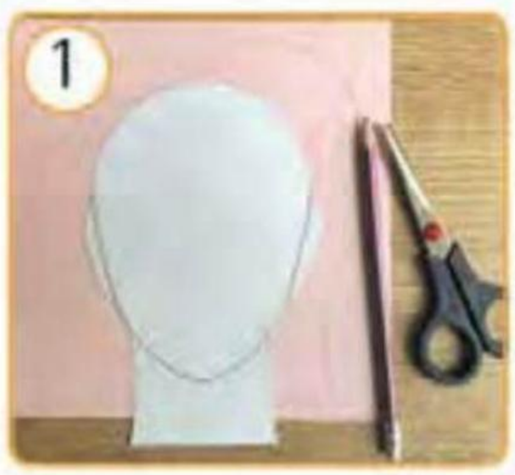

Виготов портрет друга або подруги,
з якими маєш дружні стосунки, в техніці колажу.

- кольоровий папір
- картон — основа
- тканина
- нитки для в'язання
- ґудзики
- клей
- ножиці
- серветка

1–2. За шаблоном або самостійно виріж силует голови та наклей його на білий чи кольоровий картон.

3–4. Щоб сформувати волосся, на книжку намотай нитки для в'язання. Зв'яжи їх по центру та розріж з кожного боку.

5–6. Приклей волосся на портрет. За бажанням зроби другові/подрузі зачіску: заплети коси, зроби чубчик або хвостик.

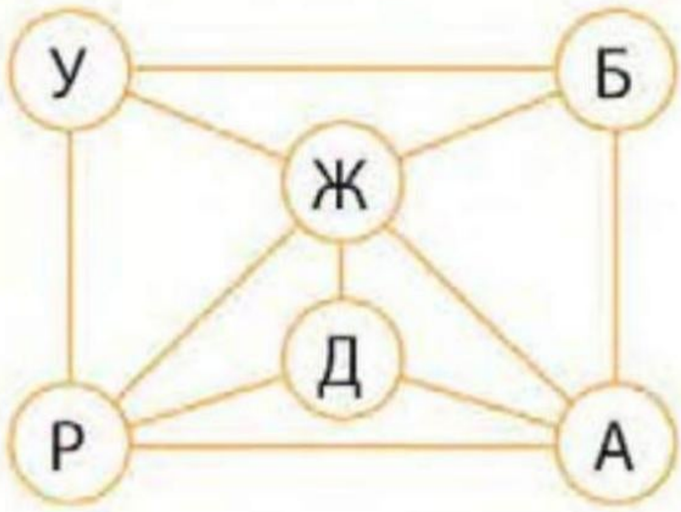
7. Добери ґудзики, приклей на місце зіниць, з кольорового паперу виріж та приклей ротик, носик та брови, або намалюй їх фломастером.

8. Добери яскраву тканину, яка підходить, виріж з неї комірець та приклей.

Розглянь малюнок і розкодуй слово. Поясни, що воно означає.

1 **Проведімо експеримент. Поміркуй, чи добре ти знаєш свого друга / подружку? Накресли у зошиті таблицю і у лівий стовпчик запиши, що подобається твоєму другу / подружці, а у правий — що не подобається.**

Запам'ятай: не можна писати речі, які можуть когось образити.

2 **Обміняйтеся з однокласником / однокласницею зошитами. Обговоріть, чи збігаються ваші спостереження з реальністю. За потреби внесіть до своїх таблиць зміни.**

Що другові / подружці подобається	Що друг / подружка не любить

Я хочу навчитися створювати таблиці.

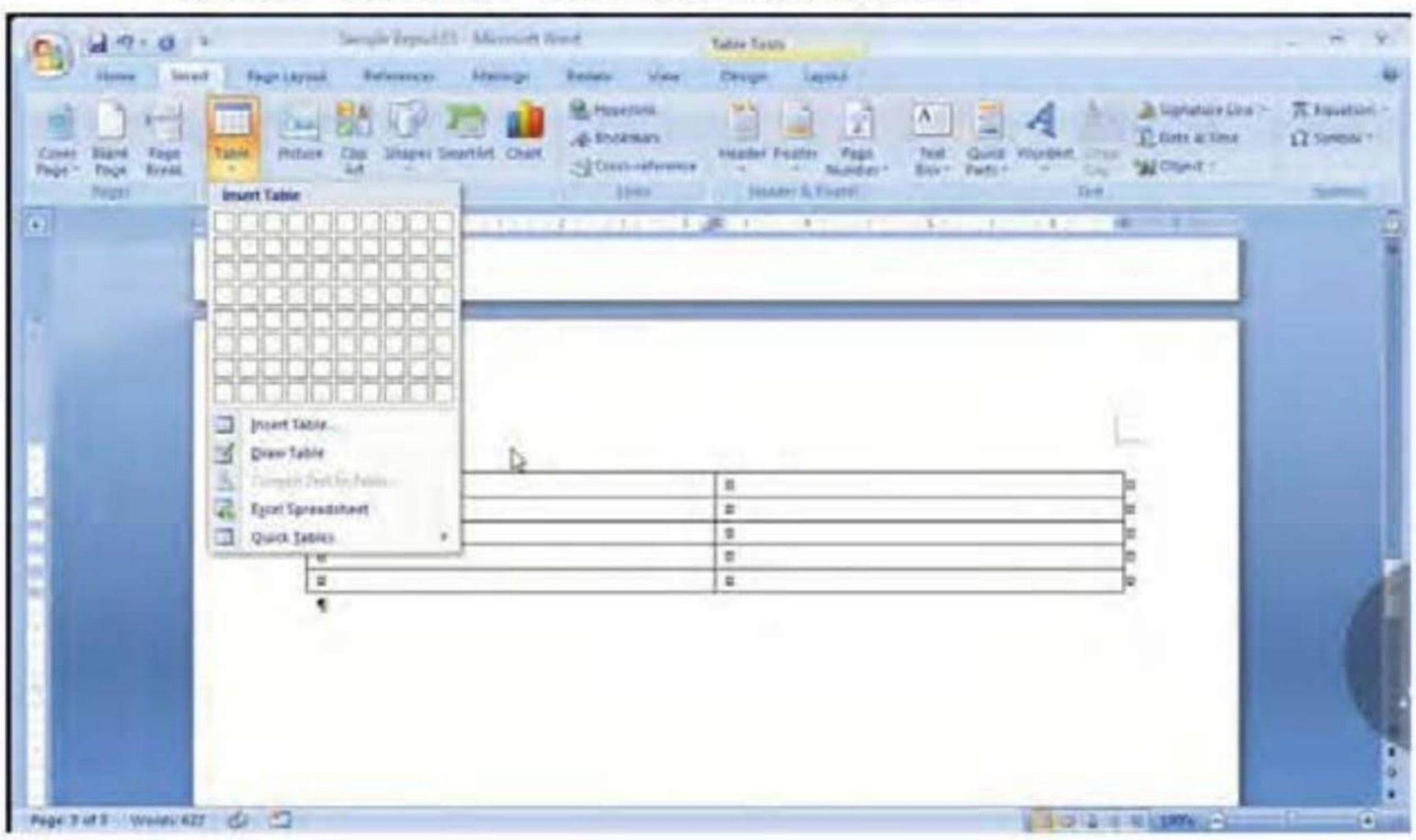

Досить часто до текстових документів потрібно додавати таблиці. Такий спосіб подачі інформації є зручним, якщо тобі необхідно впорядкувати, обробити або порівняти дані.

Побудувати таблицю в текстовому редакторі Microsoft Word можна кількома способами.

- В **Меню** знайти вкладку **Вставлення**, обрати вкладку **Таблиця** та обрати в автоматичному режимі кількість рядків та стовбців нової таблиці. Максимальна розмірність у такому методі — 10×8.
- Зайти в **Меню** → **Вставлення** → **Вставити таблицю**. З'явиться рамка, де у віконечках можна виставити потрібну кількість стовпців та рядків.

1. Запусти текстовий редактор і створи новий документ.
2. Напиши назву таблиці: «Мій найкращий друг» або «Моя найкраща подруга».
3. Обери спосіб, за допомогою якого ти створиш таблицю. Додай таблицю, яку ти накреслив / накреслила в зошиті. Скільки стовпців має бути? А рядків?
4. Заповни таблицю.
5. Збережи документ і заверши роботу з текстовим редактором.

1 **Розглянь квітку. Прочитай ті слова на пелюстках, які розповідають про тебе.**

2 **Прочитайте, як діти відповідали на питання «Навіщо ви навчаєтесь?». Обговоріть, чия відповідь вам до вподоби.**

Я навчаюсь, тому що всі люди навчаються.

Катруся

Ромчик

Я навчаюсь, тому що хочу стати космонавтом.

Я навчаюсь, тому що мені подобається навчатися.

Оксанка

Тарасик

Я навчаюсь, тому що мені батьки так сказали.

Поясни значення слова «учень» / «учениця».

3 **Розкажіть одне одному, навіщо ви навчаєтесь.**

Людина навчається впродовж усього життя. Немовля вчиться ходити, розмовляти, самостійно їсти та гратися. Школярі/школярки вчаться читати, писати, малювати спілкуватися. Юнаки та дівчата навчаються майбутньої професії. Дорослі продовжують вдосконалювати свої професійні знання та уміння.

4 **Дізнайся, чи дійсно навчаються дорослі люди.**

1. Запитай у вчителів, чи продовжують вони навчання.
2. Запитай у батьків, чому дорослі продовжують учитися.

5 **Прочитай вірш «Я у мріях побувала».**

Я у мріях побувала,
Я у мріях заблукала.
То я пекарем була
І торти смачні пекла.

То зайшла в кравчині мрію —
Плаття шила — гарно вмію!
Ще я вчителькою стала —
Букви з дітками вивчала.

Мить — і я вже тенісистка,
І художниця, й артистка!
Вірш складаю — поетеса,
Влітку я — стюардеса!

Ким же бути, ким же стати?
Треба щось одне обрати!
Я у мріях побувала,
Я дивилась — вибирала.

Ще не все я знаю й вмію,
Ще шукаю свою мрію!

Любов Відута

- Розглянь малюнки. Назви ким не мріяла стати дівчинка.
- Чи знайшла дівчинка свою мрію?
- Чи маєш ти мрію? Якщо бажаєш, розкажи про неї.

Організуй свій розпорядок дня, скориставшись зразком таблиці та словами з довідки. Заповни таблицю в зошиті.

Довідка: особиста гігієна, ранкова зарядка, харчування, навчання у школі, спілкування з друзями, заняття в гуртках, прогулянка, рухливі ігри, навчання вдома, заняття фізкультурою і спортом, сон, спілкування з рідними, читання книжок, відвідування театру, перегляд кінофільму, виконання хатніх обов'язків.

День тижня	Що я роблю	Коли це відбувається
Понеділок		
Вівторок		
Середа		
Четвер		
П'ятниця		
Субота		
Неділя		

Я хочу дізнатися, яку людину вважають справжньою особистістю.

Знайди в словничку слово **«успіх»**. Що воно означає?

1 **Поясни значення прислів'їв.**

- Хто не стикався в житті із труднощами, ніколи не стане справжньою людиною.
- Воля і крізь скелю пройде.
- Хто жив для народу, той житиме вічно.

2 **В усі часи були і є нині люди, які багато чого досягли в житті. Таких людей називають успішними. У них завжди є чого повчитися. Чи знаєш ти таких людей? Розкажи про них.**

Ніколи і ні до кого успіх не приходить без поразки. Поразка — це невдача, яка призводить до того, що бажана мета так і не була досягнута.

Поразок неможливо уникнути, їх треба навчитися долати задля досягнення мети. Як не дивно, але поразки допомагають людині навчатися і зростати, боротися й перемагати. За переконанням поетеси, Ліни Костенко, «Поразка — це наука. Ніяка перемога так не вчить».

Успіх є поєднанням вашої наполегливості, уміння, старання, пізнання, інтересу до того, що ви робите.

3 **Вибери риси характеру, які допомагають досягти успіху в житті.**

Працьовитість

Допитливість

Байдужість

Лінощі

Старанність

Посидючість

Наполегливість

Неуважність

Люди по-різному розуміють життєвий успіх. Але всі одностайні: успіх — це результат праці та наполегливості. Доказом цього є життя видатних і успішних людей: усі вони займалися своєю улюбленою справою, багато навчалися й наполегливо працювали. Таким був і відомий українець Григорій Савич Сковорода.

Григорій Сковорода

З дитинства Григорій полюбляв навчатися. Спочатку вчився в дяка, потім — у Києво-Могилянській академії. Після академії ще п'ять років здобував освіту за кордоном та багато вчився сам.

Сковорода став першим українським філософом — тобто мислителем, який цікавиться законами світу й людського життя. Сковорода був також письменником, учителем, музикантом, знав кілька іноземних і давніх мов.

Мандруючи світом, Сковорода ділився з людьми своїми знаннями й мудрістю. Чого ж учив філософ? Що Україна — прекрасна земля з гордим і працелюбним народом, що своєю Батьківщиною люди мають пишатися. Філософ говорив, що людині необхідно пізнати саму себе, а «святість життя полягає в творінні добра людям».

Поясни, чи можна вважати Григорія Сковороду успішною людиною. Чому? Як навчання допомогло йому досягти успіху в житті?

Нехай також завжди живуть у твоїй душі й такі слова: згаяний той час, який ти не використав для навчання.

Григорій Сковорода

Треба любити те, що робиш, і йти крок за кроком.

Іван Павлов

- Складай план дій на день.
- Придумай девіз дня.

Наприклад: «Сьогодні буду найуважнішим» або «Сьогодні буду найпрацьовитішим».

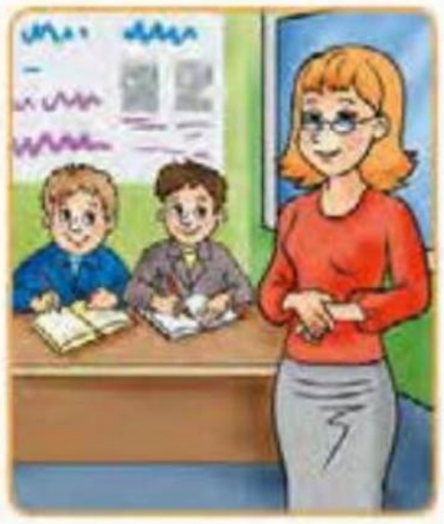
- Замислюйся перед сном, як ти прожив цей день.
- Хвали себе за будь-які досягнення.

5 **Прочитай та поясни запис:**

успіх = здібності + працелюбність

- З чого ще, на твою думку, складається успіх?

6 **Поміркуй, чому кожен із цих людей може вважати себе успішним.**

7 **Розкажи, чи можеш ти назвати себе успішною людиною. Чому? Визнач свої досягнення. Що тобі допомогло їх здобути?**

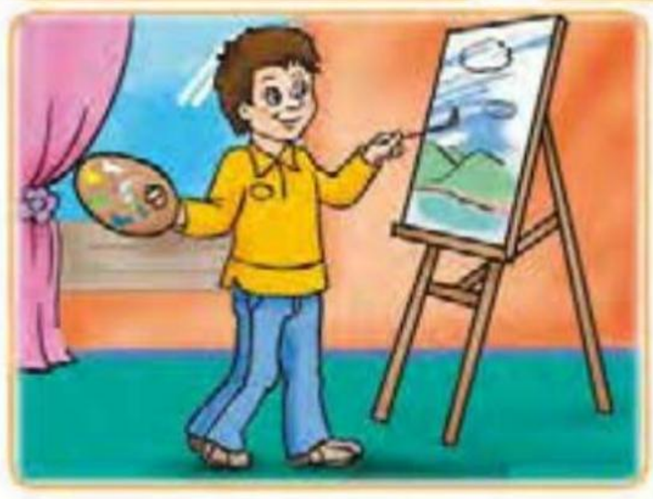
Тепер я знаю, з чого складається успіх людини. Я прагну бути працелюбною та наполегливою людиною.

8 **Прочитай прислів'я. Як ти їх розумієш?**

Чого навчився, того за плечима не носити.
Учитися ніколи не пізно.

9 **Розглянь малюнки. Поміркуй, чого ви можете навчитися.**

10 Поясни, чи можна багато чого навчитися. Що для цього потрібно?

Людина, яка вміє вчитися, передусім уміє ставити перед собою мету й планувати свій робочий час. До того ж вона розвиває здібності, які допомагають учитися.

Мета — це прагнення, те, що потрібно здійснити. Однак мета має бути реальною. Наприклад, якщо ти забажаєш навчатися разом із Гаррі Поттером у чарівній школі, то не зможеш цього здійснити. Ця мета нереальна, недосяжна. А якщо ти захочеш навчитися грати в шахи або футбол — усе залежить від тебе. Цілком реально.

Мета має бути чіткою. Для цього потрібно правильно її визначити. Якщо ти просто скажеш: «Я хочу краще знати математику», то твоя мета не буде чіткою. Адже вивчення математики потребує багатьох умінь: розв'язувати задачі й рівняння, обчислювати вирази тощо. Ти маєш зрозуміти, що саме в тебе не виходить у математиці. Наприклад, розв'язування задач. Тоді треба визначити мету так: «Я хочу навчитися розв'язувати задачі».

Досягти поставленої мети допоможе визначення часу для її досягнення. Коли це станеться: за добу, за тиждень чи за місяць? Ти будеш досягати мети дуже довго, якщо не навчишся планувати свій час.

- Склади режим дня та дотримуйся його.
- Тримай речі на своїх місцях.
- Зранку складай план дня.

- Визначай найважливіші справи, відмовся від менш важливих.
- Розпочавши якусь справу, не відволікайся на іншу.
- Намагайся робити все швидко, не лінуйся.

11 **Закінчи речення.**

Для того щоб правильно спланувати свій час, потрібно …

Знайди в словничку слова «**мета**», «**конкретна мета**». Що вони означають?

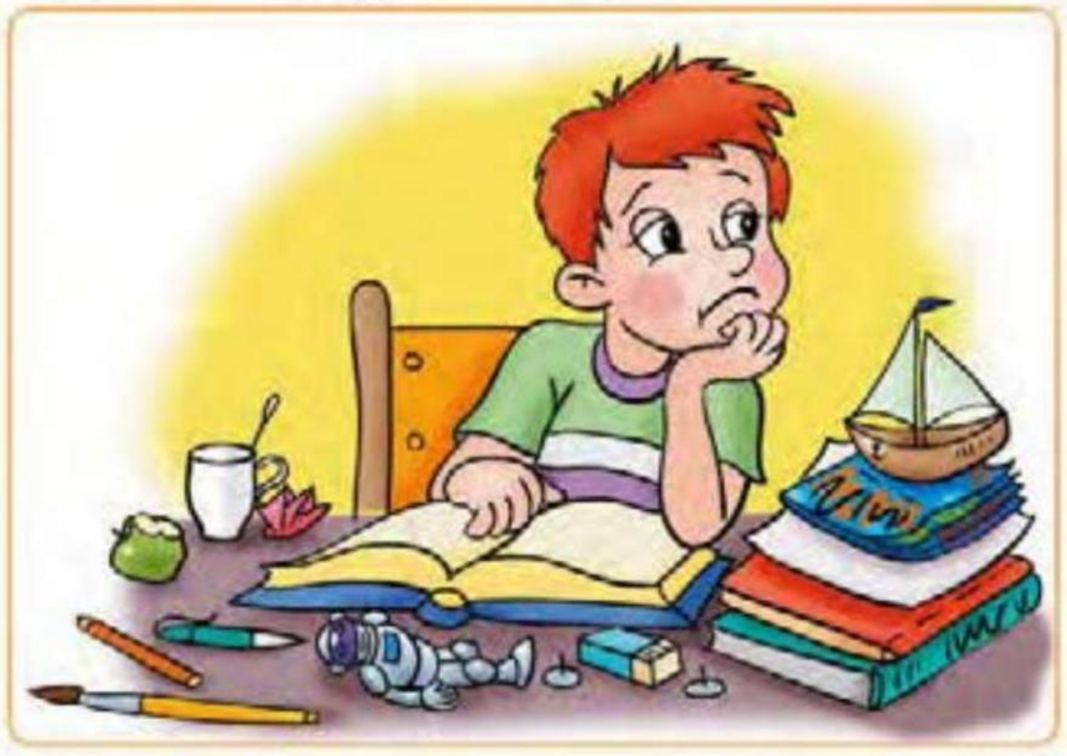

12 **Які правила допомагають тобі берегти час?**

- Нікуди не запізнююсь, завжди приходжу вчасно.
- Люблю порядок. Знаю місце кожної речі.
- Будь-яку роботу виконую якісно, старанно.
- Умію слухати інших.
- Я доброзичлива людина.
- Завжди знаю, що й навіщо я роблю.

13 **Розглянь малюнки. Добери до них прислів'я.**

14 **Поміркуй, чого ти хочеш навчитися й чого досягти. Розкажи про це за схемою.**

Тепер я знаю, що вміти вчитися означає правильно визначати свою мету й планувати свій час.
Я прагну навчитися ставити мету й планувати свій час.

Видатний український учений у галузі зварювальних процесів та мостобудування, академік АН УРСР Євген Оскарович Патон у своїх мемуарах писав: «… я знаю, що дає найбільшу радість. Це вміння поставити собі нехай маленьку, але самостійну мету і наполегливо домагатися її досягнення. Знати, чого ти хочеш досягти в житті, – велике щастя. Мій вибір був зроблений твердо: я буду будувати мости».

Таким був гімназист Євген Патон (1886 р.)

Учений пройшов довгий шлях, на якому зазнав багато поразок, навчаючись перемагати. Все його життя свідчить про те, що перемог у нього було набагато більше, ніж поразок. Тому нащадки вважають його переможцем.

Міст імені Патона через Дніпро у Києві.
Перший у світі суцільнозварний міст завдовжки 1543 метри.
Міст Патона був включений Американською академією зварювання в список видатних інженерних споруд.

Мрії — певні уявлення, розміркування, що стосуються наших бажань.

Людина народжується з можливостями навчатися й опановувати різні мові. Вона вміє вивчати своє довкілля і створювати власний рукотворний простір для існування.

Кожен день нашого життя дає нам нові можливості. Найбільш радісною з цих можливостей є можливість навчатися. Це дуже приємне відчуття, коли ти дізнаєшся чогось нового, або чогось нового навчаєшся.

Можна розглядати глобус і радіти тим великим можливостям для подорожей нашою прекрасною планетою.

Можна навчитися грати в шахи, і в тебе з'являться друзі/подруги, які теж багато чого знають про цю гру. Вам буде цікаво разом, ви будете радіти, коли партія вийшла цікавою. Спокійно сприймати свої перемоги і поразки під час гри у шахи.

Можна вчитися малювати світ навколо. Радіти власним малюкам і малюнкам друзів і подруг.

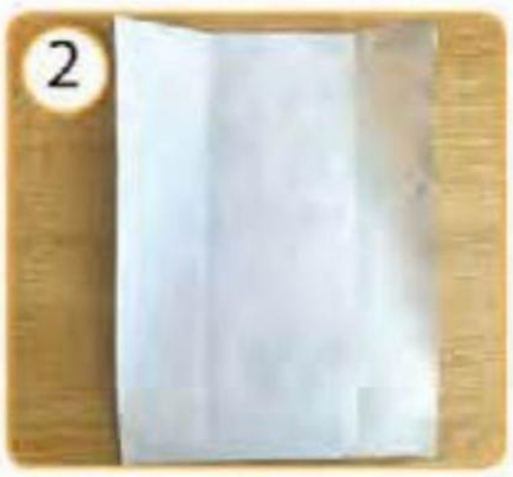
Вчитися легко і приємно саме в радісній атмосфері. Створювати цю атмосферу треба всім разом. Радісний настрій змінює на краще не тільки ваш день, але й ваше життя і життя тих, хто поряд з вами. Тих, хто посміхається вам у відповідь.

Сьогодні будемо вчитися запаковувати цукерки в подарункову обгортку за певною послідовністю.

- пакувальний папір (формат А4)
- цукерки
- діркопробивач
- стрічка (нитки)

1. Поклади аркуш пакувального паперу вертикально та загни вертикальну сторону на себе на ширину пальчика.
2. Переверни аркуш на зворотний бік та умовно поділи коротку сторону на 3 частини таким чином, щоб середня частина аркуша була трохи більша за бокові.
3. Загни кожну сторону всередину та прогладь згини пальчиками.
4. Верхній куточок заправ під нижній, як показано на фото.
5. Нижню частину аркуша підігни до верхньої та заправ під клапани.
6. Розкрий пакунок. Склади його так, щоб утворився трикутник. Поклади цукерки або подарунок у пакетик.

7–8. Зроби діркопробивачем дірку, просмикни стрічку, зав'яжи бантик.

1 Прочитай акровірш.

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай.
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині рай.
Їм красить все їх рідний край.
Нема без кореня рослини,
А нас, людей, без Батьківщини.

Цей вірш написав поет **Микола Чернявський**, а картину намалювала художниця **Марія Приймаченко**. Вони — **автори** цих творів.

В інтернеті міститься дуже багато різних творів: вірші, фото, пісні, фільми, відеокліпи, комп'ютерні ігри тощо. Чи маєш право ти їх використовувати? Адже брати чужу річ без дозволу — це крадіжка.

Право автора на його твір захищається законом. Є спеціальний знак, що засвідчує, що твір під охороною **авторського права,** — це знак копірайта.

Тому деякі матеріали в інтернеті можна використовувати безкоштовно, наприклад для навчання, але за інші треба платити.

Якщо людина використовує матеріал, який створив хтось інший, але видає її за свій — це порушення етичних норм і авторського права.

Завжди, використовуючи матеріали з інтернету, треба зазначати автора, назву матеріалу, сайт, де він опублікований.

2 Розглянь такі життєві ситуації. Обери ті, у яких було порушено авторське право.

1. Учителька запропонувала дітям виготовити аплікації для шкільної виставки. Мама Толика виготовила аплікацію, а Толик видав її за власну.

2. У Дмитрика є хатній улюбленець — цуценя. Одного разу хлопчик зафільмував кумедне відео, де цуценя бешкетує. Дмитрик поділився цим відео в мережі.
3. Оксана та Марійка разом працювали над шкільним проєктом «Безпека в нашому житті». Проте напередодні захисту проєкту Марійка захворіла. Оксана сама виступила на уроці, але повідомила, що проєкт вона готувала разом з Марійкою.
4. Старший брат Аліни «зламав» комп'ютерну гру та безкоштовно завантажив собі бонуси, які можна було отримати лише за гроші.

Сьогодні ти складеш казку про здоровий спосіб життя. А допоможуть тобі комп'ютерні технології.

1. Перейди за посиланням: https://kazka.fun/ або знайди цей сайт за ключовими словами: «Безкоштовний генератор казок для дітей».
2. Натисни кнопку «**Створити казку**».
3. Далі потрібно зазначити стислу інформацію про майбутню казку і натиснути кнопку «**Створити**».

Обери тему

Обери категорію

Головний герой (не обов'язково)

Хто твій головний герой?

Сюжет (не обов'язково)

Які події мають трапитися в казці?

Створити

- Прочитай створену казку. Поміркуй, чи можна тебе вважати автором цього твору.

1 **Прочитай речення. Обери з-поміж них ті, що розповідають про тебе.**

- Я завжди мию руки перед їжею.
- Я завжди лягаю спати о десятій годині вечора.
- Я щохвилини граюся у телефоні.
- Я завжди щоранку чищу зуби.
- Щовечора перед сном я читаю книжку.
- Я завжди виконую правила дорожнього руху.

Дії, які людина постійно і багато разів повторює, стають для неї звичайними. Учені називають їх звичками. Звички — це дії, які ти повторюєш, навіть не завжди помічаючи це. Наприклад: ти вітаєшся зранку з однокласниками; підводиш руку на уроці, якщо хочеш щось запитати або сказати; дякуєш, якщо тобі допомогли, миєш руки перед їжею. Звички важливі в житті кожної людини. У тебе також є звички, які впливають на твоє життя.

2 **Проведи дослідження «Мої звички».**

Роби так:

1. Поспостерігай за власною поведінкою та діями.
2. Запитай у близьких людей, учителя, однокласників та однокласниць, чи є дії, які ти робиш постійно.
3. Упиши результат дослідження у книжку «Про мене».

Матуся розповіла мені, що звички бувають корисними або шкідливими. Корисні звички допомагають нам у житті. Наприклад, якщо я звик / звикла вітатися та приємно ставитися до людей, то це робить мене приємним / приємною у спілкуванні. Звичка щоранку робити зарядку зміцнює моє здоров'я.

Я помітив / помітила, що мій маленький братик, щоб заспокоїтися, гризе нігті. Яка це звичка: корисна чи шкідлива?

- Дай відповідь на питання дівчинки. Поясни свою думку.

1 **Розглянь малюнок. Скориставшись діаграмою як своєрідним термометром, виміряй свій емоційний настрій на початку уроку, а потім — після його завершення. Зроби висновок. Обґрунтуй його.**

Здоров'я, як і настрій, у людини не завжди однакове. Воно змінюється під впливом багатьох факторів, що можуть впливати як позитивно, так і негативно.

Основними ознаками або показниками здоров'я є самопочуття, температура тіла і відповідність його характеристик віку.

Показниками нормального здоров'я твого тіла є такі:

- температура тіла має бути від 36 до 37 градусів
- пульс у стані спокою має бути 80-90 поштовхів за хвилину
- твій зріст має збільшуватися за рік на 4-5 сантиметрів, а маса тіла — на 3-4 кілограми

Окрім цих показників є й інші, зокрема:

- міцний сон
- хороший апетит
- гарний настрій
- бадьорість
- працездатність
- витривалість

Зберігати нормальний стан здоров'я тобі допоможуть щоденні прогулянки на свіжому повітрі, заняття фізичною культурою, загартування, дотримання режиму дня, вживання корисної їжі.

2 **Досліди, який у тебе пульс.**

1. Підготуй годинник із секундною стрілкою.
2. Пальці правої руки поклади на зап'ястя лівої (як зазначено на малюнку).

3. Полічи кількість поштовхів за одну хвилину.
4. Виконай кілька фізичних вправ, поприсідай, пострибай та знову виміряй пульс.
5. За декілька хвилин іще раз полічи кількість поштовхів на лівій руці.

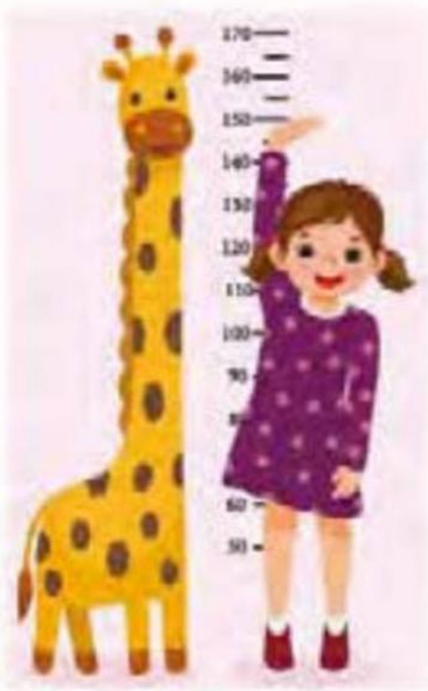
Якщо ти тренована людина, фізично підготовлена, твій пульс швидко нормалізується після фізичних вправ.

Пришвидшений пульс у стані спокою може бути ознакою хвороби.

3 **Виміряй пульс своєму однокласникові / однокласниці.**

4 **Розшифруй вислів про здоров'я. Читай склади за годинниковою стрілкою, починаючи з кольорової клітинки.**

чір	про	вод	жай
ве	нок	зу	про
кою,	Ра	стрі	гулян
ряд	за	чай	кою

5 **Поспостерігай за своїм ростом і розвитком.** Для цього:

- Щомісяця вимірюй свій зріст. Результати занотовуй у «Щоденнику спостережень».
- Щомісяця зважуйся. Результати занотовуй у «Щоденнику спостережень».
- Спостерігай, як ти ростеш, а для цього щомісяця двічі роби світлини.
- Укладай у «Щоденнику» перелік книжок, які ти прочитав / прочитала, та які фільми, які подивилася / подивився.

Наприкінці навчального року зроби висновки щодо власного росту і розвитку.

1 **Розглянь малюнки. Розкажи, як поводяться діти. У чому вони вбачають цінність здоров'я?**

2 **Скориставшись схемою, розкажи про складники здоров'я.**

Духовні
ідеали і мрії
захоплення та інтереси
саморозвиток людини

Соціальні
визначення свого «Я» у суспільстві
стосунки між людьми
безпечна поведінка

Фізичні
здорове харчування
загартовування
рухова активність

Психічні
пам'ять і увага
характер людини
емоції людини

3 **Закінчи речення.**

Для мене цінним у житті є ...

До хвороб цивілізації належать ...

4 **Запропонуй друзям свою улюблену книжку, у якій ідеться про турботу про власне здоров'я.**

Про яку складову здоров'я йдеться на цих малюнках? Чому вона є важливою?

5 **Розшифруй вислів видатного українця — лікаря Миколи Амосова про те, хто може зберегти своє здоров'я.**

1 До	6 рег	8 своє	4 і	12 мо	14 тіль	19 ди
16 са	2 бу	9 здо	3 ти	18 лю	20 на.	17 ма
13 же	5 збе	10 ро	15 ки	7 ти	11 в'я	

Розкажи, яку складову здоров'я забезпечує навчання. Чому вона є важливою? Що треба робити для її збереження?

Здоров'я є найбільшим скарбом, яким володіє людина. Саме воно допомагає успішно вчитися, працювати, спілкуватися, дружити, здійснювати задумане, долати труднощі. За визначенням здоров'я — це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя. Здоров'я є запорукою довгого і активного життя. Тому треба навчитися зберігати, розвивати і відновлювати своє здоров'я.

Кожна людина несе певну відповідальність за своє здоров'я. Берегти здоров'я треба з дитинства. Людина, яка в молодості не шанувала своє здоров'я, буде мати проблеми зі здоров'ям у подальшому житті. Недарма українські прислів'я говорять:

«Найбільше щастя у житті — здоров'я»;

«Немає друга вірнішого за здоров'я»;

«Бережи одежу знова, а здоров'я — змолоду»;

«Здоров'я за гроші не купиш, та розплачуватися ним можна скільки завгодно».

«Вартість здоров'я знає лише той, хто його втратив».

«Весела думка — половина здоров'я».

- уникати небезпечних ситуацій,
- не мати шкідливих звичок,
- правильно харчуватися,
- бути фізично активним,
- дотримуватися режиму дня.

Добре здоров'я допомагає здобувати освіту, опановувати цікаву професію, активно працювати, повноцінно відпочивати.

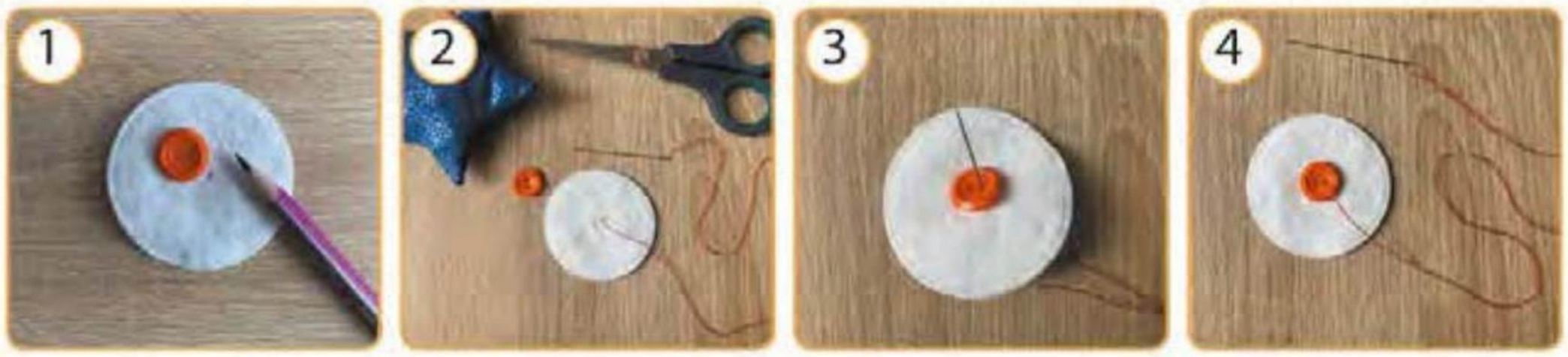
Здоров'я є джерелом щастя і радості. Здоров'я людини певною мірою залежить від спадковості. Але ще більше стан здоров'я визначається тим, наскільки правильно людина ним користується.

Сьогодні ми з кольорового паперу і картону виготовлятимемо гарну аплікацію квітки, в серединку якої пришиємо ґудзик.

- ватний диск
- гольник
- голка
- нитки для шиття
- ножиці
- ґудзик з двома отворами
- клей
- кольоровий папір
- картон

1–2. Наміть олівцем центр спонжа. Засели нитку в голку, з'єднай кінці нитки та зав'яжи вузлик. Приший ґудзик у центр спонжика.

3. Виведи голку з ниткою в один з проколів зі зворотного боку на лицьовий так, щоб вузлик залишився на звороті.

4. Просили голку з ниткою крізь отвір у ґудзику й опусти по нитці ґудзик на місце.

5. Притримуючи ґудзик, зроби прокол в інший отвір з лицьового на зворотній бік. Зроби на цьому місці ще декілька стібків.

6. Закріпи нитку на звороті, пропустивши її під стібками й обріж її.

7–8. Зроби ножицями надрізи по краях спонжа та приклей його до основи. З кольорового паперу виріж та приклей стебло й листочки.

1 **Розглянь малюнки. Чи цікаво діти проводять вільний час? А які види відпочинку подобаються тобі? Чи є у тебе хатній улюбленець?**

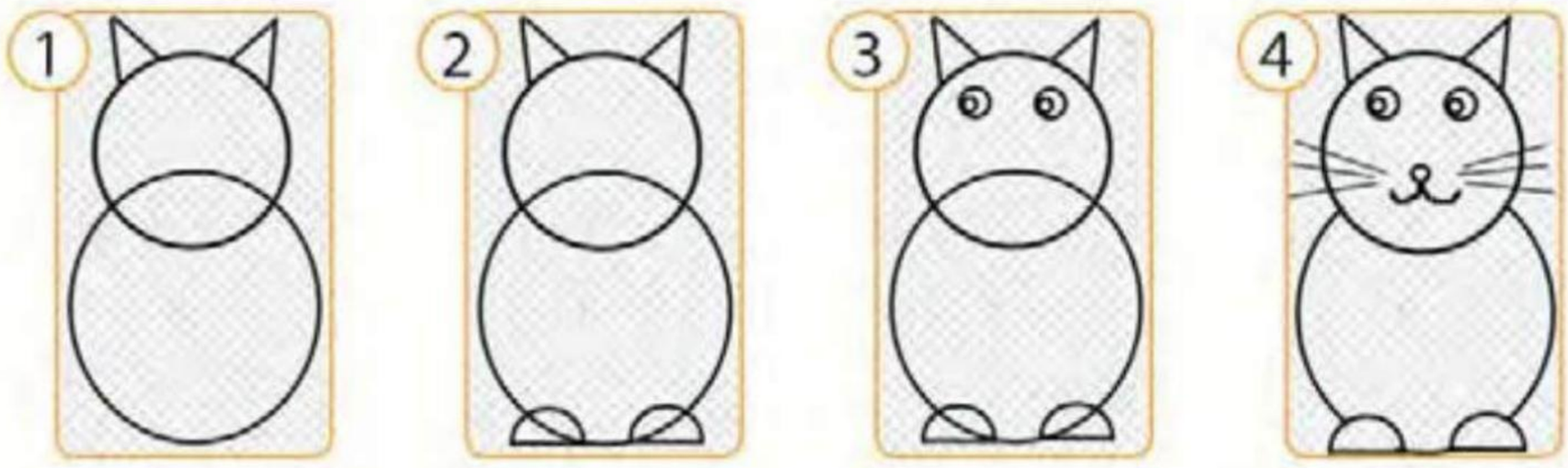

У Михайлика і Софійки вдома живе котик Хитрун. Після того, як діти вивчили уроки і допомогли батьками по господарству, у вільний час вони вирішили намалювати свого хатнього улюбленця за допомогою графічного редактора Скретч. Спробуємо і ми.

1. Пригадай, як запускають графічний редактор Скретч.

2. Розглянь основні етапи. Поміркуй, які інструменти потрібно використати.

3. Щоб намалювати хвіст, обери інструмент **Пензель**. Відрегулюй ширину лінії.

4. За допомогою інструменту **Заповнити кольором** розфарбуй малюнок.

5. Збережи малюнок і заверши роботу з програмою.

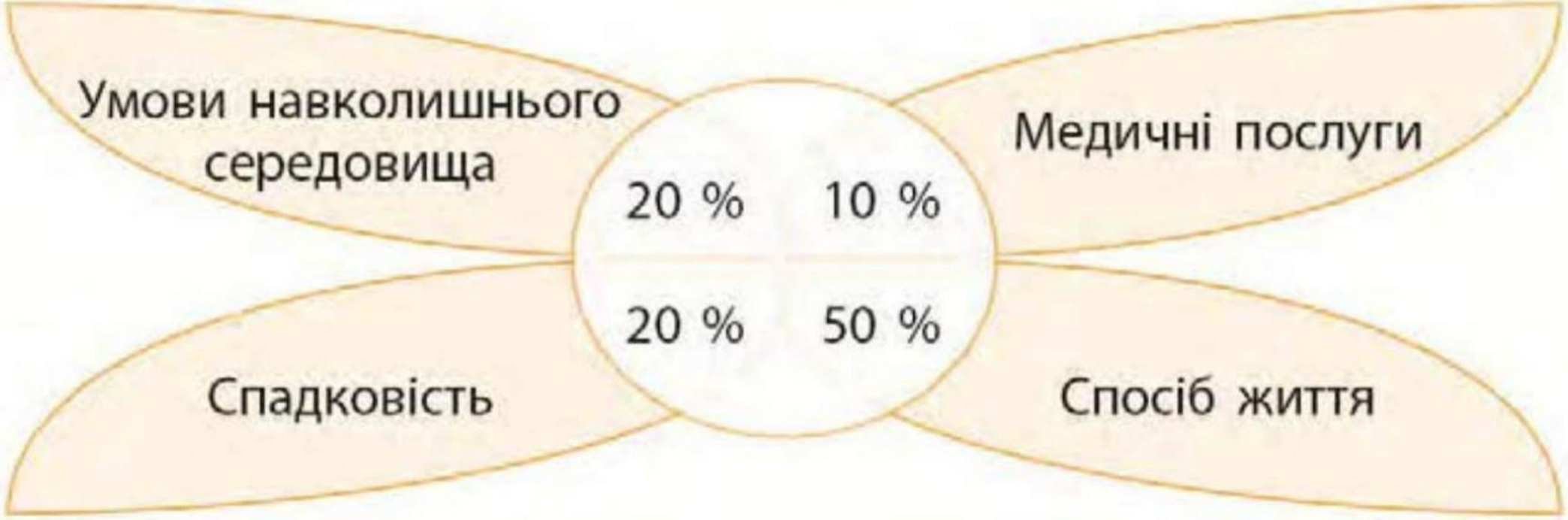
Поясни, що таке чинник.
Про які чинники здоров'я ти знаєш?

1 **Фактори, які зміцнюють здоров'я:**

- висока рухова активність
- чіткий режим дня
- спілкування з природою
- розумне використання свіжого повітря, води, сонця
- відмова від шкідливих звичок
- чисте повітря в приміщеннях
- дотримання правильного режиму дня, праці, відпочинку, сну
- правильне харчування
- загартовування організму
- медичний контроль, але не самолікування

2 **Скориставшись малюнком, розкажи про чинники здоров'я.**

їж корисні продукти перед їжею мий руки їж 4–5 разів на день	доглядай за хатніми тваринами доглядай за квітами научися правильно сидіти
вчасно лягай спати приймай душ перед сном після прокидання умивайся	стеж за поставою упродовж дня роби фізичні вправи щоранку роби зарядку

Одним з головних чинників здоров'я є здоровий спосіб життя. **Режим дня** — важлива частина цього способу. Здається, що протягом дня можна робити будь-які справи в будь-якій послідовності. Але з часом виявляється, що ця послідовність суттєво впливає на стан здоров'я. Якщо вона порушується, ви багато чого не встигаєте зробити, швидко втомлюєтеся, у вас псується настрій.

Тому придивіться до власного режиму дня, намагайтеся допомогти цьому помічнику приносити вам користь і гарний настрій. Завдяки йому ви зможете бути завжди охайною/охайним, не спізнюватися на заняття, не втомлюватися і все встигати.

Чистота теж впливає на здоров'я. Недарма український народ здавна славився своєю охайністю в усьому. Господарі ретельно стежили за чистотою: побілені хати, квіти на подвір'ї, білі сорочки, чистий посуд.

Правильне харчування — це теж чинник здоров'я. Це так, бо для росту і розвитку необхідна якісна і збалансована за поживними речовинами їжа.

Українська кухня завжди славилася своїми смачними та корисними стравами. Вона об'єднує натуральні продукти і кулінарну майстерність. Саме це допомагає зберегти здоров'я, дає достатньо енергії для роботи і навчання.

Українська кухня — це свіжі овочі, зелень, фрукти, злаки, м'ясо, молочні продукти.

Важливим чинником здоров'я є **чисте навколишнє природне середовище**. Здоров'я людини залежить від стану природного середовища, бо людина – частина цієї природи.

Активне життя й активний відпочинок позитивно впливають на здоров'я. Чергування навчання з активним відпочинком, заняттями фізкультурою, рухливими іграми, танцями, плаванням, бігом, фізичною працею на свіжому повітрі – все це запорука доброго здоров'я і гарного настрою.

Навколишній світ складається з природи, людства й рукотворного світу. Людина є частиною природи. Як і все живе, вона народжується, росте й розвивається, дихає, рухається, харчується, залишає потомство, старіє і вмирає.

1 **Повтори те, що знаєш. Закінчи речення.**

Людина — це частина природи й частина …

Людина відрізняється від тварин тим, що вона …

2 **Поділися своїми думками.**

Розгляньте з однокласниками / однокласницями малюнок. Обговоріть з ними, чи є на світі абсолютно однакові люди. Чим схожі та чим відрізняються ці хлопчики-близнюки?

Знайди в словничку слово «**неповторний**». Що воно означає?

3 **Ознайомся з думкою інших людей.**

Світ, у якому ми живемо, багатий і різноманітний. Природа навколо нас яскрава й різнобарвна. Кожна істота на землі унікальна й неповторна.

Головним чудом світу є людина. Вона може мислити, творити, любити, вірити, цінувати дружбу, оберігати ближнього. Цим люди схожі.

Але кожен із нас — неповторна людина. Ми відрізняємось одне від одного своєю зовнішністю: кольором очей і волосся,

формою обличчя та носа, зростом. Ми по-різному думаємо. У нас різні інтереси та здібності, різні характери.

Неповторність людини — це поєднання її здібностей, зовнішності та рис характеру. Завдяки своїй неповторності кожна людина доповнює світ. У світі однакових людей жити було б нецікаво.

4 **Поясни запис.**

Неповторність людини = зовнішність + здібності + риси характеру

5 **Прочитай уривок із казки Василя Сухомлинського «Пурпурова квітка».**

— Хто ти? — спитала Квітка.

— Я каштан. Каштанова Квітка.

— А чого ж ти не пурпурова? Чого ти біла, небо — блакитне, а дерево — зелене?

— Якби все у світі було однакове, то не було б і краси, — відповіла Каштанова Квітка.

6 **Вибери речення, що виражає головну думку казки.**

- Я не такий, як ти. Усі ми різні.
- Я сприймаю тебе таким, який ти є.
- Усі ми різні, і це прекрасно.

Якщо я чимось на тебе не схожий, я цим зовсім не ображаю тебе, а, навпаки, обдаровую.

Антуан де Сент-Екзюпері,
французький письменник і авіатор

Кожна людина — це неповторний світ.

Генріх Гейне, німецький поет

Я дізнався, що

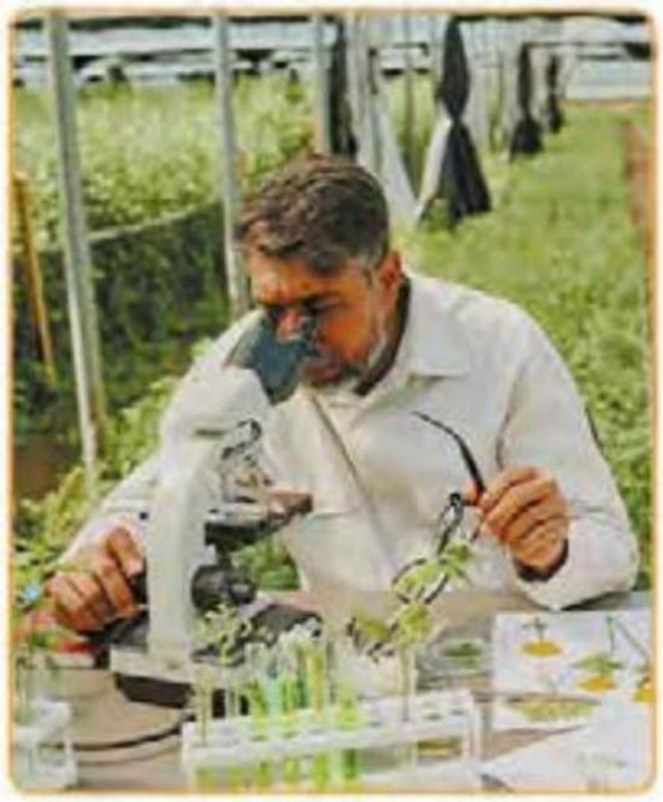
- кожна людина неповторна;
- неповторність людини — це поєднання її зовнішності, здібностей і рис характеру;
- неповторність людини — це велика цінність;
- я — неповторна людина.

Я прагну

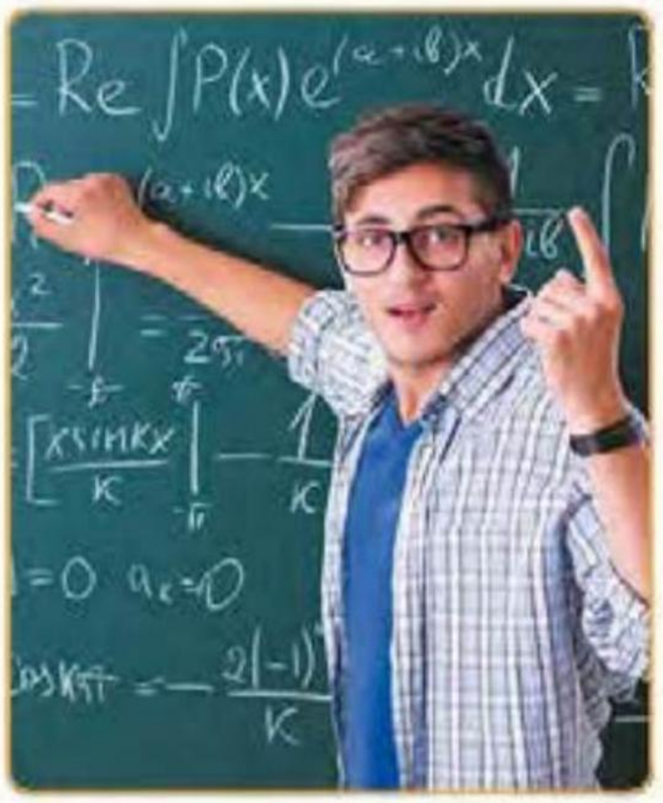
- сприймати й поважати неповторність кожної людини.

7 **Поясни, що таке природа. Розкажи, як пов'язані між собою тіла живої та неживої природи.**

8 **З'ясуй, як природознавці шукають взаємозв'язки у природі.**

Знайди у словничку слова «**система**», «**екологія**». Що вони означають?

- Чому природа є системою?
- Які взаємозв'язки існують у природі?
- Як людина пов'язана з природою?

Поговоримо сьогодні
про правила здорового способу життя.

1 **Закінчи речення.**
Для загартовування потрібні …

2 **Додай власний приклад поведінки, яка сприяє зміцненню здоров'я.**

- Брати участь у спортивних іграх.
- Щодня виконувати фізичні вправи.

3 **Розглянь зображення. Розкажи, як козаки зміцнювали своє здоров'я.**

4 **Додай власний приклад поведінки, яка погіршує здоров'я людини.**

- Куріння і вживання алкоголю.
- Уживання лайливих та недоброзичливих слів.

5 **Обери важливі чинники відновлення працездатності.**

- Дотримуватися режиму дня.
- Увесь день нічого не робити.
- Здійснювати прогулянку перед сном.
- Робити перерви для відпочинку.

6 **Розкажи про ті гуртки, які ти відвідуєш для зміцнення здоров'я.**

Сьогодні на занятті будемо створювати ажурну витинанку — сніжинку за певною послідовністю.

- картон-основа
- кольоровий папір
- ножиці
- клей
- пензлик
- олівець

1–2. Візьми папір квадратної форми, склади його навпіл (по діагоналі). Утворений трикутник склади ще раз навпіл.

3–5. Повтори ще два рази попередню дію. Відріж зайвий кут.

6. На утвореній фігурі простим олівцем нанеси біля ліній згину контури майбутньої витинанки, замальовуючи місця вирізів. Залиш вершину (центр) без лінії прорізу.

7. Виріж ножицями виріб по контурній лінії. Розгорни утворену витинанку. Підбери картон-основу контрастного кольору та наклей на нього ажурну витинанку або прикрась нею вікно у класі.

1 **Прочитай вірш.**

Доброго здоров'я, діти, доброго вам дня!
Хай вам ясно сонце світить у вікно щодня.
Хай сміється мирне небо і дивує світ.
А земля нехай дарує вам барвистий цвіт.
Бо здоров'я, любі діти, в світі головне,
А здоровий і веселий щастя не мине.

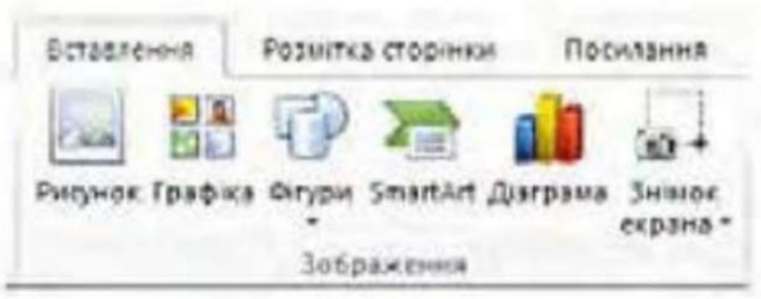
Надія Красоткіна

2 **Як ти вважаєш, навіщо до тексту додають графічні зображення? Чи допомагає зображення краще зрозуміти та уявити суть тексту?**

Сьогодні ми навчимося копіювати текст із інтернету та додавати до тексту зображення.

1. Запусти текстовий редактор і створи новий документ.
2. Знайди в інтернеті прислів'я про здоров'я.
3. Щоб скопіювати потрібний текст із інтернету, виділи його за допомогою лівої клавіші мишки і натисни одночасно на клавіатурі клавіші **Ctrl+C**.
4. Установи курсор у потрібному місці створеного текстового документа і натисни одночасно клавіші **Ctrl+V**. За потреби відредагуй текст.
5. Знайди в інтернеті зображення, яке може доповнити текст. Відкрий зображення для перегляду і збережи його на комп'ютері.
6. Установи курсор на місці розташування майбутнього зображення.
7. Натисни кнопку **Зображення** на вкладці **Вставлення** або кнопку **Рисунок**.
8. З'явиться вікно **Вставлення рисунка**, знайди та клацни потрібний графічний файл. У вікні **Вставлення рисунка** натисни кнопку **Вставити**.

9. Збережи файл і заверши роботу з програмою.

1 **Розглянь малюнки. Розкажи, як діти використовують свій час. Як вони навчаються, грають, відпочивають?**

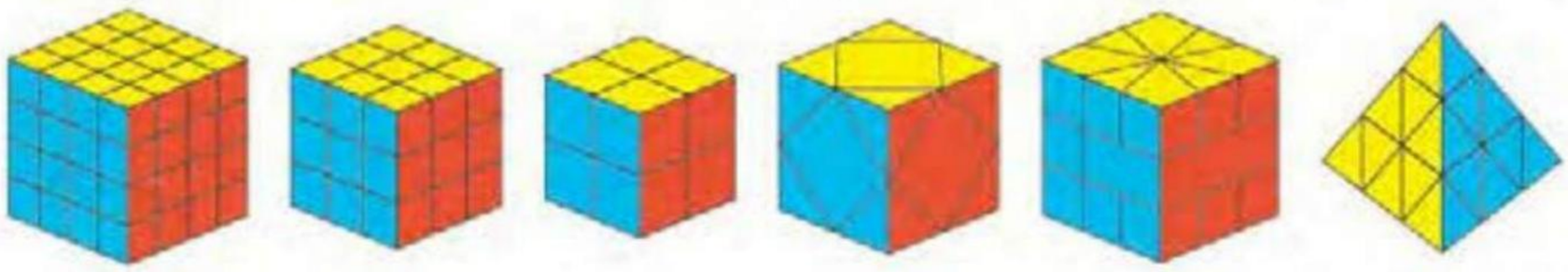

Довідка. Кубик Рубіка — це механічна головоломка, названа на честь її творця Ерне Рубіка. Кубик Рубіка — одночасно яскрава іграшка і один із кращих тренажерів для мозку.

Збірка кубика Рубіка на швидкість має назву *спідкубінг*. Основною вимогою спідкубінгу є правильне обрання шляху складання кубика. Саме того шляху, який веде до вибору правильного виходу зі складної ситуації. Згодом учень / учениця навчається ухвалювати швидкі й правильні рішення. У нього / неї формується логічне системне мислення, з'являється впевненість у тому, що він / вона робить. Граючись кубиком, діти засвоюють різні алгоритми дій, аналізують їх, згодом переносять у реальне життя, на реальні ситуації.

Ознайомся з різними варіантами кубика Рубіка. Чим вони схожі? Чим відрізняються? Який з варіантів подобається саме тобі?

Збірка кубика Рубіка вчить вибудовувати послідовності необхідних дій, бачити причину та наслідок, що дуже корисно у будь-який ситуації.

Ось такий кубик Рубіка має назву «пірамідка». Знайди правила збірки такого варіанта кубика і спробуй його зібрати.

Такий кубик Рубіка має назву «два на два». Знайди правила збірки такого варіанта кубика і спробуй його зібрати.

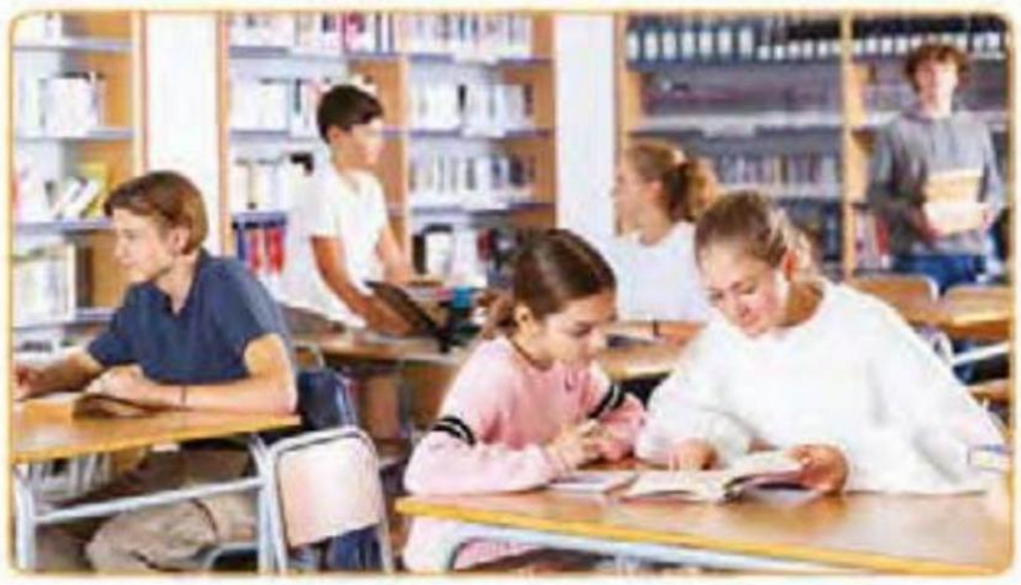

Сьогодні поговоримо про фізичне здоров'я та духовні цінності, доброзичливі людські стосунки, сприятливе природне середовище та побут, матеріальну забезпеченість.

Люди інколи кажуть: «Я задоволений своїм життям! Моє життя мені подобається!», а інколи, навпаки, скаржаться: «Все в житті погано!». Як ви вважаєте, за якими ознаками вони оцінюють якість свого життя?

Довідка. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), якість життя визначається як сприйняття людиною своєї життєвої позиції з урахуванням мети, культури та системи цінностей, у яких вона живе.

Розгляньте світлини. Оцініть якість життя цих людей за певними ознаками.

Якість життя оцінюється з урахуванням очікувань окремої людини або групи людей на хороше життя. Ці очікування визначаються цінностями людини, її метою та соціальним середовищем, у якому вона живе.

Оцінюючи якість життя певної людини, ми зазвичай урахуємо її фізичне здоров'я, духовні цінності, матеріальне забезпечення, її стосунки у суспільстві, комфортний побут, сприятливе природне середовище.

На цьому уроці ми поговоримо про демократію.

1 **Дай відповіді на запитання.**

- Як називається країна, у якій ти живеш?
- Кого називають громадянином / громадянкою?
- У якому документі зазначено про права й обов'язки громадян / громадянок України?

2 **Поділися своїми думками.**

- Навіщо потрібні правила життя в суспільстві?
- Чи необхідно вивчати свої права й обов'язки?
- Скориставшись таблицею, пригадай, які права ти маєш як дитина.

	Усі діти мають право на отримання інформації		Усі діти є рівні у правах, ніхто не повинен їх порушувати
	Усі діти мають право на відпочинок і дозвілля		Особлива турбота — дітям з інвалідністю
	Усі діти мають право на здобуття освіти		Особлива турбота — дітям без сімей
	Усі діти мають право на медичну допомогу		Кожна дитина має право на любов і піклування

Знайди в словничку слова «**декларація**», «**конституція**», «**права**», «**громадянські права**», «**дискримінація**». Що вони означають?

3 **Прочитай статтю 21 Конституції України.**

Всі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

4 **Поясни, що таке право. Чому всі люди є вільні й рівні у своїй гідності та правах?**

5 **Прочитай текст.**

У вересні 2011 року на Генеральній Асамблеї ООН у Нью-Йорку було представлено малюнок, що став переможцем конкурсу «Логотип прав людини». Його автор — Предраґ Штакіч із Сербії, спеціаліст з графічного дизайну. Він так пояснює створений ним логотип: «У преамбулі Загальної декларації прав людини сказано, що права людини є основою майбутнього світу, в якому пануватимуть свобода, справедливість і загальний мир. Саме цю думку я і втілив у життя, створивши із двох універсальних символів — руки й голуба — новий символ».

Переможець конкурсу вважає, що навколо цього символу об'єднуються люди, здатні змінити світ на краще.

Чому логотип має вигляд долоні, схожої на голуба?

6 **Прочитай вірш української поетеси Ірини Жиленко.**

Дитя моє, права дитини
Ти мусиш вивчити сумлінно.
Це так потрібно, так важливо
Напевно знати в наші дні:
Коли з тобою справедливо
Вчиняють, а коли і ні.
Тож прочитай, завчи напам'ять.
Порадь і друзям прочитать.
Хай прочитають тато й мама,
Закони всім потрібно знать!

Чому слід знати свої права?

Документи громадянина / громадянки України

Ти маєш право на:

- життя та його захист
- громадянство
- відсутність дискримінації
- свободу совісті й релігійних переконань
- життя з батьками
- працю
- відпочинок
- захист життя і здоров'я
- освіту
- житло
- свободу слова
- отримання інформації
- користування досягненнями культури
- створення родини

Прочитай вислів усесвітньо відомого мислителя.

Я не згоден з тим, що ви говорите, проте буду до останньої краплини крові захищати ваше право висловлювати свою думку.

Вольтер, французький філософ і письменник

Чому Вольтер готовий захищати права людей, висловлювати думки, з якими він не згоден?

7 Розглянь малюнки. Якими громадянськими правами ви користуєтесь у школі?

8 **Пригадай, у яких казках порушено права героїв. Розкажи про це.**

Я дізнався, що громадянські права мають усі громадяни / громадянки України, зокрема я. Ніхто не має права порушувати мої права. Я теж не маю права порушувати права інших людей.

- Які права має кожний громадянин / кожна громадянка України?
- У якому документі записано ці права?
- Хто їх гарантує?

9 **Дай відповіді на запитання.**

- Чи зобов'язані школярі / школярки добре вчитися?
- Які ще обов'язки в них є?

Знайди в словничку слово «**обов'язок**». Поясни, що воно означає.

Обов'язок! Ти величне, велике слово. Це саме те велике, що підносить людину над самою собою.
І. Кант, німецький філософ

10 Прочитай оповідання Василя Сухомлинського.

Мати з Петриком сіли у вагон і їдуть відпочивати в далеке південне місто на берег теплого моря.

Вечоріло. Мати послала постіль на одній лавці собі, на іншій — Петрикові. Хлопчик з'їв смачну булку з курячою лапкою і яблуко. Ліг на м'яку подушку й питає матір:

— Мамо, Ви казали, що потяг веде машиніст. А вночі хто?

— І вночі — машиніст, — каже мати.

— Як? — дивується Петрик. — Невже він уночі не спить?

— Не спить, синку.

— Ми спимо, а він ні? — ще більше дивується Петрик.

— Ні...

— Як же це так? — не може зрозуміти Петрик. — Йому ж хочеться спати.

— Хочеться, але він повинен вести потяг. Кожна людина повинна.

— І я повинен?

— І ти повинен.

— Що ж я повинен?

Про які обов'язки йдеться в оповіданні?

11 Поясни, як розумієш вислів «Права знай — обов'язки виконуй». Які у тебе є обов'язки?

Я дізнався, що існують не тільки права, а й обов'язки. Я прагну виконувати обов'язки громадянина / громадянки України.

12 Прочитай вислови дітей про дружбу і додай свій.

Друг / подруга завжди допоможе.

Друг / подруга — це той / та, хто тебе розуміє.

З другом / подругою можна весело провести час!

Чи вважаєш ти себе справжнім другом / справжньою подругою? Поясни чому.

13 Попрацюй зі словничком, дай визначення слова «обов'язок».

Обов'язок — це ...

14 Доповни права й обов'язки учнів / учениць, скориставшись довідкою.

Права учнів й учениць ...

Обов'язки учнів й учениць ...

Довідка: висловлювати особисту думку; користуватися книжками з бібліотеки; поважати права інших дітей; поважати думки інших людей; охайно ставитися до шкільних речей; захищати власні права.

15 Розкажи, яку інформацію про права ти дізнався / дізналася завдяки цим знакам.

1. Усі діти мають право на здобуття освіти.
2. Усі діти мають право вільно висловлювати свої думки.
3. Усі діти мають право на відпочинок і дозвілля.
4. Усі діти мають право на повноцінне харчування.

Що таке «демократія»? Слово «демократія» походить від грецького слова «демос», що означає «народ», «кратос» — «влада». Тобто демократія — це «влада народу».

Демократія передбачає виборність органів влади. При демократії є обов'язковим поділ державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову.

Демократія є способом організації суспільства, коли забезпечуються:

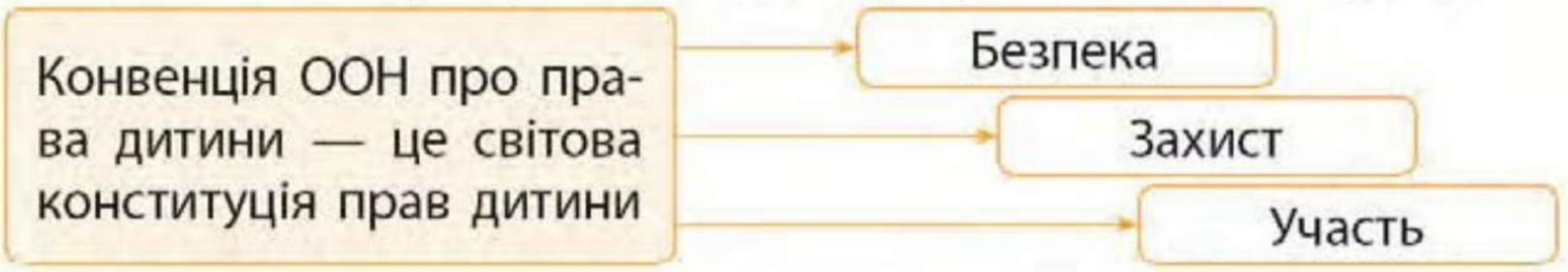
- підпорядкування меншості більшості;
- захист прав меншості;
- наявність політичних прав і свобод.

16 Прочитай та обговори інформацію, яка була для тебе новою.

ООН — це організація, створена з метою підтримання й зміцнення міжнародного миру та безпеки.

Конвенція — угода, яку обов'язково мають виконувати всі, хто її писав.

Конвенцію про права дитини було ухвалено 1989 року.

Основа демократії — це свобода і рівність перед законом усіх громадян. Обов'язковою при демократії є також наявність загальних рівних і вільних виборів. При виборах необхідні свобода висловлення своїх думок, різноманітність політичних програм та право на участь у виборах для представників меншин і політичної опозиції.

Демократія — це вміння слухати про потреби інших.

Демократія — це свобода слова.

Демократія — це терпимість до іншого світогляду, способу життя, поведінки і звичаїв.

15 вересня відзначається Міжнародний день демократії.

Сьогодні на уроці будемо працювати в групах, збирати інформаційний матеріал та виготовляти макет штучної ялинки з різних матеріалів. Подумай, де ти використаєш свій виріб. Кому ти можеш його подарувати.

1 Завдання для пошукової діяльності

1. *Дослідники*. Дізнайтеся, коли в Україні ялинка стала символом Нового року. Чим прикрашали ялинки в давнину?
2. *Технологи*. Дізнайтеся, які техніки можна використати для виготовлення ялинки власноруч? Які матеріали та інструменти використовуються?
3. *Дизайнери*. Дізнайтеся, коли почали прикрашати ялинки іграшками. Які традиції прикрашання ялинки в інших країнах?
4. *Конструктори*. Дізнайтеся, як виготовити основу-конус для майбутньої ялинки.

2 Завдання для практичної роботи

Обери техніку, яка тобі найбільше подобається, та виготов ялинку. В своїх роботі дотримуйся правил безпечної роботи з інструментами.

1 **Пригадай, що таке інформаційна модель. Чи доводилося тобі використовувати інформаційні моделі? А створювати? Наведи приклади.**

Інформаційна модель — це сукупність інформації про істотні властивості об'єкта, а також про його взаємозв'язки з іншими об'єктами.

Для створення інформаційної моделі можна поєднувати текст, зображення, таблиці, діаграми, відео тощо.

2 **Розглянь малюнок. Яку українське народне прислів'я тут закодовано? У цьому прислів'ї йдеться про права чи обов'язки дитини? Які ще прислів'я ти знаєш про права та обов'язки дітей?**

скрізь | тобі | батька | гладенько.

буде | Шануй | і неньку,

1. Знайди в інтернеті інформацію про те, які права має дитина.
2. Поміркуй, які у тебе є обов'язки.
3. У текстовому редакторі створи інформаційну модель. Додай заголовок документа — «Мої права і обов'язки».
4. Додай таблицю, яка містить два стовпчики. Зазнач назву першого стовпчика — «Мої права», другого — «Мої обов'язки».

Мої права	Мої обов'язки

5. Заповни таблицю.
6. Знайди в інтернеті малюнки, які доповнюють тему твоєї інформаційної моделі.
7. Додай малюнки до інформаційної моделі.
8. Збережи документ і заверши роботу з програмою.

Я хочу дізнатися, що означає бути громадянином / громадянкою і патріотом / патріоткою.

Громадянин / громадянка — це людина, яка постійно мешкає на території держави. Ти мешкаєш в Україні, тому ти — громадянин / громадянка України.

1 **Прочитай уривок з вірша Василя Симоненка. Поясни, як ти розумієш ці слова.**

Можна вибрать друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

2 **З'ясуй, що ти знаєш про свою Батьківщину. Назви свою космічну адресу.**

На білому світі є різні країни,
А в них — і ліси, і лани…
Та тільки одна на землі Україна,
А ми — її доньки й сини.
Усюди є небо, і зорі скрізь сяють,
І квіти усюди ростуть…
Та тільки одну Батьківщину я маю,
Її Україною звуть.
Моя Україно, тебе я кохаю —
Тут дім мій, тут друзі живуть.
Тут мовою рідною пісня лунає
І мальви по селах цвітуть.

Валентина Новомирова

Ти вже знаєш, що живеш у країні, яка називається **Україною**, і належиш до **українського народу**. Країну з політичною владою в суспільстві називають **державою**. Україна також є державою. Їй належить певна територія. Люди, які постійно проживають на цій території, є **громадянами** України. Громадяни мають свої права й обов'язки.

Життя в державі влаштоване за правилами — законами. **Закон** — це головне й обов'язкове правило для всіх громадян / громадянок країни. Основним Законом нашої держави є **Конституція**. У Конституції записано, що Україна є суверенна і незалежна держава.

Головою нашої держави є **Президент України**. Він гарант дотримання Конституції України, прав людини.

Єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ обирає народних депутатів до **Верховної Ради України**. Верховна Рада ухвалює закони. **Кабінет Міністрів України** забезпечує їх виконання.

Для того, щоб у країні був лад, громадяни / громадянки повинні виконувати ухвалені закони. Хто порушує закони, відповідає за це. Кожний громадянин / кожна громадянка має право звернутися до суду, який допомагає розв'язувати суперечливі питання. Суд захищає права та свободи людини й громадянина / громадянки.

3 **Розкажи, що ти знаєш про свої права.**

Тепер я знаю, що Україна є незалежною державою, а я — її громадянин / громадянка.
Я прагну бути гідним громадянином / гідною громадянкою своєї держави.

Права	Обов'язки
Усі діти мають право на любов і турботу	Поважати близьких і друзів. Не принижувати гідності кожної людини. Поводитись так, щоб своєю поведінкою не порушувати прав іншої людини
Усі діти рівні у своїх правах	Не ображати і не принижувати оточення
Жодну дитину не можна ображати і принижувати	Поважати і любити своє оточення. Ставитися до них так, як би ми хотіли, щоб ставилися до нас

1 Прочитай текст.

Україна — соціальна держава. У ній людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Це означає, що людина є цінністю не тільки для себе самої, а й для всього суспільства. Не існує жодної іншої цінності, заради якої можна було б пожертвувати людиною.

Людей, які люблять свою Батьківщину, віддані своєму народові, називають **патріотами**. Патріотизм — це гордість за ті досягнення й культуру, які має твоя країна. У важкі часи патріот / патріотка готовий / готова підкорити свої інтереси інтересам країни. Він / вона буде захищати свою Батьківщину та свій народ.

У кожного громадянина / кожної громадянки України є певні права й обов'язки. Загалом не існує прав без обов'язків або обов'язків без прав.

Громадянин / громадянка України має права:

- на життя та його захист
- на повагу до гідності
- на свободу та особисту недоторканість
- на працю
- на житло
- на охорону здоров'я
- на освіту
- на свободу творчості

Громадянин України має обов'язки:

- не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей
- захищати свою Вітчизну
- шанувати державні символи
- не завдавати шкоди природі та культурній спадщині країни
- дотримуватися Конституції України

Тепер я знаю, хто такий громадянин / хто така громадянка і патріот / патріотка. Я прагну користуватися правами й виконувати обов'язки громадянина / громадянки України.

1 **Дай визначення понять.**

Державний — той, що належить ...

Незалежна — це ...

Атрибут — істотна, невід'ємна власність ...

Суверенітет — це ... і ... держави в усіх справах, зокрема за її межами.

2 **Обери правильну відповідь.**

Слово «конституція» у перекладі з латинської мови означає:

устрій, порядок

документ на папері

правило, закон

разом із народом

3 **Увідповідни назву країни і зображення її прапора.**

Італія Чехія Україна

Велика Британія Франція

4 **Визнач, чи правильно з'єднано стрілочками герб країни з її назвою. Перевір і за потреби виправ.**

Італія Чехія Україна

Велика Британія Франція

5 **Закінчи речення.**

Влада в Україні належить ...

Бути чемним / чемною справжнім / справжньою громадянином / громадянкою України означає ...

До державних символів України належать ..., ..., ...

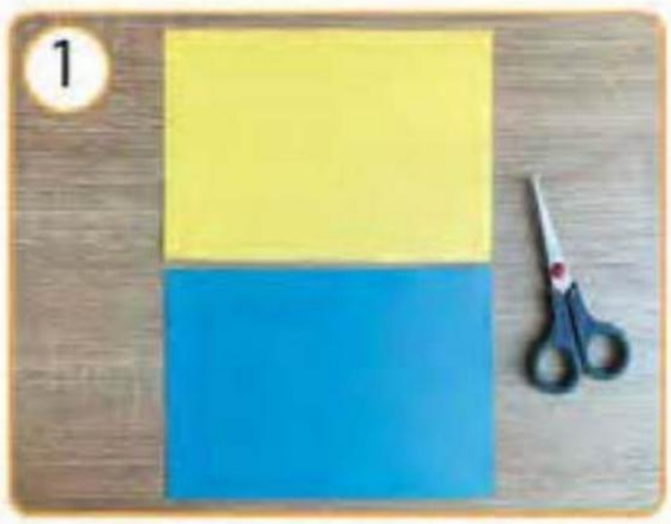

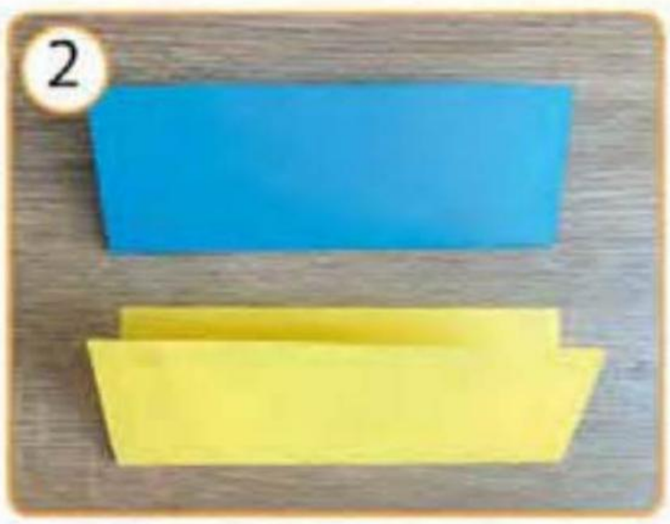
Сьогодні ми будемо робити прапор України за певною послідовністю.

- кольоровий папір жовтого і блакитного кольорів
- клей
- ножиці
- дерев'яна шпажка

1–2. Розріж аркуш жовтого та блакитного кольору навпіл. Зігни навпіл по ширині кожну смужку.

3–4. Нижню частину жовтої смужки змасти клеєм на ширину пальчика і приклей до неї нижню частину блакитної смужки.

5–6. Змасти верхню частину жовтої смужки клеєм завширшки 0,5 мм та притисни до неї блакитну смужку.

7. З одного боку загни папір на ширину пальчика.

8–9. Відігни папір, змасти клеєм, устав шпажку та притисни папір пальцями.

Сьогодні ми поговоримо про те, навіщо люди створюють моделі.

1 Дай визначення понять. Попрацюй зі словником.

Копія будь-якого об'єкта, процесу чи явища, що використовується як заміна справжнього, називається ...

Метод пізнання, який передбачає створення і дослідження моделей, називається ...

Інформаційна модель — це ...

2 Створи інформаційну модель «Світ тварин».

1. Відкрий програму «Текстовий редактор».
2. Запиши назву інформаційної моделі — «Світ тварин».
3. У меню текстового редактора обери функцію **вставка-таблиця**.
4. Заповни таблицю за зразком.

Назва групи тварин	Зображення і назва тварини, яка належить до цієї групи	Де живе і чим живиться ця тварина

5. Обери групи тварин, які ти візьмеш до своєї інформаційної моделі.
6. Скористайся пошуковою програмою в інтернеті.
7. Обери зображення тварини.
8. Збережи зображення і встав у таблицю.
9. Знайди інформацію про те, де живе і чим живиться ця тварина.
10. Встав зображення й обрану інформацію в таблицю за зразком.

Назва групи тварин	Зображення і назва тварини, яка належить до цієї групи	Де живе і чим живиться ця тварина
Ссавці	Бабак степовий 	Живуть у степах, риють нори і перебувають у сплячці впродовж зими. Живляться степовими рослинами

Я людина

§ 1. Я росту. Моя біографія 4
§ 2. Мій характер 9
§ 3. Чим я схожий / схожа на своїх рідних 15
§ 4. Я опановую технології 21
§ 5. Як користуватися інформацією 22

Я серед людей

§ 1. Минуле мого роду. Моє минуле 24
§ 2. Родинне дерево 27
§ 3. Традиції та свята 29
§ 4. Створюю витинанку «Родинне дерево» 33
§ 5. Види інформації. Форми її подання 34

Я досліджую природу

§ 1. Явища природи, їх дослідження 35
§ 2. Дослідження зв'язків у природі 37
§ 3. Вимірювання часу, довжини, площі, об'єму 41
§ 4. Сонячний годинник 42
§ 5. Перетворення та збереження інформації 43
§ 6. Вимірювання маси тіл 45
§ 7. Вимірювання часу 47
§ 8. Навчаємося моделювати 48
§ 9. Що таке структурування 49

Моє здоров'я і безпека

§ 1. Безпека життєдіяльності 51
§ 2. Безпека вдома 54
§ 3. Правила поведінки в небезпечних ситуаціях 56
§ 4. Роблю макет безпечного будиночка 59
§ 5. Здійснюю безпечний пошук інформації 60
§ 6. Вода. Правила користування 62
§ 7. Газ. Правила користування 64
§ 8. Пожежна безпека 66
§ 9. Український посуд. Гончарство 69
§ 10. Істинна та хибна інформація 70

Я серед людей
§ 1. Моя культурна спадщина 72
§ 2. Що твори мистецтва розповідають про минуле? 73
§ 3. Що можна дізнатися про історію від дорослих? 74
§ 4. Традиції оформлення святкового столу 76
§ 5. Комп'ютерні програми та їх налаштування 77

Я досліджую природу
§ 1. Мотанка — янгол з ниток 79
§ 2. Як розпізнавати фейки? 80

Я у природі
§ 1. Людина — частина природи 82
§ 2. Значення повітря в житті людини 83
§ 3. Значення повітря для рослин, тварин і людини 84
§ 4. Кулька, що сама надувається 86
§ 5. Комп'ютерні програми для створення інформаційних продуктів 87
§ 6. Способи охорони чистоти повітря 89
§ 7. Джерела забруднення повітря 90
§ 8. Природні ресурси — правила користування 92
§ 9. Модель системи дихання 94
§ 10. Вчимося створювати тексти 95

Я серед людей
§ 1. Я у школі. Шкільний простір 97
§ 2. Як ухвалюють рішення у школі? 101
§ 3. Дружба і побудова дружніх стосунків 103
§ 4. Колаж. Портрети 107
§ 5. Як працювати з таблицями 108
§ 6. Уміння вчитися. Розпорядок дня / тижня 110
§ 7. Уміння навчатися на успіхах і поразках 113
§ 8. Уміння радіти навчанню 120
§ 9. Уміння робити подарунки 121
§ 10. Авторські права та їх захист 122

Моє здоров'я і безпека

§ 1. Корисні звички 124
§ 2. Показники мого здоров'я 125
§ 3. Цінність здоров'я 127
§ 4. Квітка з ґудзиком 130
§ 5. Малюємо хатнього улюбленця 131
§ 6. Чинники здоров'я 132
§ 7. Вплив природного середовища на здоров'я 137
§ 8. Правила здорового способу життя 141
§ 9. Ажурні витинанки. Сніжинка 142
§ 10. Я додаю зображення у тексти 143

Я громадянин / громадянка

§ 1. Як я використовую свій час 144
§ 2. Якість життя людини 146
§ 3. Що таке демократія? 148
§ 4. Проєкт «Новорічна красуня» 157
§ 5. Я створюю інформаційну модель 158
§ 6. Я — громадянин / громадянка України 159
§ 7. Що об'єднує громадян України? 162
§ 8. Ми — громадяни України. Ми — європейці 163
§ 9. Конструювання з паперу прапору України 164
§ 10. Створення моделей за допомогою цифрових пристроїв і програм 165

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

ПІДРУЧНИК ДЛЯ 3 КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (У 2-Х ЧАСТИНАХ). ЧАСТИНА 1

Особливості підручника:

- формування ключових і предметних компетентностей на засадах діяльнісного підходу
- адаптивне об’єднання міжпредметного та внутрішньопредметного змісту для формування ключових компетентностей
- завдання практичного, дослідницького і творчого характеру
- реалізація моделі соціальної поведінки під час роботи над проєктами
- викладення матеріалу з опорою на потреби, інтереси й особистий досвід дитини

Інтерактивний електронний додаток містить:

- відеопрезентації за розділами
- покрокові інструкції виготовлення виробів
- навчальні відеоролики
- інтерактивні завдання

Інтерактивний електронний додаток до підручника доступний за QR-кодом або посиланням **rnk.com.ua/107907**